5828

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంత్

అభినందన సంచిక

సంచిక
1-00

ఫోన్: 2066 టెలిగ్రామ్: హిందీసంఘ్

సంపుటి 7 సంచిక 8

ప్రవంతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సుప్రసిద్ధ హిందీ మహాకవి

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంత్

అభినందన సంచిక

సంపాదక మండలి :

శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణ, M. P. (అధ్యక్షులు)

శ్రీ కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు

శ్రీ పప్పూరి రామాచార్యులు

శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి

శ్రీ చిట్టూరి లక్ష్మీనారాయణశర్మ

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ - ఆంధ్ర

959, ఖైరతాబాదు — హైదరాబాదు - 4

సంవత్సర చందా	జూన్	ప్రత్యేక సంచిక
రు. 4-00	1960	రు. 1-00

Recommended for use in all the public libraries and school libr
by the Director of Public Libraries, Andhra State, Madras,
Proceedings Dis. No. 30/55 dated 6th January 1955.

ఈ సంచికలో

కవి సుమిత్రానందన్ పంత్ జీవిత పరిచయం

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంత్ కవిత్వాలు :—

ప్రథమరశ్మి
కవీంద్రా!
అనంగుడు
కూర్మాచలము
మహాత్ముడు
ద్వాసుపర్ణా
అరవిందయోగి
పర్వతప్రదేశంలో వర్షం
బాపూ!
జీవన తాపం హరింపుమా
తపము చేయుము
వెలబెట్టి కొనెదరా
విశ్వ విశాలాంగణమున
భారతమాత
కిరీటం
జీవనదానము
ప్రాణాకాంక్ష
భారతమా!
రక్తకమలము-శ్వేతకమలః
రహోగాథ
శరచ్చంద్రికలు
మర్మ బాధ
లక్ష్మణుడు
సముద్రము-హిమాద్రి
ఆ ముదుసలి
గ్రామ యువతి
సన్నజాజి
సుఫలా ధరిత్రీ
నౌకా విహారము
ఒక తార
జన్మ దినము
సందేశము
హిమాద్రి
పరివర్తన
సదానీరానది
మధు ఛత్ర్

......కృతజ్ఞత

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంతు, వీరి పేరు తలచు కోవడమే తడ వుగ సౌకుమార్యం, సౌందర్యం కన్నులకు కట్టినట్లు ఉంటాయి. వీరి శరీర సౌష్టవం, కళా పటిష్టతతో పాటు కమనీయమైన కాంతిని వెద చల్లుతూ జగన్మోహనంగ ఉంటుంది. సౌకుమార్యం వారి సొత్తు సౌందర్యానికీ, వీరికీ చాలా పొత్తు. ఆ ముక్కు, ముఖము ఆ కనులు, కనుబొమలు, ఆ చెక్కిళ్లు, ఆ నిండైన కేశములు, దేవీశారదను స్మర ణకు తెస్తూ ఉంటవి. 1930 నాటి ఇది ఒక మధురస్మృతి. వారణాసిలో ప్రప్రథమంగా వీరిని దర్శించుట జరిగినది.

ప్రత్యక్షపరిచయం వీరితో నాకు చాల తక్కువ, కాని అధ్యయనం, అధ్యాపనం ద్వారా బాగా పరిచయమున్నదనే చెప్పుకో వచ్చు. దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ వారితో వీరికిగల సంబంధము చక్కని సౌజన్యంతో కూడినది; స్నేహపూర్వకమైనది. వీరి లేఖిని నుండి వెలువడిన ప్రతి శబ్దము స్వరలయలతో, సంగీత మాధుర్యంతో మేళవింపబడి సుకుమారంగ వయ్యారంగ కళాత్మక మైన చిందులు త్రొక్కుచు భావస్రవంతిలో పయనం చేస్తూ ఉంటుంది. వీరి కవిత్వంలో సత్యం, శివం, సుందరంలో శివం, సుందరం పాళ్లు అధికంగ కనిపిస్తూ ఉంటవి. అందుబాటులోని అందమైన కవిత్వం.

పంతులుగారి అభినందన సంచిక ప్రకటించు అవకాశ మిచ్చినందులకు ఆలిండియా రేడియో వారికి మా హృదయ పూర్వకమైన అభివందనములు. ఈ విషయంలో ముఖ్యంగ పద్మశ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణగారి సహకారమునకు కృతజ్ఞులము. ఈ సంచికవలన సహృదయులైన స్రవంతి పాఠకులు ప్రత్యేక లాభమును పొందగలరని విశ్వసించుచున్నాము.

చిట్టూరి లక్ష్మీనారాయణ శర్మ

కార్యదర్శి

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర

కవి సుమిత్రానందన్ పంత్ జీవిత పరిచయం

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంతు 20, మే 1900 సంవత్సరములో జన్మించినారు. అల్మోడా జిల్లాలోని కౌసాని ఆయన జన్మస్థానము. అల్మోడాకు ఉత్తరంగా 32 మైళ్ళ దూరంలోనున్న రమణీయ ప్రదేశమది. సముద్ర మట్టానికి షుమారు 7000 అడుగుల యెత్తుననున్న యీ పర్వతప్రాంతం దేవదారు, టేకు, ఓకు వృక్షాలతో పచ్చ పచ్చగా కన్నులకు యింపు గొలుపుతూ వుంటుంది. దానికి ఉత్తరంగా నగాధిరాజు హిమాలయ పర్వతం తన ఉత్తుంగ శిఖరాలతో అత్యున్నతంగా ప్రకాశించుతూ ఉంటుంది. ఈ శోభను చూచి ఒకసారి మహాత్మా గాంధీకూడా ముగ్ధుడైపోయాడు. మహాత్మా గాంధి అనాసక్తి యోగమనే పేరుతో గీతకు వ్యాఖ్యానంకూడా అక్కడే రచించారు.

ఇలాంటి అందమైన ప్రదేశంలో జన్మించినవాళ్ళు అందరూ కవులు కాలేరు. కాని, కవి పంత్ అక్కడ జన్మించడం ఒక విశేషం. మే మాసంలో ఉత్తర ప్రదేశంలోనూ, విశాల మైదానాల్లోనూ, తీవ్రమైన వడ గాడ్పులు వీచే సమయంలో, ఎర్రని, నల్లని, పచ్చని తుఫానులు వికటాట్టహాసంచేసే సమయంలో యీ అల్మోడా పర్వత ప్రాంతం వసంతపు వన్నె చిన్నెల్ని చిందుతూ వుంటుంది. పగళ్ళు హృద్యంగావుంటాయి. అలాంటి వొక పగటి సమయంలోనే పంతు యీ విశాల విశ్వంలో అవతరించారు. ఆ రోజుననే సూర్యాస్తమయానికి కొంచెం ముందుగా ఆయన తల్లి దివంగతు రాలైంది. పుట్టిన 6 గంటలకే మగ శిశువు తల్లిని కోల్పోయాడు. అందువల్లే పంతు పరివర్తనే కవితలో యిలా వ్రాశారు:

" ఈవల పుట్టుక కన్నులు విచ్చెను
ఆవల మృత్యువు కన్నులు మోడ్చెను "

శ్రీ సుమిత్రానందన్ పంతు తల్లిపేరు సరస్వతి. తండ్రిగారైన పండిత్ గంగాదత్తపంత్ మాతృహీనుడైన ఆ పుత్రుణ్ణి ఎంతో గారాబంగా పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేశారు. మేనత్త పిల్లవాణ్ణి అతి మమకారంతో పెంచింది. ఒక దాదినికూడా పనికి కుదిర్చారు. పంతుని హరిగిరి భాషా

అను గోసాయికి యిచ్చివేశారు. అప్పు డతనిని గోసాయి దత్త అనిపిలిచేవారు. హరిగిరి బాబా యీ పిల్లవానికి నామకరణం చేసి ఆశీర్వాదమన్నట్టు ఒక రుద్రాక్షమాల మెడలో వేశాడు.

ఇలా పెద్దవాళ్ళ లాలన పాలనలో పెరిగి పంత్ పెద్దవాడయ్యాడు. మేనత్త భక్తిగీతాలను పాడుతూవుంటే పిల్లవాడు తన్మయుడై వింటుండేవాడు. కళ్ళల్లో ఎప్పుడూ ఆ పరిసర వృక్షాల పచ్చదనమే మెరుస్తూ వుండేది. తనకంటె అన్నగారైన దేవీదత్త పంతు రెండేళ్లు పెద్ద. వాళ్ళిద్దరూ యింటి ముంగలవున్న రెండు వృక్షాలను పంచుకున్నారు. వృక్షాలంటే గోసాయి దత్ కెంతో ప్రీతి. దీనికి ఆశ్చర్యపడ నవసరంలేదు. ఎందుకంటే కవి జన్మించిన సంవత్సరంలో అంటే 1900 లో జగదీశచంద్ర బోసు వృక్షాల్లో ప్రాణముందని ఋజువు చేశారు.

ఐదు సంవత్సరాల వయస్సులో పంతుకు అక్షరాభ్యాసం చేశారు. మామయ్య అక్షరాలు దిద్దబెట్టాడు. ఏడు సంవత్సరాలు వచ్చునప్పటికి ఊరి బడిలో ప్రవేశించాడు. తన యింటిలోకూడా చదువుకు కావలసిన వాతావరణం పుష్కలంగా వుంది. తొమ్మిది సంవత్సరాలు వచ్చి రాక మునుపే పంతు అమరకోశం, చాణక్య నీతి, రామరక్షా స్తోత్రం, యింకా అనేక సంస్కృత శ్లోకాలు వల్లెవేశాడు. మామయ్య సంస్కృతం చెప్పాడు. తండ్రిగారు యింగ్లీషు చెప్పారు. నలుగురు అన్నల్లోనూ పెద్ద అన్నయైన హరనందన్ పంత్‌గారు తన చిట్టితమ్మునికి హిందీ కావ్యపఠనంలో ఆసక్తి కలుగజేశారు. పంతు సంగీతంకూడా నేర్చుకున్నాడు. ఇంటిలోనూ యింటి బయట పాఠశాలలోనూ చదువు యథాప్రకారంగా కొనసాగుతూనే వుంది. వీటికి తోడు, వీటికంటె కూడా వొక మహోన్నత విద్యాలయం పంతుకు లభించింది. అది యెత్తైన హిమ శిఖరం. అదే పంతుకు మౌన మహోపదేశము, క్రీడా రంగము. ఆ పచ్చని గిరి ప్రాంత భూమియే అతని గురువు. ప్రకృతి, మాతృహీన బాలకునికి మాతగా నిలిచింది. నిసర్గ ప్రకృతి చ్ఛటలతో పంతు ఆడుకొంటూ ఉండేవాడు. ఈ భావ కవికి హిమవత్పర్వతం ఆదర్శాన్ని యిచ్చింది. హరిత భూములూ, ఉపత్యకలూ అతని హృదయాన్ని రస నిమగ్నం చేశాయి.

పన్నెండవ సంవత్సరంలో అల్మోడాలోని గవర్నమెంటు హైస్కూలులో చేరినతర్వాత పంతు తన గోసాయి దత్త అనే పాతపేరును

తీసివేసి సుమిత్రానందన్ పంత్ అని నామకరణం చేసికున్నాడు. గోసాయి యిచ్చిన రుద్రాక్ష మాల కూడా తొలగించి వేసుకున్నాడు. హైస్కూల్లో రకరకాల అల్లరి పిల్లలమధ్య తిరుగుతూనే వాళ్ళు చేసే వేళాకోళాలకు గురియౌతూనే అందమైన దుస్తులు వేసుకుంటూ కావ్య పుస్తకల్లో దిద్దుకున్న వెంట్రుకలను సవరించుకుంటూ తన సౌందర్య ప్రవృత్తిని సహజంగానే విడనాడ లేక పోతూ ఉండేవాడు. ప్రతికూల వాతావరణం లభించినందు వలన అతని ప్రవృత్తి సహజంగానే అంతర్దృష్టి సంపన్న మైనది.

అల్మోడాకు దేశ దేశాలనుంచి విద్వాంసులు, ఉపన్యాసకులూ, ఉపదేశకులూ వస్తూవుండేవారు. ఆర్య సమాజంలో బాగా పేరుగడించిన స్వామీ సత్యదేవ్ ఉపన్యాసాలు అతనిలో ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తింపజేశాయి. అలాగే వివేకానందుని తేజఃపూరితములైన ఉపన్యాసములు కౌమార ప్రాయుడైన పంతు హృదయాన్ని గిలిగింతలు పెట్టాయి. పునర్జాగృతిలో దేశం ఉర్రూతలూగుతున్న ఆ సమయంలో మాతృభాషను, మాతృభూమిని సేవించడమే ఒక గొప్ప జాగృతి మంత్రంగా భావించబడేది. కవి పంత్ కూడా ఆ మంత్రాన్ని ఉపాసించాడు. మాతృభూమిని సేవావ్రతంగా గైకొని మాతృభాష యైన హిందీద్వారా పంత్ సాంస్కృతిక కార్యకలాపాల్లో పాలు పంచుకుంటూ ఉండేవాడు. ఉపన్యాస వేదికలు, స్థానిక వివరణ పత్రికలు, వార్తా పత్రికలు, మొదలైన వాటిని చేయూత గొని స్థానిక సాంస్కృతిక పునర్జాగృతికి పీఠమైన ప్రజా కార్యములతో సహకరించడం నేర్చుకున్నాడు. బడి చదువు మీద ఎక్కువ దృష్టి లేకపోవడంవల్ల ఆ సంవత్సరం హైస్కూలు పరీక్షలలో తప్పినాడు.

ఒకటి. హైస్కూలు పరీక్షలలో కూర్చోడానికి రెండు సంవత్సరములు ముందే 'హార్' అనే నవల వ్రాశాడు. ఇది అతని తొలి రచన. అయినా సంపూర్ణమైన రచన. పదహారవ యేట రచియింపబడిన యీ నవల యిప్పుడు ఈ కవి యొక్క షష్టి పూర్తి ఉత్సవ సందర్భమున ప్రచురించబడుచున్నది. కాసానీలో చదువు తున్నప్పుడు సెలవుల రోజులలో రచియించిన నవల యిది. ఈ నవలేగాక పంత్ విడివిడిగా చాలా పద్యకవితలు వ్రాశాడు. అవన్నీ అప్పటి వ్రాత పత్రికల్లోనూ, ముద్రిత పత్రికల్లోనూ ప్రచురించబడ్డవి. ఈ రచనల్లో వైచిత్రి. వ్యక్తస్పష్టతా చిహ్నాలు స్పష్టంగా కనుపించు

తవి. "చర్చి ఘంట" 'చుట్ట పొగ' "కాగితపు పువ్వులు" మొదలైన రచనలు వీటికి ఉదాహరణలుగా చెప్పవచ్చు.

1919 లో పంత్ చదువు నిమిత్తం కాశీ వెళ్లారు. అక్కడ హైస్కూలు పరీక్ష లిచ్చి ప్రథమ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణులయ్యారు. పాఠశాల కవితా పోటీలలో ఆయనకు ప్రథమ స్థానం లభించినది. తరువాత కాశీ నాగరీ ప్రచారణీ సభవారు ఆయన రచించిన "గుంజన్" కావ్య సంగ్రహానికి ఒక పారితోషికాన్ని, సన్మాన పత్రాన్ని ప్రదానంచేశారు.

కాశీలో ఆయన బెంగాలీ భాష నభ్యసించి మూల భాషలోనే రవీంద్ర సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేశారు. సరోజనీ నాయుడు కవిత్వాలను గూడ చదివారు. కాశీలో ఉన్నప్పుడే పంత్ తనను కవితా వ్యాసంగానికి అనుకూలంగా రూపొందించుకోవడానికి తీవ్ర ప్రయత్నం చేశారు. ఇంతకు పూర్వమే కాళిదాసు కావ్యాలతో పరిచయమున్నను తిరిగి వాటిని నిశితంగా అధ్యయనం చేశారు. రీతి కాల కవులను గురించి కూడా యథావిధిగా అధ్యయనం చేశారు. ఆ రోజులలోనే రవీంద్రనాథ టాగూరును ప్రత్యక్షంగా చూడడం వలన పంతులో కవితా వ్యాసంగం పై మరీ విపరీతమైన మమకారం పెరిగింది. కాశీలో ఉండగనే "ప్రథమ రశ్మి" ని రచించారు 'వీణా' కావ్యాన్ని సంగ్రహించడం కూడా అప్పుడే జరిగింది. ఇంకా యెన్నో కవిత్వాలు ఆ సమయంలోనే వచ్చినాయి.

1919, వేసవి సెలవలలో "గ్రంథి" అనే ఖండ కావ్యాన్ని వ్రాశారు.

ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని అల్మోడా, కాశీ జిల్లాలలో తతిమ్మా జిల్లాల కంటే విద్యా ప్రచారం ఎక్కువగా వుండేది. పట్టణాల వారీగా చూస్తే అలహాబాదు విద్యా విషయంలో అన్నిటికంటె ముందున్నది. అక్కడవున్న మ్యోర్ సెంట్రల్ కాలేజి పేరు, ప్రఖ్యాతులు దూర దూరాలకు కూడా వ్యాపించినాయి. 1919 జూలై మాసంలో ఆ కాలేజిలో భర్తీ అయి హిందూ బోర్డింగ్ హౌస్ హాస్టల్లో ఉండటం జరిగింది. 1919—1920 లో స్థానిక కవి సమ్మేళనములలో 'స్వప్నము' "ఛాయ" అనే కవిత్వాలను రాగయుక్తంగా చదివి పంత్ హిందీ ప్రజల ఆదరాభి మానాలను చూరగొన్నారు. అప్పటి నుంచే ఆయన హిందీలో సుకుమార కోమల కాంతకవి అని పిలువ బడినారు.

(తరువాయి 190 వ పేజీలో)

★ ★

ప్రథమ రశ్మి

ప్రథమ రశ్మికా ఆనా రంగిణి
తూనే కైసే పహచానా ?
కహాఁ కహాఁ హే బాలవిహంగిని !
పాయా, తూనే యహ గానా ?

సోయీ థీ తూ స్వప్ననీడ్ మేఁ
పంఖోంకే సుఖమేఁ ఛిప్‌కర్,
ఝూమ్ రహే థే, ఘూమ్ ద్వార్ పర్,
ప్రహరీ-సే జుగునూ నానా.

శశి కిరణోంసే ఉతర్ ఉతర్‌కర్
భూపర్ కామరూప నభచర్
చూమ్ నవల కలియోంకా మృదుముఖ్
సిఖా రహే థే ముస్‌కానా

స్నేహహీన తారోం కే దీపక్,
శ్వాసశూన్య థే తరుకే పాత్,
విచర్ రహే థే స్వప్న అవని మేఁ
తమ్ నే థా మండప తానా.

కూక్ ఉఠీ సహసా తరువాసిని,
గా తూ స్వాగత కా గానా,
కిస్‌నే తుఝుకో అంతర్యామిని,
బతలాయా ఉస్‌కా ఆనా ?

చురించ
నుపించు

ప్రథమ రశ్మి

తొలివెలుతురు రేకల రాకలనెటు
తెలిసితివే ? వ్యోమకురంగీ !
నిరాయాసముగ ఈ గానమునెట
నేర్చితివే ? బాలవిహంగీ !

స్వప్ననీడమున రెక్కలనీడల
శయనించితివే శాంతముగా,
మిణుగురు పురుగులు నీడము ముంగిట
మెరయుచునుండె ననంతముగా.

అమృతకిరణు కరసోపానము దిగి
అంబర చారులు వచ్చిరిలే,
మొగ్గనువోని భవన్మృదు ముఖమును
ముద్దిడి నవ్వుట నేర్పిరిలే,

స్నేహ హీనములు తారల దివ్వెలు,
శ్వాసశూన్యములు తరు పత్రాళి,
ధరణిపైన స్వప్నముల విహారము,
దశదిశలందంధకార కేళి.

సహసా కూజిత తరుసంవాసిని !
స్వాగత గీతము పాడగదే !
వెలుగుల రాకల, నంతర్యామిని !
తెలిపిరి నీకెవరే ? ఎవరే ?

నికల్ సృషికే అంధగర్భసే
ఛాయాతన్ బహుఛాయా హీన్,
చక్ర రచరహే థే ఖల నిశిచర్
చలా కుహుక్, టోనా మానా.

ఛిపా రహీ థీ ముఖ శశిబాలా
నిశికే శ్రమసే హో శ్రీహీన్
కమల్ క్రోడ్ మే బందీ థా అలి,
కోక శోకసే దీవానా.

మూర్ఛిత థీఁ ఇంద్రియాఁ, స్తబ్ధజగ్ !
జడచేతన్ సబ్ ఏకాకార్
శూన్య విశ్వకే ఉర్ మేఁ కేవల్
సాంసోంకా ఆనా జానా.

తూనేహీ పహలే బహు దర్శిని,
గాయా జాగృతి కా గానా,
శ్రీ సుఖ సౌరభ కా నభచారిణి,
గూంథ్ దియా తానాబానా.

నిరాకార తమ మానో సహసా
జ్యోతిపుంజమేఁ హో సాకార్,
బదల్ గయా ద్రుత జగత జాల్ మేఁ.
ధర్ కర్ నామరూప నానా.

సిహర్ ఉఠే పులకిత హో ద్రుమదల్,
సుప్త సమీరణ హువా అధీర్,
ఝులకా హాస్ కుసుమ అధరోం పర్
హిల్ మోతీ కా సా దానా.

సృష్టిగర్భమును చీల్చి బయటపడి
బహురూపులు రాత్రించరులు
కాంతిలహరికల నవరోధింపగ.
కట్టుచుండి రదె ప్రాకారాలు

నిశాయాసభర నిర్గత విభవయై
ముఖముదాచికొను శశిబాల;
కమలక్రోడమ్మున అళిఖై దీ:
శోకకోక మత్యున్మాది.

జడము చేతనము సర్వమ్మేకము,
జగము స్తబ్ధమై మూర్ఛిలెను:
శూన్యవిశ్వవక్షమ్మున కేవల
నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసలె నడచెను

ప్రథమమ్ముగనీవే, బహుదర్శిని!
ప్రభాతగీతము పాడితివి,
సుకముల, సిరులను- సురపథచారిణి!
ఒక మాలికగా నల్లితివి.

నిరాకారమగు తిమిరము వెలసెను
సాకారముగా వెలుతురులో,
నానానామమ్ముల రూపమ్ముల
కానుపించె జగతీజాలములో.

ద్రుమదళములు పులకితమై కదలెను,
సుప్తసమీరము చలించెను,
పుష్పాకరముల హాసము మెరసెను
ముక్తాయిత హిమకణములతో.

ఖులే పలక్, ఫైలీ సువర్ణ ఛవి,
ఖిగీ సురభి, డోలే మధుబాల్,
స్పందన్ కంపన్ ఔా, నవ జీవన్
సీఖా జగ నే అప్నానా;

ప్రథమ రశ్మికా ఆనా రంగిణి.
తూనే కైసే పహచానా ?
కహాఁ కహాఁ హేబాల విహంగిని !
పాయాయహ్ స్వర్గిక గానా ?

విరిసెను కన్నులు, వెలసెను వెలుగులు
సురభులుసాగెను, భ్రమరము లూగెను
స్పందన కంపన నవజీవనముల
సకల జగమ్ములరారెను.

తొలివెలుతురు రేకల రాకలనెటు
తెలిసితివే ? వ్యోమకురంగీ !
నిరాయాసముగ సురలగానమెట
నేర్చితివే ? బాలవిహంగీ !

అనువాదము : శ్రీ దాశరథి

కవీంద్ర కే ప్రతి

గీత్‌శిల్పి, తుమ్ జాగృత భారత కే కవి బన్‌కర్
ఆయే, అధరోం పర్ వైష్ణవజన కీ బంశీధర్,
తన్మయ, మధువర్షిణీ, రహస సుఖ దుఖ భయకాతర్,
ప్రీతి సాధనా నిరత, త్యాగ అనురాగ ద్రవిత స్వర్.

కౌన్ విరహిణీ నారీ థీ వహ్ ఉర్ మేఁ గుంఠిత్
జిస్‌నే కవి కీ మూక వేదనా కీ రస ఝంకృత్
అంతః స్పర్శీ భావోంమేఁ, ఛందోంమేఁ అగణిత్ ?
నిశ్చయ్, మానవ్ కీ ఆత్మా, యుగ యుగ సే శాపిత్.

కవి ! తుమ్‌నే ఇంద్రియ నిషేధకర్, జీవన వర్జన్,
ముక్తి నహీఁ మాంగీ, చాహా వైరాగ్య న సాధన్,
బర్సా భార్ మానస వైభవ కా ఖోల్ రత్న-ఘన్
రసప్లావన్ మేఁ కియా ముగ్ధ కేకీవత్ నర్తన్.

రాజహంస శ్రీ ఫుల్ల సరోరుహ సర కే కూజిత్,
తుమ్ జీవన కే అంతస్తల మేఁ పైఠే నిశ్చిత్,
అంతర కీ నిస్తల గహరాయీ ఖోజ్ అపరిమిత్
లాయే బహు మణిగణ్, ముక్తాఫల, ఆత్మజ్యోతిస్మిత్.

కవే ! పూర్వ పశ్చిమ కా కర్ సాంస్కృతిక సమన్వయ్
బంధుభావ్ సే మానవ్-మానవ్ కా పా పరిచయ్,
విశ్వప్రేమ మేఁ భూఖండోం కా కర్ నవ పరిణయ్
మానవతా కా లాయే తుమ్ జగ మేఁ అరుణోదయ్ !

భారత్ కే చిరపథి మానస కా కర్ యుగ మంథన్
నిఖిల విశ్వ కే చిదైశ్వర్య కే ప్రతి అతి చేతన్

ఓ కవీంద్రా!

తాదృశ వైష్ణవమ్ముదల ద్యాగము రాగము ప్రీతి భీతియున్
మోదము ఖేదమున్ మదము మ్రోయగ బిల్లనగ్రోవి మోవిపై
స్వాదు రస స్వరావళిగ సత్కవివై రవివైన గీత శి
ల్పీ! దయ చేసితే కనులువిచ్చిన భారత భూతధాత్రికిన్

చిరవిరహార్తి దగ్ధయయి చేడ్పడి లోమదిడాగి వేదనా
భరహృదయమ్ము మేల్ముసుగు బాగొనరించి విచిత్రవక్ర సుం
దర బహుభావ భంగిమ లతాపరిఫుల్ల సువృత్తగీతముల్
పరవశ యౌచు బాడు నవలా చిరశప్త నరాత్మయే జుమీ . .

కోరవు మోక్షలక్ష్మి బ్రతుకుం బొనరింతు వసంతురంతు-నీ
లో రసవర్షవేళ పొరలున్ మెయివెల్గు కవీ! నటింతు పృ
థ్వీరమ పొంగ గేకివలె విప్పి విదిర్చుచు చిత్రరత్న సం
భార విభాఘనాఘనము మానస వైభవ బర్హభారమున్ . .

చెదిరిన జీవ సంతతుల జీవన గాధములన్ మునింగి లో
మదిమది జొచ్చి తెచ్చెదవు మానికముల్ తెలిమంచి ముత్తెముల్
బ్రదుకవియెల్ల జల్లెదవు పల్కున వెల్గు చిదాత్మ చిర్నవుల్
మదకలగుంజ! శ్రీజలజ! మానస జీవన రాజహంసమా!

కడు గడగండ్ల ఖండములుగాబడి పీడ్వడి యున్న తూరుపుం
బడమర లోక్కతీరు నడవన్ నవసంస్కృతి మార్గ కర్తవై
యెడనెడ హత్తి ప్రేముడుల నేకము సేయగబూని లోకపున్
బడలిక తీర్ప దెచ్చితివి మానవతా నవతారుణ ప్రభల్ . .

మనసరి! భారతీయజన మానసగాథములన్ మథించి నీ
వు నిఖిల విశ్వ చిద్విభవ పూర్ణమహస్సుల వెల్గి మేటివై

విశ్వకవే ! తుమ్ జిస్ మానవతా కే ప్రతినిధి బన్
ఆయే ; వహ్ ఖోచుకీ హాయ్, మానుష్య పరమధన్ ;

వైష్ణవ ఉర్ కే భూతదయా కే ప్రతి అతి నిర్మమ్,
జన–వికాస ప్రతి పంగు నాశ–హిత దారుణ సక్షమ్,
మృత్ ముట్ఠీ మేఁ లియే ధ్వంస వహ్, జీవిత అణుబమ్,
విగత సభ్యతా స్వప్న మనోజీవీ యుగ కా భ్రమ్ !

ఘోర హ్రాస్: చేతనరత్, జడ ఉపరత్ ఋషి భారత్
బ్రహ్మసత్య బహురూపజగన్మిథ్యా జిస్ కా మత్
తన్ మన్ ధన బలహీన ఆజ్, దృఢ్ ఆత్మ తేజ గత్
రూఢి రీతి మత సంప్రదాయ శతఖండిత, శ్రీహత్ !!

మహానాశ్: భౌతిక వైజ్ఞానిక సత్యప్రకాశక్,
దేశకాల పర్ జయీ, తడిత అణుబల ఉద్ఘాటక్,
ప్రకృతి ప్రశాసక్, అర్థశక్తి కీ బన్ ఆరాధక్,
శిబిరోం మేఁ సంఘటిత ఘోర సర్వస్వ విఘాతక్

కవే ! అచేతన హిల్లోలేఁ ఉఠ్‌తీ కిలోల్‌కర్.
మత్త భుజంగోం సీ తృష్ణా మణిఫణి సహస్రధర్,
తమ కే పర్వత ఉఠ్‌తే కల్మష కే శిఖరోం పర్
లిపటా జిన్‌సే యుగ ప్రభాత హేమాస్య హాస్యభర్

ఆందోలిత అవచేతన, ఉలట్ గయా తమసాగర్,
బిఖరే మణిగణ రత్న, అతల్ జల్ కే ముక్తాకర్,
గ్రాహ్, సర్ప, ఘోంఘే, కృమి, కర్దమ్ ఛాయే ఊపర్,
భూమన్ కా ఆమూల్ హోరహా నవరూపాంతర్.

మనిచిన మానవత్వ మది మాటువడెన్ బుయిలోడి నేడయో
చనినది వెల్గు చీకటుల సవ్వడులే వినవచ్చు నే యెడన్....

భూతదయా విహీనతలు భూజన నాశవిలాస వైఖరుల్
రోత జనించు దారుణపు ద్రోవల బోవగ నిచ్చగించుటల్
నీతి విహీన సభ్యతలు నేర్చెను నేటికి మానవుండు తా
భూతలమృత్యుహస్తముల బుచ్చుకొనెన్
పరమాణుకాస్త్రముల్
(భూతలమెల్ల స్వప్నమయముం బలె దోచును భ్రామకంబుగా)

పిలచిన మృత్యువే పలుకు పెద్దగ నయ్యది యట్టులుండ, తొ
ల్బలుకులు పల్కినట్లుగనె బ్రహ్మము సత్తు జగత్తు మిథ్యగా
దెలిసిన యార్షభారతము దేహ మనోధృతి దార్ఢ్యశూన్యమై
కలగి గతాత్మ తేజమయి కాటికి గూటికి గాక పరోధ్య శ్వం
ఖలలకు జిక్కి చెన్ను చెడి కంతల బొంతగ మారెనో కవీ...

గండంబుం గనిపెట్టెరా భువికి విజ్ఞాన ప్రబుద్ధుండు సత్
ఖండజ్యోతి తటిల్లతా ప్రగతి జేతంబట్టి యణ్వస్త్రముల్
పిండెన్, దేశము గాలముంబ్రకృతి కంపింపన్, ధనారాధనా
పాండిత్యంబున గూటముల్ నిలిపి సర్వధ్వంస హింసార్భటిన్

జడతాసుందరి చేదు నాగసరమున్ సన్నాయి నొక్కంగ వే
పడగల్ విప్పి భుజంగివోలె మణి శోభం దృష్టి నర్తింపగా
ముడిచీకట్లనిటారుగొండ కలుషంపుంగొమ్ము పైకెత్తె బైఁ
బొడిచెన్ నేటి యుగంపు నెమ్మొగమునం బ్రొద్దుల్ జగానవ్వలన్

అవచైతన్యము ఉబ్బ మౌట తిమిరాహంకార పాథోధి యు
ద్దవిడిం గ్రిందయి మీదునై చెలగ యాదస్సంతతుల్ రెచ్చి, చి
ర్ణవులం దంష్ట్రలు చూప ముత్తెములు రత్నంబుల్ పటాపంచగా
భువి సర్వంబు సమూలముగ మరల రూపుల్ క్రొత్తలై తోచెడిన్.

ధరాయోని సే అగ్నిస్థంభ్ ఉఠ్ తా తేజోజ్వల్
అతల కూప సే నగ్నరూప జగతా తమ కా బల్;
లౌహు దండ వహ్ దీప దేహధర్ జనమన సంబల్,
సూర్య ముఖుట్ సిర్ పర్, ప్రభాతఛవి స్మిత దిగ్మండల్ !

ఆజ్ దూల్ మేం, సోయీ ఆంధీ, రక్త మేం తడిత్,
ఓర్ ఛోర్ జన భూకే అగ్ని ప్రవాళ ప్రజ్వలిత్;
దైన్య దుఃఖ దారిద్ర్య,-యుగోం కీ ప్రీత్ పరాజిత్,
అఖిల అసుందరతా భూ ప్రాంగణ్ సే నిర్వాసిత్

ప్రాణోం కా ఆవేశ సహస్ర ఫణోం పర్ నర్తిత్,
ఫంగు పక్ష పీడిత, గతి-కుంఠిత నైతికతా మృత్;
కామ, అంధ, తమసాణు తరల విద్యుత అహివేష్టిత్ !
శూన్యనీల శ్రీ హరిత, స్వర్ణపావక జల సించిత్ !

కనక కిరణ ఛూగయీం ధరా తమ కీ గహ్వర్ కో,
జ్యోతి సేతుమేం బాంధ్ విరోధోం కే అంతర్ కో;
పాప్త కరే భూ మన్ సుందర సే అతి సుందర్ కో
ఖండ సత్య సే పూర్ణ సత్య, శివ సే శివతర్ కో !

మగ్న అచేతన కర్దమ మేం భూ జీవన్ శతదల్
ఉసే ఉఠా, కర్ సకే కలుష కా ముఖ తుమ్ ఉజ్వల్ ?
మానవతా కీ సిద్ధి న విశ్వ సమన్వయ కేవల్,
ఊర్ధ్వ గహన పూర్ణత్వ, లక్ష్య హీ మేం జన మంగల్ !

క్యా సోచా థా ? నరక స్వర్గ హీ కా లఘు ఉపక్రమ్,
జాగేగా సోయా ప్రకాశ జో ధర్ తీ కా తమ్;

ధరణీగర్భము జీల్చుకొంచఖిల భుక్త్సంభాయిత జ్వాలలు
ప్వరమున్ ముట్టఁదమస్సు దిస్స మొల సల్పన్ నాట్యముల్ భూమి గ
హ్వారమందాయస దండముల్ నిలువ దివ్యద్దేహముల్ దాల్చి, భూ
నర మేదస్సుకు సంబళంబుగ గనంగా దోచె బ్రాగ్ధీధితుల్....

ధూళిన్నిద్దురగూర ఝంఝులు తటిత్తుల్ రక్తముంజార, బ్రా
వాళజ్వాలలు సాప్తజిహ్వాలు కకుబ్భాగంబులన్ నాక, దు
ష్కాలోద్భూత దరిద్రతల్ దొలగె దుఃఖంబుల్ పరాభూతమై
నేలం గూలె నసుందరమ్మఖిలమున్ నీల్గెన్ యుగ ప్రేతముల్....

ప్రాణజనమ్ము వేల్పడగలన్ పయికెత్తి నటించుచుండగా
ద్రాణనశించి నీతి స్పృహాతప్పిపడెన్ తిమిరాంధవాసనా
స్థాణువుఁబుట్టి, విద్యుదహి, దర్పము జూపగ శూన్యమున్ హారి
చ్ఛోణ వినీల చిత్రరుచి శోభిలు వహ్నిసువర్ణ ధారలన్ . .

అంధతమసము పట్టిన యవనికిపుడు
మొనసి వడి దాకె వచ్చి కాంచనగభస్తి
శాంతి చెడి పీడఁడిన మానసాంతరముల
జ్యోతిరుజ్జ్వల సేతువుల్ జోక గట్టి

నరుడు సుందరము గని సుందరతరమ్ము
శివముగొని యందుపై బోయి శివతరమ్ము
ఖండ సత్యము బొంది యఖండ సత్య
మందుచుం బోవుగావుత మవని నెపుడు....

మరుగగు దొంగయూబి దిగమారిన మానవు జీవనాబ్జమున్
తిరిగి వెలార్చి పుల్గడిగి తేరిచి చెన్నలరింపు నేర్పగున్

-రాశి బనేగీ గుణ, గుణరాశి, విషమ హోగా సమ్,
చేతన ఓర్ కరేగా జడ ఆరోహణ్ నిరుపమ్ !

ఆంఖ్ మూందే జో జడ వహ ఆంఖ్ ఖులే పర్ చేతన్,
ధోతా ఆజ్ ధరా తమజన ప్రాణోంకా ప్లావన్;
మహాకవే! యుగపలకోం పర్ ఫూలా నవసావన్,
దిగ్విరాట్ నవ మనుష్యత్వకా దివ్య స్వప్నబన్.

దేఖ్ రహా మైం, ధూమ జ్యోతి కా రుద్ర సంఘటన్
వజ్ర దశన్, సంఘర్ష సఘన, విద్యుత అసికేతన్,
విశ్వక్రాంతి సందేశ లియే భరతా గురు గర్జన్,
శత హీరక్ మాణిక్ దీపిత అద్భుత మరకత ఘన్ !

గరజ్ రహీ దిగ్దుంధుభి, ఛిట్‌కా అగ్ని బీజకణ్
ప్రాణహరిత నవజీవన మూల్యోం కా కర్ వితరణ్;
జడచేతన, ఆత్మా తన్ మన్ కార్యర్ధ విభాజన్,
మూల్యభ్రాంత, కవి, రహా యుగోం సే జీవన దర్శన్ !

జీవన సే సంయుక్త రహీ జన కర్మ వచన మన్,
జీవన సత్య అఖండ్ కరేగా మార్గప్రదర్శన్
సింధు హరిత ఛవి, నీలదిగంచల కనకగౌరతన్
భూ జీవన లక్ష్మీ కే ప్రతి హో పూర్ణ సమర్పణ్.

నరతకు సిద్ధి కేవలము నాకును నీకు విభేద భావముల్
తలుగుట కాదు నింగి కెగబ్రాకుటబో శుభతంతు సంతతుల్ ....

నరకము స్వర్గసృష్టికయి నాందిగ నెంచితొ భూతమస్సు ని
ద్దురబడియున్న కాంతియని తోచెనొ యేమొ సమష్టి సద్గుణా
భరణముగా దలంచితివొ ప్రస్తరముల్ జలధార లౌచు ని
స్సరణము సేయునంచు మనసారగ నమ్మితొ పేదమానిసీ

కన్నుల మూతయౌ జడము కన్విరివిప్పులఁ జేతనమ్మ, యు
త్పన్న ధరాముఖాంధ తమసంబు నదల్చును ప్రాణవాహినుల్
గ్రన్నన నో కవీశ యుగకాముని కన్గుద దొల్కరించు బ్రా
పృణ్ణవ నీరదంబు పృథివీ నవ మానవు పైడి స్వప్నమై. .

క్రించనరాని విద్యుదసి కేతన మెత్తుచు, వజ్రదంష్ట్ర తా
టించుచు ధూమరుద్రత నటించుచు మించుచు, జ్యోతిరక్షి కా
న్పించుచు, గ్రొత్త యెల్గు వినిపించుచు, నార్చుచు వచ్చె క్రాంతి, కాం
త్యంచిత హీరహార పరమాద్భుత గారుడ రత్న మేఘముల్ ....

చె తనోజ్జ్వల వహ్ని బీజములఁ నుచ్చైరోషలం జిమ్మి యీ
చేతమ్మున్ జడ మాత్ర దేహ మని నిక్షేపించు మౌఢ్యమ్ము, ది
గ్వ్యాత ప్రాంగణ దుందుభుల్ మొరసి వహ్వాయంచు హాసించు తా
నేతజ్జీవన మైక్య దర్శనము కాదేయంచు వాక్రుచ్చెడిన్ . .

బ్రదుకును నంటి యుండదగు బల్కులు కర్మలు నెమ్మనంబు నీ
బ్రదుకు నఖండ సత్యమయి పండి యెరుల్ గనుత్రోవ జూపి ప్రా
గుదధి హరిచ్ఛవుల్ జిలుక నూర్ధ్వ దిగంచల నీల గౌర శో
భఁదనరు భూమిలక్ష్మి పదపద్మ సమర్పిత మౌత సర్వమున్ .

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహమూర్తి

★ ★

అనంగ్

అహే విశ్వ అభినయ కే నాయక్!
అఖిల సృష్టి కే సూత్రధార్!
ఉర్ ఉర్ కే కంపన మేఁ వ్యాపక్!
ఐ! త్రిభువన కే మనో వికార్!
ఐ! అసీమ సౌందర్య సింధు కీ
విపుల వీచియోం కే శృంగార్
మేరే మానస కీ తరంగ మేఁ
పునః అనంగ! బనో సాకార్

ఆది కాల మేఁ బాల ప్రకృతి జబ్
థీ ప్రసుప్త, మృతవత్. హతజ్ఞాన్,
సస్య శూన్య వసుధా కా అంచల్,
నిశ్చల జలనిధి, రవి శశి మ్లాన్;
ప్రథమ హాస సే, ప్రథమ అశ్రు సే,
ప్రథమ పులక సే, హే ఛవిమాన్!
స్మృతి సే, విస్మయ సే తుమ్ సహసా
'విశ్వ స్వప్న' సే ఖిలే అజాన్

అనంగుడు ★ ★

ఓ యనంగ నా హృదయ రంగమున
ఉదయింపగ గ్రొమ్మెను గైకొనుము
హే విశ్వమయాభినయ కుశీలవ!
ఇదం జగ త్సృషి సూత్రధారా...
హృదయ హృదయ సంస్పందన విస్మృమర
మృదుల మధుర కటుచటుల వికారా!
హే యనంత సౌందర్య మాధురీ!
హృదూర్మిమాలాఖిల శృంగారా!
ఓ యనంగ నా హృదయ రంగమున
నుదయింపగ గ్రొమ్మెన వెలుంగుము...

తొలి యుషస్సు క్రొవ్వెలుగు జూపుటకు
దొలి చీకటులే చిమ్మియుండు తఱి,
ప్రకృతి సమస్తము నిదుర గూడు తఱి,
పడి మృతవలె హతమతిగ నుండు తఱి,
వసుధ శూన్యసస్యాంచలయగు తఱి,
వనధి కదలికలు లేక యుండు తఱి,
వే వెలుగొక్కడు వెలుగు లేని తఱి,
వెలవెల చలి వెలుగున్న నాటి తఱి,
తొలి క్రొన్నగవుల దొలి కన్నిఖుల
దొలి పులకల దులకించు క్రొవ్వెలుగ
స్మృతి వలె విస్మయగతి వలె ప్లుతి సం
సృతికి స్వప్నభృతి విరియునో, స్మరా!
ఓ యనంగ నా హృదయ రంగమున
ఉదయింపగ గ్రొమ్మెను గైకొనుము...

ఝూల్ జగత కే ఉర్ కంపన్ మేఁ,
పులకావలి మేఁ హఁస్ అవిరామ్,
మృదుల కల్పనావోఁ సే పోషిత్,
భావోం సే భూషిత అభిరామ్;
తుమ్‌నే ఖారోం కీ గుంజిత్ జ్యా,
కుసుమోం కా లీలాయుధ్ థామ్,
అఖిల భువన కే రోమ్ రోమ్ మేఁ,
కేసర్ శర్ భర్ దియే సకామ్!

నవ వసంత కే సరస స్పర్శ సే
పులకిత వసుధా బారంబార్
సిహర్ ఉఠీ స్మిత సస్యావలి మేఁ
వికసిత చిర యౌవన కే భార్ ;
ఫూట్ పడా కలికా కే ఉర్ సే
సహసా సౌరభ్ కా ఉద్గార్,
గంధ ముగ్ధ హో అంధ సమీరణ్
లగా థిరకనే వివిధ ప్రకార్।

అగణిత వాహ్ పథా ఉదధీనే
ఇందు కరోం సే ఆలింగన్
బదలే, విపుల చటుల లహరోం సే
తారోం సే ఫేనిల చుంబన్;
అపనీ హీ ఛవి సే విస్మిత్ హో
జగతీ కే అపలక్ లోచన్
సుమనోం కే పలకోం పర్ సుఖ సే
కరనే లగే సలిల మోచన్

విశ్వహృదయ మృదుమధుస్పందమున
నిశ్వసించి దృశ్యాంతరంగమున
పులకాందోళిక నూగియూగి నగి
లలిత కల్పనల గొనికొని క్రొంజిగి
తలపు బూనగల తొలి సింగారి !
వలపుటనికి బూవిల్లు చేత గొని
టంకరించి భ్రమరజ్యాఝుంకృతి
బింకమ్మున త్రిభువన హృదయమ్ముల
నాటి నాటి కుంకుమ పువుటమ్ముల
నాటితి వంతట గెల్పుకంబములు...

విరిసె దొలుత నీ కంట నామనులు
మురిసె బదంబడి మూడు భువనములు
చిలకరించె జిర్నగవులు పొలములు
గిలిగిలించె బిసిబిసి జవ్వనములు
దుసికిలి విసిరి విరిసె నెత్తావులు
మిసమిస పస బూమొగ్గల తావులు
ఉక్కిరి బిక్కిరి కమ్మ తెమ్మెరలు
గ్రక్కదలెం బలుతెరగుల పరుగులు...

కడలి పొంగి తరగల వే చేతుల
నొడికి దీసె శశి శిశువుం బ్రీతుల
స్రుక్కిసోలి చంచల తరంగములు
రిక్కల కిడె నురుగుల చిరుముద్దులు
రిచ్చవడుచు తన సొగసు సోగలకు
రెప్పార్పక జగమేదో లో గులుకు
ఎఱుపులూరు పూరేకు రెప్పతుద
మెఱుగువారు కన్నీరు కార్చునెద...

సౌ సౌ సాంసోంమేం పత్రోం కీ
ఉమడీ హిమజల సస్మిత భోర్,
మూక్ విహగ కుల కే కంఠోం సే
ఉఠీ మధుర సంగీత హిలోర్;
విశ్వ విభవసీ బాల ఉషాకీ
ఉడా సునహలీ అంచల్ ఛోర్,
శత హర్షిత ధ్వనియోం సే ఆహత్,
బహా గంధవహా నభ కీ వోర్.

శూన్య సిరావోం మేం సంసృతి కీ
హువా విచారోం కా సంచార్,
నారీ కే గంభీర హృదయ్ కా
గూఢ రహస్య బనా సాకార్;
మిలా లాలిమా మేం లజ్జా కీ
ఛిపా ఏక్ నిర్మల సంసార్,
నయనోం మేం నిఃసీమవ్యోమ 'ఔ'
ఉరోరుహోం మేం సురసరి ధార్!

అంబుధి కే జల మేం అథాహ్ ఛవి
అంబర మేం ఉజ్జ్వల ఆహ్లాద్,
జ్యోత్స్నా మేం అపనీ అజానతా,
మేఘోం మేం ఉదార సంవాద్;
విపుల కల్పనాయేం లహరోంమేం,
తరుఛాయా మేం విరహ విషాద్,
మిలీ తృషా సరితా కీ గతి మేం,
తమ మేం అగమ, గహన ఉన్మాద్.

చిగురుటాకు నిట్టూర్పు సవ్వడుల
నగె జల్లని తొలి సంజ చిర్నవుల
మూగవడిన విహగమ్ముల గళములు
మోయసాగె సంగీత మధురిమలు,
ఉషఃకుమారీ స్వర్ణచలాంచల
ముప్పిర మెగిరెను విశ్వవిభవ కళ
హార్షోన్మద మాధురీ నాద ము
త్కర్షణమై గంధవాహు డేచగ...

జగచ్ఛాన్య శిరలందు పొంగులై
సాగె భారభావములు రంగులై
నారీ గభీర మానసమున, సా
కారమయ్యె చిరగూఢ రహస్యము
సిగ్గు దొంతరల కెందళుకులతో
ముగ్గి దాగె నేదో నవసంస్కృతి.
కన్నుదోయి లో తెరుగని మిన్నులు
చన్నుదోయి మిన్నేటి వెల్లువలు...

నిండి నిబిడమై యవఘుశించె నీ
గండు చూపు తాకంగ దర్పకా!
అంబుధి జలముల నగాధ శోభలు
అంబరముల నాహ్లాద భంగిమలు
జ్యోత్స్నాహ్లాదిని చిరమౌగ్ధ్యగంధములు
జ్యోతిరుదరముల సంవాదమ్ములు
సరిల్లహరులన్ నవ్యకల్పనలు
తరుచ్ఛాయలన్ విరహ వేదనలు
సరిద్గతులలో తృషాభాషణలు
సంతమసమునం గూఢోన్మాదము...

మృగియోంనే చంచల అవలోకన్,
ఔ, చకోర నే నిశాభిసార్,
సారస్ నే మృదు గ్రీవాలింగన్
హంసోం నే గతి, వారి విహార్;
పావస్ లాస ప్రమత్త శిఖీ నే,
ప్రమదా నే సేవా, శృంగార్,
స్వాతి తృషా సీఖీ చాతక్ నే,
మధుకర్ నే మాదక్ గున్ జార్

శూన్య వేణు ఉర్ సే తుమ్ కితనీ
ఛేడ్ చుకే తబ్ సే ప్రియ తాన్,
యమునా కీ నీలీ లహరోం మేం
బహా చుకే కితనే కలగాన్;
కహాం మేఘ ఔ, హంస్? కింతు తుమ్
భేజ్ చుకే సందేశ అజాన్,
తుడా మరాలోం సే మందర ధను
జుడా చుకే తుమ్ అగణిత ప్రాణ్

లేళ్ల క్రేళ్లురికి బెదరుం జూపులు
రేల జకోరము లభిసరణమ్ములు
సారసములు గ్రీవాలింగనములు
వారి యలల గలగలల చిర్నడలు
మత్తశిఖలు ప్రావృడ్లాస్యమ్ములు
మధుకరములు మదభర కల రుతములు
కలహంసలు నడకల యొయ్యారములు
తెలిసి నేర్చెనో యామని నెచ్చెలి
వలపు వేలుపా తలపుల పిలుపా
వలపు తలపు చదువుల బడి యొజ్జా...
ప్రమదామణి సేవా పరిచర్యలు
బ్రదుకు వెలుగు శృంగార మాధురులు
స్వాతికార్తి చిఱువెలుగు మసకలో
చాతకములు దప్పిక గొన నేర్చెను...

పాడి పాడి పిల్లంగ్రోవి యెడందల
పూరించితి మధు సరస రాగములు
యమునా నీల నీల లహరులపై
దమిదేలించితి మధుర రాగములు
అంబువాహమో హంసరాజమో
అంపించితి విరహుల సందేశము
మరాళమాలా! ధనుర్భంగముల
మరులుగొల్పి రక్షించితి వసువుల..

జీవన కే సుఖ దుఃఖ సే సురభిత్
కితనే కావ్య కుసుమ సుకుమార్,
కరుణ కథావోం కీ మృదు కలియాఁ—
మానవ ఉర్ కే సే శృంగార్-
కితనే ఛందోం మేఁ, తాళోం మేఁ,
కితనే రాగోం మేఁ అవికార్
ఫూట్ రహే నిత్, అహే విశ్వమయ్!
తబ్ సే జగతీ కే ఉద్గార్.

విపుల కల్పనా సే, భావోం సే,
ఖోల్ హృదయ కే సౌ సౌ ద్వార్,
జల, థల, అనిల, అనల, నభ సే కర్
జీవన్ కో ఫిర్ ఏకాకార్,
విశ్వమంచ్ పర్ హాస అశ్రు కా
అభినయ దిఖలా బారంబార్,
మోహ యవనికా హటా కర్ దియా
విశ్వ రూప తుమ్‌నే సాకార్!

హే త్రిలోకజిత్! నవ వసంత కీ
వికచ పుష్ప శోభా సుకుమార్
సహమ్, తుమ్హారే మృదులకరోం మేఁ,
ఝుకీ ధనుష సీ హై సాభార్:
వీర్! తుమ్హారీ చితవన్ చంచల్
విజయ ధ్వజా మేఁ మీనాకార్
కామినీ కీ అనిమేష నయన ఛవి
కర్తీ నిత నవబల సంచార్,

బ్రదుకు వెలుగునీడల పరిమళములు
బహుళ కుసుమ సుకుమార కావ్యములు
కరుణాగాథల మృదుల ముకుళములు
తరుణహృదయ మధుశృంగారమ్ములు
బహుళ తాళముల బహుచ్ఛందముల
బహుళ రాగముల బాడె నీ జగతి
కామదేవ! నీ యభావ భావము
కాదగు నొక యీ విశ్వోద్గారము . .

సరసకల్పనల మధుర భావముల
దెరచి హృదయ శతశత ద్వారములు
అనలానిల జల భూతల నభముల
బెనచివైచి జీవన మొక రూపుగ
అశ్రుహాసముల విశ్వరంగమున
నభినయించి చూపించి సారెకును
మోహా యవనికల నెత్తివైచి స
మ్మోహన విశ్వైక్యాకృతి నిల్పుదు .

త్రిలోక జేతా! తొలి వసంతమున
పులకరించి విరిసిన పూ బరువుల
సిరుల విల్లు నీ మృదుల కరమ్ముల
నెదిగి వంగె జుంటి తేనె బరువుగ
మిలమిల మీనై గెలుపు కంబమున
తళుకు జిలికి నీచూపు కైపుగా
మత్త కామినీ నయనచ్ఛవులకు
క్రొత్త బలుపు జత శేర్చు వలపుగా

బజా దీర్ఘ సాంసోం కీ భేరీ,
సజా సజే కుచ కలశాకార్,
పలక్ పాఁవడే బిఛా, ఖడేకర్
రోవోంమే పులకిత ప్రతిహార్
బాల యువతియాం తాన్ కాన్ తక్
చల్ చితవన్ కే బందనవార్,
దేవ్! తుమ్హారా స్వాగత కర్తీఁ!
ఖోల్ సతత ఉత్సుక దృగ ద్వార్.

ఐ! త్రినయన కీ నయనవహ్ని కే
తప్త స్వర్ణ! ఋషియోం కే గాణ!
నవజీవన్! షడ్ఋతు పరివర్తణ!
నవరసమయ! జగతీ కే ప్రాణ్!
ఐ! అసీమ సౌందర్య రాశి మేఁ
హృత్కంపన్ సే అంతర్ధాన్!
విశ్వకామినీ కీ పావన ఛవి
ముఝే దిఖావో, కరుణావాన్.

పీనకుచమ్ముల కనక కలశముల
బీత రాగ చర్చల నమర్చుకొని
అదరి బెదరు వాల్గన్ను రెప్ప తుద
లడుగడుగునకున్ మడుగు లొత్తగొని
ఊర్పు సందడుల భేరీస్వరితము
బుండి యుండి పరిమళించి మొరయగ
దెరచి సముత్సుక దృగ్ద్వారమ్ములు
తిగిచి కట్టి యాకర్ణాంతమ్ముగ
వలపు బూల చూపుల తోరణములు
నిలిపి నిలిపి పులకల ప్రతిహారుల
స్మర దేవా ! స్వాగత మని యందురు
తరుణీ జనములు భయ సంభ్రమముల . .
ఆహాహా తిగకంటి మంటలకు
నారితేరి యలరిన జగజ్జోదా !
జగత్ప్రాణమా నవజీవనమా !
సరసోష్ప్రశ్రీ నవరస మయమా !

ఋషిజన హృదయ ముకుళ పరిమళమా !
ఋతునర్తన ! ఋతుపరివర్తనమా !
అంతరహిత సౌందర్య మాధురీ
స్వాంత తరంగిత కిలికించితమా
విశ్వకామినీ పావన శోభలు
వేగ జూప రావో కరుణామయ . . .

అనువాదము ; శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★ # కూర్మాచల కే ప్రతి

జన్మభూమి, ప్రియ మాతృభూమి కీ శీర్షరత్న. శత స్వాగత్.
హిమ సౌందర్య కిరీటిత జిస్‌కా శారదమస్తక్ ఉన్నత్.
ఉషా రశ్మిస్మిత, స్ఫటిక శుభ్ర, స్వర్ణిమ శిఖరోంమేఁ ఉత్‌కర్

పుణ్యధరా కే స్వర్గోన్ముఖ సోపానపంథ్ సా విస్తృత్
నిజ అవాక్ గరిమానే కర్తా సర్ అమరోంకో మోహిత్,
నిఖిలవిశ్వ కో దిగ్‌విరాట్ భౌగోలిక విస్మయ సే భర్ :

బాల ప్రవాసీ శిశుఘర్ లౌటా, వహ్ భీ క్యా అభ్యాగత్ ?
స్నేహ ఉచ్ఛ్వసిత, హేమజ పులకిత అంచల కా శరణాగత్,
మేరీ నైసర్గిక సుషమా మేఁ జనని, సదా సే లాలిత్,

హాఁసముఖ ఛాయాతప సే గుంఫిత శ్యామ గౌర్ జిస్‌కా తన్,
శ్రీ శోభా స్వప్నోం సే నిర్మిత గీత భృంగ గుంజిత మన్,
రజిత అనిల సౌరభ పల్‌సే మేఁ దోలిత శైశవ ముకులిత్.

కూర్మాచలము ★ ★

స్వాగతము స్వాగతమ్ము మజ్జనన భూమి !
మాతృభూమి శిరోరత్నమా ! శత శత
వందనములు, కూర్మాచల వందనములు ...
శారదాచ్ఛ చంద్రోచ్ఛశీర్షమ్ము నీ హి
మాచ్ఛ సౌందర్య మకుటము లవియు, నీ యు
షోగభస్తిస్మితులనియు, సొగసు సోగ
లనగ నింగికి లెగఁబాటి యమరిన శిఖ
రములు స్వర్గ సోపాన సరణి పుడమికి ...

పుణ్యధాత్రి నరామర ముగ్ధ కరణి
నేల విరిసి నింగి కెరసి నిండినట్టి
నీ యవాగ్గరిమ- పెనిమ- నిఖిల విశ్వ
విస్మయావహ భూగోళ విభ్రమంబు
నీ విరాడ్రూప గోపుర భావ మంబ ....

బాల్యమున వీడి సుచిర ప్రవాసముండి
చెలగి నీ యొడి జేరిన శిశువు నమ్మ
నేను నభ్యాగతుండను గాను, నీదు
సరసపులకిత వత్సలాంచలము కోరి
వెండి శరణన్న శరణాగతుండగాని.

నీదు నె సర్గిక శ్రీల నాడు లాల
నమ్ము పాలనమ్ము జరిగె నమ్మ, నీదు-
వెలుగునీడల నవ్వుల, వెలుగు నీడ
లీనె నా మేను, నీ సిరు లేలు కలలు
కన్న గీత భృంగములు నాగళము మనము
మాధురీ శీధువుల్ నింపి మనిచె నన్ను
నీదు నెత్తావి యూయెల నాదు ముకుళ
శైశవమ్ము తెమ్మెర లూపసాగె నమ్మ . .

ఛుట్‌పన్ సే విచరా హూఁమైఁ ఇన్ ధూపఛాఁహ శిఖరోం పర్,
దూర్, క్షితిజపర్ హిల్లోలిత సీ దృశ్య పటీ పర్ నిఃస్వర్
హల్కీ గహరీ ఛాయావోం కే రేఖాంకిత సే పర్వత్.

నీల, వేగినీ, కపిశ, పీత, హరితాభ్‌వర్ణ శ్రీ ఛహ్‌రా
మోహిత అంతర్ మేఁ భర్ దేతే ఆదిమ విస్మయ గహరా,
అంతరిక్ష విస్ఫారిత నయనోం కో అపలక్ రఖ్ తద్వత్.

ఊపర్, సీపీ కే రంగ్ కా నభ, సప ముక్తాతప సే భర్,
రజత నీలిమాగలిత్, నహజ హఁస్‌తా సా లగ్తా సుందర్,
ఊంచే ఉడ్ నేవాలే ! నిర్జల, కౌశ మసృణ, రోమిల్ ఘన్

చూర్ణ రుపహలీ అలకోంమేఁ ఉలరూూ రవికిరణేఁ ఉజ్వల్
మౌన ఇంద్రధనుషీ ఛాయా కా స్వప్న నీడ్ రచ్, చంచల్
ఉడ్‌తీ-చితవన్ కే ఖగకో బందీకర్ లేతే కుఛ్ క్షణ్.

విజన ఘాటియోంపర్ చఢ్‌కర్ శిశు మేషోం-సే దుగ్ధోజ్వల్
చిత్రగ్రీవ హిమ కే ఘన పల మేఁ హోతే నభమేఁ ఓఝల్.
పావస్ మేఁ జబ్ మిహికా మేఁ లిపటా రహతా గిరిప్రాంతర్

వెలుగు నీడల ముగ్గుల వెలుగు మలుగు
శృంగరంగాంగణమ్ముల బొంగి తిరుగు
బాల్యమున గంటి మిన్నులు పడ్డచోట
గదలి కదలక చూపట్టు కన్ను కట్టు
దృశ్య నీరవతాంకిత దృశ్య పటము-
గూఢ గంధ రేఖాంకిత కుధరములును
హరిత పీత నీల కపిశాహార్య శోభ
లంబరంబంత జృంభించి దంబు మీఱ
అంతరిక్షమ్మె చూచి కన్నార్పకుండు
అది యనాది విస్మయమయి హృదికి నిండు . . .

శుక్తి సుందర గగనమ్ము శుద్ధ మౌక్తి
కాతపత్రశ్రీలు నిండ శుభాంగివోలె
హసదాస్యయై యొప్పు నహరహమ్ము

ఎగసి యుప్పర వీథుల కెగురు కౌశ
మసృణ ఘనపాళి సూర్య్య విమల కిరణము
లను రజత చూర్ణ మృదుకుంతలముల దురుము
గొనుచు నింద్రచాప విభల బెనిచి స్వప్న
పంజరమ్ముల బచరించి బంది జేయు
చల చపల దృగ్విహగుల దుర్లలిత గతుల . . .

అంతలో ప్రావృషేణ్య హిమాంబుదములు
పాల నురుగుల మేనుల గ్రాలు గొట్టి
పిల్లల కడుపు వలె నోర బెట్టి మెడ లో
యారపు నడల గిరి చఱియలకు బ్రాకి
మాయమైపోవు పొగమంచు మాటు జేరి

క్షణము తడయక ఇంతలో శైలగుహాల
సింగముల మాడ్కి జృంభించి చెఱగి రేగి
మెఱపు జూల్దులిపి యురిమి కురిసిపోవు
చఱియలం గాల్చు ననల నిర్ఝరులు గిరులు . . .

శైల గుహావోంమేఁ దహాడ్‌తే సింహోఁ సే జగ్ క్షణ్ మేఁ
దుహరీ తిహరీ తాడిత శృంఖలా తడ్‌కాతే ఘన తనమేఁ,
బర్‌సాకర్ ఆగ్నేయ సానువోంసే స్ఫులింగ కే నిర్ఝర్ ।

షడ్‌ఋతుయేఁ సురబాలావోంసీ కరతీఁ సజ్‌ధజ్ నర్తన్,
వాసంతీ కిసలయ కితనే హీ రంగ్ కర్తే పరివర్తన్,
రజతతామ్ర, పాటల ఈఁగూరీ, హరితపీత మృదు కంపిత్.

సలజ మౌన్ ముకులోంమేఁ బర్‌సా అర్ధనిమీలిత చితవన్
ఫూలోంకే అంగోం కీ అప్సరి సీ రంగ్ ప్రియ యౌవన్
ఉడ్‌తీ పర్వత ఘాటీ సౌరభ్ పంఖోంమేఁ రోమాంచిత్ ।.

ఉచ్చప్రసారోంమేఁ లేటా, ఛాయా మర్మర్ పరిపీజిత్,
శ్రాంత పాంథ్‌సా గ్రీష్మ ఊంఘ్‌తా భరీ దుపహరీ మేఁ నిత్ ।
పాగుర్ కర్తే దృఢ నిర్ద్వంద్వ కుకుద్మత్ శైల వృషభవత్,

కాలే పర్తా తిగ్మ ధూప సే కురంగ తలైటీమేఁ రంగ్,
కూటోంపర్ లిపటా రహతా నీలాతప మేఘోం కే సంగ్,
ధారవాయు హిమ జలద పంఖ్‌కా చంబర్ డులాతీ అవిరత్ ।

దివిజకన్యల వలె షడృతువులు- తామ్ర
రజత పీత పాటల సువర్ణ హరితాభ
లసిత వాసంత కిసలయ వసనములను
సారె సారెకు రంగారు సౌరు మార్చి
అద్భుతావహ గతుల నృత్యములు సల్పు.

సుమనమయ సుకుమారాంగ సుభగ యగుచు
లోయ జవరాలు గంధర్వ లోల నయన
బోలి, వ్రీడానతార్ధ నిమీలిత ముకు
ళనయనమ్ముల జూపు వలపులు విరిసి
లీల దారాడు నెత్తావి రెక్కలార్చి . . .

రెండు జాముల కా మండు టెండవేళ
నీడలే వీవనలు గాగ నింగి కెరసి
శ్రాంత పథికుని బోలి విశ్రాంతి గొనును
వ్రాలి గ్రీష్మము నీపద ప్రాంతరముల . . .

శైలము లవి కకుద్మద్వృషభముల వలె
హాయి రోమంథ శీలములటుల నుండు
గిరుల చటియల గ్రేళ్లురికి గమి గూడి
తిగ్మతిగ్మాతపమ్ముల దిరిగి తిరిగి
నలుపు దిరిగి చంచల నయనముల నులుకు
మృగము లవి నీదు కృప కృష్ణమృగము లయ్యె.

నీలి మబ్బుల తోడివై నీదు కొమ్ము
లంటి తిరుగాడు చెలిమి నీలాతపములు . .

చారవాయువు లంబుద చామరములు
వీచుచునె యుండు నివపు బెంఫేనవేచ . .

ఆదిమహత్తా పశు జగకీ అట్ భీ బన్ కర్తే ఘోషిత్,
సింహఋక్ష్ వృక గిరి ఖోహోంకో రఖ్తే భీత నివాసిత్,—
చకిత, చౌకడీ భీత మృగోంపర్ ఝపట్ టూట్తే నాహర్ !

శ్వేత నీలకాలే ఉపలోంసే కంఠ వృషోంకే ఘూషిత్,
భేదోంకీ ఘంటీ సే రహతీఁ గిరి డగరేఁ కలగుంజిత్,
ఉచ్ఛశాద్వలోం సే ఛన్తే చరవాహోం కే మురళీస్వర్ !

సుఘర్ కృషక బంధుయేఁ నితఖేతోంమేఁ సోనా ఉపజాతీఁ,
కంఠ మిలా జన కే సంగ్ కృషి కే గిత హూడుక్ పర్ గాతీఁ,
త్యోహారోంమేఁ నాచ్గాన్ రంగోం కే రచ బహుల ఉత్సవ్ !

నీలారుణ కిరణోంమేఁ పలతే స్వస్థ సౌమ్యనారీనర్
గౌర కపోలోంమేఁ ఉషా కీ లాలీ లియే మనోహర్ ,
లజ్జారుణ లగ్తీఁ జిస్ సే అజ్ఞాత యౌవనాయేఁ నవ్

నీదు పాదాల నిలచిన నిభృత వనులు
పశు జగత్తునకు ననాది ప్రాప్తమైన
స్వీయ సత్తను ఘోషించు జెలగి నేడు
గొండ గుండెలు దద్దిర్ల గొంగ్ర వెట్ట
జేరి తోడేళ్లు నెలుగులు సింగములును . . .

క్రేళు లురికి తడంబడి తూలి పారు
జారు లేళ్లపై బులులు పంజాలు సెట్టు . . .

తెలుపు నలుపు నీలంపు బూసల పసలు మె
డల కొయ్యారములు మలచి నిలుప గొండ
పలుక బెనురంకె లిడు వృషభమ్ము లిచట . .

మెడల చిరుగంట సవ్వడుల్ మేళవించి
గిరుల త్రోవలు మొరయించు గొఱియ మంద . .

సానుభూముల నోములు శాద్వలముల
బసులకాపర్ల వేణువుల్ పాడుచుండు . .

కర్షక వధూకరస్పర్శ గన్నె బీళ్లు
పసిడి ముత్యాల పంటలు పండుచుండు
మొరటు మగవాని కంఠముల్ మ్రోసిపోవఁ
బొలము పాటలు పదుచులు కలిసిపాడి
పండుగల నాళ్ల కృష్యుత్సవమ్ము లిచట
నృత్య గీతమ్ములందేల్చి నెరపు చుంద్రు . .

అరుణ నీలార్ద్ర కిరణమ్ము లందు బెరిగి
స్వస్థ సౌమ్య నారీ నర సంఘ మిచట . .

జిలుగు కెంపుల చల దుషశ్రీలు చింది
ముగ్ధయౌవనా గౌర కపోల పాళి
లలిత లజ్జారుణము నాగ దొలకరించు . .

ఉగ్ర కరాల శిలాయేఁ భర్ తీఁ మన్ మేఁ విస్మయ సంభ్రమ్,
ఘోర అంధేరీ గహరీ దరియోఁ మేఁ బస్ తా ఆదిమ తమ్,
స్ఫీతనాద భర్ బహతే ఢహతే-జల-స్తంభోం-సే నిర్ఝర్ !

నిబిడగహన మేఁ సహసా జగ్ మగ్ జల్ ఉఠ్ తే పట్ బీజన్
హింస్ర వ్యాఘ్ర కే విస్ఫారిత హరితాభ్ భయావహలోచన్,-
సంకరీ ఘాటీ మేఁ సర్పోం-సే స్రోత్ సరక్తే సర్ మర్.

ఝీనే కంపిత నీల కుహాసోఁ సే పరివృత హో సత్వర్
బృహత్, గరుత్ సా ధస్ తా నభ మేఁ పంఖ మార్ గిరి ప్రాంతర్,
అర్ధదృశ్య గంధర్వ లోకసా, ఛాయాపథ మేఁ శోభిత్,

భ్రూవిలాస్ కర్తీఁ చపలాయేఁ, మందహాస కర్ ప్రతిక్షణ్,
ముగ్ధ వలాకోఁ కే సంగ్ ఉడ్ తా నభ మేఁ ఇచ్ఛాకుల్ మన్;
చీర్ బాష్పపట్ కఢ్ తా శశి సా రవి, కిరణోంసే విరహిత్.

యహ్ భౌతిక ఐశ్వర్య శుభ్ర గరిమాసే మన్ కో భాకర్,
నీరవ ఆధ్యాత్మిక విస్మయ సే అంతర కో దేతా భర్,
ఏక మహత్ గుణ అన్యగుణోఁ కో కర్తా నిత ఆకర్షిత్

వ్రేలి నిల్చిన యుగ్ర కరాళ శిలలు
తిర మిరవుగొను దరుల నాదిమ తమస్సు
ధీర నాదార్భటుల్ సేసి తిన్న బాటి
నిలిచె నాగ సంభ స్తంభ నిర్ఝరములు
జలుపు నెడదల విస్మయ సంభ్రమములు . .

గహన విపినాన బచ్చజగా వెలుంగు
మంటనా మండు బెబ్బులి కంటి జిగులు . .

ఇరుకు లోయలలో సెలయేళ్లు బారు
రిక్క జరజరం బ్రాకు సర్పిణుల భంగి . .

నీలి పొగమంచు దరికొని నింగి కెగయ
రోద సిందూసుక బృహద్గరుత్తు పోవు
నాగ- రెక్కలల్లార్చుచు నగమె యెగిరె
నాగ- గంధర్వలోకము నాగ నుండు
దృశ్యతాదృశతలలోన దిరుగు చుండి . .

క్షణము క్షణమున మంచహాసములు చేసి
చపల లూరించు భూవిలాసముల చేసి . .

లాలసంబడి ముగ్ధ బలాకల కయి
సథమునం దేలిపోసు మనస్సు సతము . .

ఎంచుకొనినైవె చుకొన బొగమంచు జిలుగు
నంత తిగ్మ గభస్తి శీతాంశు వగును . .

గుడికి గొప్పరపు పసిడి కుండవోలె
భౌతికైశ్వర్య గరిమ విభూతి యేదొ
ఆత్మ సంస్పర్శనాధ్యాత్మికాద్భుతమ్ము
నెడద నింపు- నిజము తన యిచ్చజేయు
నన్యగుణముల నొక్క మహద్గుణమ్ము . .

జగజీవనకాఁ క్రందన ఘోషణ హోజాతా తుమ్ మేఁ లయ్,
జగతా ప్రాణోం మేఁ అనంత భావోం కా వైభవ అక్షయ్,
ఊర్ధ్వారోహీ మౌన శాంతిమేఁ భూమన్ కో కర్ మజ్జిత్.

అబ్ మైఁ సమఝ్ సకా మహత్వ ఇన్ శిఖరోంకా స్వర్గోన్నత్.
నీలముక్తి మేఁ సమాధిస్థ జో అంతర్నభ మేఁ జాగ్రత్-
పృధ్వీకే శాశ్వత ప్రహరీ- సే అంతరిక్ష మేఁ శోభిత్.

జహాఁ శుభ్రసోపానోం పర్ చైతన్య విచరతా పావన్,
స్వర్ణిమ ఆకాశోం మేఁ ఉడ్‌తా అపలక్ శోభామేఁ మన్,
ఉచ్ఛ నభస్వత మేఁ రహతా సంగీత అనశ్వర్ గుంజిత్

మాతృభూమి శీర్షమ్మ కూర్మాచలమ్మ
దివ్యలోకోన్నతులు లోన దెలిపెగొన్న
నీదు శిఖరోన్నతి మహత్తు నేడు తెలిసె
నేల గరచిన మనసును నింగి కెత్తి
యట- విరాజిల్లు శాంతి యందార్తి దీర్చి
లౌకిక జీవన వైకల్య శోక రుతుల
ఈవె దిగమ్రింగి జగతి రక్షింతువమ్మ ..

అచ్యుతానంత సద్భావ మక్షయముగ
నింపివైతువు ప్రాణముల్ నిండి వెలుగ
అమ స్వయం ముక్త గగన నైర్మల్యమున యందు
యోగసుందాల్చి శిరమెత్తి యుండి మేలు
కొని ప్రహారి చరింతు పుడమికిని సతమ్ము
శుభ్ర సోపానముల యందు శుద్ధచేత
నము చరించుచుండు- సువర్ణ సభమునందు

శోభ దేలుచుండు మనసు చూపు నిలిపి
అచట నుచ్చైస్సన్నభ స్వాంతు నందు సతము
నిండి నినదించు సుచిర సంగీత మహాసు ..

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★

మహాత్మాజీ కే ప్రతి

నిర్వాణోన్ముఖ ఆదర్శోం కే అంతిమ దీప శిఖోదయ్ !
జినకీ జ్యోతి ఛటా కే క్షణసే ప్లావిత ఆజ్ దిగంచల్,—
గత ఆదర్శోం కా అభిభవ హీ మానవ ఆత్మా కీ జయ్;
అతః పరాజయ ఆజ్ తుమ్హారీ జయసే చిర లోకోజ్జ్వల్ !

మానవ ఆత్మా కే ప్రతీక్ ! ఆదర్శోంసే తుమ్ ఊపర్,
నిజ ఉద్దేశ్యోం సే మహాన్, నిజ యశ సే విశద చిరంతన్,
సిద్ధ నహీం, తుమ్ లోకసిద్ధి కే సాధన బనే మహత్తర్
విజిత ఆజ్ తుమ్ నర వరేణ్య, గణజన విజయీ సాధారణ్.

యుగ యుగ కీ సంస్కృతియోం కా చున తుమనే సార సనాతన్,
నవ సంస్కృతి కా శిలాన్యాస కర్నా చాహా భవ శుభకర్,
సామ్రాజ్యోం నే ఠుకరాదియా యుగోం కా వైభవ పాహన్—
పదాఘాత సే మోహముక్త హోగయా ఆజ్ జన అంతర్ !

దలిత దేశ కే దుర్దమ నేతా, హే ధ్రువ, ధీర, ధురంధర్,
ఆత్మశక్తి సే దియా జాతి శవ కో తుమ్నే జీవన బల్;
విశ్వ సభ్యతా కా హోనా థా నఖశిఖ నవ రూపాంతర్,
రామరాజ్య కా స్వప్న తుమ్హారా హువా న యోం హీ నిష్ఫల్ !

వికసిత వ్యక్తివాద కే మూల్యోం కా వినాశ థా నిశ్చయ్,
వృద్ధ విశ్వ సామంతకాల కా థా కేవల జడ ఖండహర్;
హే భారత కే హృదయ్ ! తుమ్హారే సాథ్ ఆజ్ నిఃసంశయ్,
చూర్ణ హోగయా విగత సాంస్కృతిక హృదయ జగత కా జర్జర్ !

మహాత్ముడు ★ ★

నిర్వాణోన్ముఖ ! సురుచిర-పూర్వాదర్శ ప్రదీప- పుం దుది శిఖవై
పర్వంజేసితి జ్యోతులు-సర్వదిగంచలములందు క్షణిక స్ఫురణన్...

ఆదర్శమ్ములు నాటివి-కాంచని జనమనము మెద గాంచిన జయమే
నీదు పరాజయమై న-వ్యోదయ రాగమ్ము లీసె నుర్విస్థలికిన్ ....

ఆదర్శముల కందనట్టివాడవు మానవాత్మప్రతీకుండ వగుచు నీ మ
హానుభావము సిరి మహాత్మునిగా జెయ నల్లుకొంటివి కీర్తి వల్లికలను
సిద్ధుండవై కాదు సిద్ధికి సాధన భూతుండవై వెల్గు బూసినావు
నిను గెల్చుకొనియె మందిని గెలిపించితి హతుడవై యమృత
జీవితుడవైతి

యుగయుగమ్ముల సంస్కృతులొడిసి యొక్క నూత్నసంస్కృతి
పుడమికినూలుకొల్పి
రాజ్యములు త్రోసిరాజను ప్రాజ్యవిభవశిలను బదదూళిచే మేలు
కొలిపినావు

పొడ్పుడు దేశమున్నడపు భవ్యదురంధర ! యో యుగంధరా!
కాడ్పడి యున్న జాతి కొక గాటపు టూపిరిపోసి, సభ్యతల్
కీడ్పడు కర్మభూమిని రగిల్చి, దిగంచల సర్వసంస్కృతుల్
తోడ్పడ రామరాజ్య మెదలో గలగంటివి కల్ల యెట్టులా....

తీగలు సాగు వ్యక్తి వసంతము నశించె
సామంతయుగపు గ్రీష్మము గతించె
తొలిసంధ్య యాదర్శములు సంస్కృతులు ముక్క-
చెక్కలై రూపముల్ చెదరి పోయె.

ట్టమ్ము లొచు సమతలమ్ము లయ్యె.
మనుజమాత్రుని బంధగొను స్వర్ణ శృంఖలల
తెగత్రెంపులై విముక్తి గనుపట్టె

గత సంస్కృతియోం కా, ఆదర్శోం కా థా నియత పరాభవ్,
వర్గ వ్యక్తి కీ ఆత్మా పర్ థే సౌధ ధామ జినకే స్థిత్,
తోడ్ యుగోంకే స్వర్ణపాశ అబ్ ముక్త హో రహా మానవ్,
జన మానవతా కీ భవ సంస్కృతి ఆజ్ హో రహీ నిర్మిత్ ।

కియే ప్రయోగ్ నీతి సత్యోంకే తుమ్‌నే జన జీవన పర్,
భావాదర్శ న సిద్ధ కర్ సకే సాముహిక-జీవన-హిత్;
అధోమూల అశ్వత్థ విశ్వ, శాఖాయేఁ సంస్కృతియాఁ పర్,
వస్తు విభవ పర్ హీ జనగణ కా భావ విభవ అవలంబిత్ ।

వస్తు సత్య కా కర్తే భీ తుమ్ జగ మేఁ యది ఆవాహన్,
సబ్‌నే పహలే విముఖ తుమ్హారే హోతా నిర్ధన భారత్,
మధ్య యుగోం కీ నైతికతా మేఁ పోషిత శోషిత-జనగణ్,
బినా భావ స్వప్నోం కో పరఖే కబ్ హో సక్తే జాగ్రత్ ?

సఫల్ తుమ్హారా సత్యాన్వేషణ, మానవ సత్యాన్వేషక్ !
ధర్మ, నీతికే మాన్ అచిర సబ్, అచిర శాస్త్ర, దర్శన మత,
శాసన, జనగణ—తంత్ర అచిర,—యుగ స్థితియాఁ జిన్‌కే ప్రేరక్,
మానవ గుణ, భవ రూపనామ హోతే పరివర్తిత యుగపత్ !

పూర్ణపురుష ! వికసిత మానవ తుమ్, జీవన సిద్ధి అహింసక్ !
ముక్త-హుయే-తుమ్-ముక్తహుయే-జన్, హే జగవంద్య మహాత్మన్ !
దేఖ్ రహే మానవ భవిష్య తుమ్ మనశ్చక్షు బన్ అపలక్,
ధన్య, తుమ్హారే శ్రీ చరణోం సే ధరా ఆజ్ చిర పావన్ !

నీవు జీవన పదముగ నీతి సత్య
ముల ప్రయోగించితివి గాని పూర్ణసంఘ
మునకు వలయు భావాదర్శమును గడించి
చివురు పట్టించుటయె యుపేక్షించినావు . .
విశ్వమధోమూలం బగు
నశ్వత్థము, సంస్కృతులు మహోయత శాఖల్
శాశ్వత వస్తుబలంబున
విశ్వజనీనంపు భావ విభవము వెలయున్ . .

అవులే వాస్తవవస్తురూపము ప్రయోగార్హంబుగా బూని యుం డు వయేనిన్ నిజు పేద భారతము జేడున్ మ్రింగునో, మధ్య కాల విభానానుభవమ్ము గొన్న జనముల్ భావోన్మద స్వప్నముల్ జవిగా కెట్టులు మేలుకో నగు నహింసా సత్యనిష్ఠావ్రతా !

ధర్మము నీతి శాస్త్రములు దర్శనము
మతమ్ము శాసనము నృతంత్రము లవి.
స్థిరములే, కాలాను సృతములై ప్రకృతి
గుణంబులు పరివర్తనములు గొనవె
జోహారు నీ పరిశోధనమున కహింసా వ్రతా !
నీ సత్య సాధనమ్ము
పూర్ణమ్ము పూర్ణరూపుండవు పురుషోత్త
ముడవు జీవన సిద్ధి బొందినావు

ముక్తుడవు నీవు, నీప్రజల్ ముక్తులైరి
సాక్షిభూతమంతశ్చక్షు వగుచు నేటి
కరయుచుందువా నరుభవిష్యమ్ము, పుడమి
పండూడెను నీ పద స్పర్శనముల . .

అనువాదము: శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★

ద్వా సు పర్ణా

దో పక్షీ హైం: సహజ సఖా, సంయుక్త నిరంతర్
దోనోం హీ బైఠే అనాదిసే ఉసీ వృక్షపర్
ఏక్ లే రహా పిప్పల్ ఫల కా స్వాద్ ప్రతిక్షణ్,
బినా అశన్ దూసరా దేఖ్‌తా అంతర్లోచన్.
దో సుహృదోం - సే మర్త్య అమర్త్య సయోనిజ హోకర్
భోగేచ్ఛాసే గ్రసిత, భటక్‌తే నీచే ఊపర్,
సదా సాథ్ రహ్‌, లోకలోకమేం కర్తే విచరన్
జ్ఞాతమర్త్య సబ్‌కో, అజ్ఞాత అమర్త్య చిరంతన్

కహీం నహీం క్యా పక్షీ ? జో చఖ్‌తా జీవనఫల్
విశ్వ వృక్ష పర్ నీడ్, దేఖ్‌తా భీ హై నిశ్చల్.
పరమ అహం ఔ' ద్రష్టా భోక్తా జిస్ మేం సంగ్ సంగ్,
పంఖోంమేం బహిరంతర కా సబ్ రజత స్వర్ణరంగ్.
ఐసా పక్షీ, జిస్‌మేం హో సంపూర్ణ సంతులన్
మానవ బన్‌సక్తా హై, నిర్మిత కర్ తరుజీవన్.
మానవీయ సంస్కృతి రచ భూపర్ శాశ్వత శోభన్
బహిరంతర జీవన వికాస కీ జీవిత దర్పణ్.
భీతర్ బాహర్ ఏక్ సత్య కే రే, సంపూర్ణద్వయ్,
జీవన సఫల ఉడాన్, పక్ష సంతులన్ జో, విజయ్

ద్వా సు ప ర్ణా ★ ★

కలదు పక్షుల జంట సఖ్యమ్ము వానిది చిరతరమ్ము
విడనిదియు చెడనిది వసించు నది ననాదిగ
నదే చెట్టు పైన నందొకడు రావిపండు చవిందినుచునె యుండు.
మరి యొకడు పవాసముండి సతము చూచుచుండు నిశ్చలత లో
చూపు లలర.
నెచ్చెలురయి జంట విడక, నిచ్చలుండి మర్త్యము సమమర్త్యమగు
రూపమమర్చికొనుచు భోగవాంఛ దవిలి జగంబుల దిరుగుదురు.
గతి క్రిందుగ మీదుగ సొగసు లమర.
జ్ఞాతుడా మర్త్యుడేరి కజ్ఞాతు డగు-
చిరంతను డమర్త్యు డగు వా డనంతుడగుట.

విశ్వవృక్షమ్మునం గూడు విడిసియుండి
జీవితఫలము మెసవి రుచిగొనుచు
తిరముగ గుదిరి పరమూహమ్మునగుచు
నగుచు దృష్టియున్ భోక్తయుంగూడ తాన యొకడె
రజతమయమైన బాహ్యాపర్ణమ్ము
స్వర్ణమందుమైన లోకి పక్షమ్ము విద్రిచి
పక్షముల రెంట నిలుపుచు పరమ సమత మానవుడు కాగలడు పక్షి
మనగలడు తరువునజీవనము నెరప నవును
శాశ్వతమును సుభగమును నయి యాదర్శమయిన సంస్కృతి
పుడమి పయి నిల్పజాలు.
సర్వ మానవులకు లోన బయటం బ్రదుకు తెలివి
వెల్గ బరమహో సత్యమ్ము విద్రిచి విచ్చి
నవియె యీ రెండు పక్షములని యెరుక గలుగును లోకమునకు..
సఫలోద్గతియె బ్రదుకు విజయమౌ సమస్థితి తోడుతోనె . .

అనువాదము: శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★

శ్రీ అరవింద కే ప్రతి

ఆజ్ జబ్ కి నీరస అసార్ విశ్రీ లగతాజగ- జీవన్,
జీవన కా సౌందర్య్ ఫూల్‌సా ముర్ఝా రహాసురభి-క్షణ్,
బిసర్ గయా జబ్ సతరంగ్ బుద్బుద ఉల్కా స్వప్నఅచానక్,
జీవన సంఘర్షణ సే లోహిత, గయే మర్త్య కే పగ థక్
జీర్ణ యుగోం కీ నైతికతా జబ్ కర్తీ జనమన శోషణ్
క్షుద్ర అహం కీ దాసీ బన్, స్వార్థికో కియే సమర్పణ్
అంతర్విశ్వాసోం కే ఉన్నత శృంగ రహే ఢహ ఛూపర్
సూఖ్ గయా చిరస్రోత ప్రేరణా కా ఉర్ హులవా అనుర్వర్

ఆజ్ జబ్ కి మన్ ప్రాణ ఇంద్రియోంకే క్షత విక్షిత ఆంగ్ అంగ్
పునః చాహతీ పే గతిలయమేం బంధనా దేవోంకే సంగ్
ధ్వంస భ్రంశ హోగయే విగత ఆదర్శోం కే జబ్ ఇంతహార్
కుచల్ రహా మానవ ఆత్మా కో జడ భౌతిక ఆడంబర్.
ఆజ్ జబ్ కి బుఝ్ గయీ చేతనా అంధకార సే ఉర్ భర్,
చూర్ణ హోగయా హృదయ సభ్యతా కా, నీరవ సంస్కృతి స్వర్

తుమ్హే పుకార్ రహా తబ్ అంతర్, భావీ మానవ ఈశ్వర్
నవ్యచేతనా, నవమన్, నవజీవన కా ఘూ కో దో వర్.
స్వర్ణచేతనా,ద్రవిత జలద తుమ్, రజిత తడిత రుచిస్పందిత్,
రత్నచ్ఛాయ సజల్, రహస్యప్రభ, శతశత సురధను మండిత్,
దివ్య ప్రేరణావోం కీ జగమగ్ కిరణోంసే చిరగుంఫిత్,
మనస్ పంఖ్ మేం జ్వలిత అమర పిండోం కో కియే తిరోహిత్,

అరవిందయోగి ★ ★

ప్రపంచ జీవనం అసారంగాను నీరసంగాను ఉన్న ఈనాడు
జీవితసౌందర్యం పుష్పం వలె పాడివత్తులైన ఈనాడు
సప్తవర్ణబుద్బుదం వంటి స్వప్నం అకస్మాత్తుగా విడిపోయెను
జీవన సంఘర్షణతో మానవుడు అలసి పోయెను
గత యుగాల నైతికత క్షుద్రమైన అహంతకు దాసియై
జన మనమ్ములను చాలా ఘోరంగా వేధించెను.

అంతర్విశ్వాసమ్ముల ఉన్నత శిఖరమ్ములు కూలి నేల రాలెను
చిర చైతన్య స్రోతస్విని ఎద లోపల ఇంకి పోయె
ఈనాడు మనస్సు ప్రాణం ఇంద్రియములు సమస్తం
మళ్లీ దేవతల వలె లయ గతులతో ఇమిడి పోవ జూచును.
వగతాదర్శాల అవశేషాలు ధ్వంసమై భ్రంశమై పోయెను
భౌతికాడంబరాలతో మానవుడు ఆత్మను కలచి వేసెను
అంధకార బంధుర హృదయంలో చైతన్యం మలిగి పోయె
నభ్యత నలిగి దుమ్మైపోయెను, సంస్కృతి స్వరం నీరస మయ్యెను

మనస్సు నిన్ను పిలుస్తున్నది రా భావి మానవేశ్వరా !
నవ చైతన్యము, నవ మనస్సు నవ జీవనము ప్రసాదించమని,
రజత్ తటిత్ రుచి స్పందిత సువర్ణ చైతన్య జలదమ నీవు
సజల సప్రభ శత శత సురధనుర్ మండిత జలదమ నీవు
నీవు దివ్య చైతన్య కాంతి కిరణాలలో గుంఫితుడవు.

స్వర్మానస సే ఉఠ్, ఉతరో, అబ్, జనమన కే శిఖరోంపర్.
సూక్ష్మ చేతనా బాష్పకణోం మేఁ లిపటా మానవ అంతర్.
నవజీవన శోభా మేఁ బరసో, కరో ధరాముఖ సస్మిత్,
అమృత చేతనా కే ప్లావన మేఁ మర్త్య శోకకర్ మజ్జిత్.
హే అతిచేతన్, నవమానసరసనోం మేఁ హోకర్ భూషిత్
నవ ఆదర్శ బనో తుమ్, జిస్ మేఁ నవజీవన హో బింబిత్.
జీవన మన్ సే ఊపర్ తుమ్ నవజీవన మేఁ నవమన్ మేఁ
మానవతా కో బాంధో అభినవ ఐక్యముక్తి బంధన్ మేఁ

స్వర్గము నుండి బయలు వెడలి దిగిరా జనమనశ్శిఖరాల మీదకు
మానవ మనస్సు బాష్పకణాలతో ప్లావితమై యున్నది
నవజీవన వర్షం కురిపించుము, ధరిత్రిని నవ్వింపుము
మానవ శోకమ్మును అమృతచైతన్య ప్రవాహంలో ముంచుము
ఓ అత్యుదాత్తచైతన్యమూర్తీ ! నూతన మనో వసనాలతో
భూషితుడవై
నవజీవనం బింబించే నవాదర్శమూర్తివి కమ్మ !
అభినవైక్య ముక్తి బంధనలో మానవతను బంధింపగ రమ్మ !

అనువాదము ; శ్రీ దాశరథి.

★ ✶ పర్వత ప్రదేశ మేం పావస్

పావస్ ఋతు థీ, పర్వత ప్రదేశ్,
పల్ పల్ పరివర్తిత ప్రకృతి వేశ్,
మేఖలాకార పర్వత అపార్
అప్ నే సహస్ర దృగ సుమన ఫాడ్,
అవలోక రహా హై బార్–బార్–
నీచే జలమేం నిజ మహాకార్,
జిస్ కే చరణోంమేం పలా తాల్
దర్పణ సా ఫైలా హై విశాల్.

గిరికా గౌరవ గాకర్ ఝర్ ఝర్ మదమేం నస్ నస్ ఉత్తేజిత కర్
మోతీ కీ లడియోం-సే సుందర ఝర్ తే హైం ఝాగ్ భరే నిర్ఝర్.
గిరివర కే ఉర్ సే ఉఠ్ ఉఠ్ కర్ ఉచ్చాకాంక్షావోం—సే తరువర్
హైం ఝాంక్ రహే నీరవ నభ పర్, అనిమేష, అటల, కుఛ్ చింతా పర్
ఉడ్ గయా, అచానక్ లో భూధర్, ఫడకా అపారవారిద కే పర్,
అవశేష రహ్ గయే హైం నిర్ఝర్. హై టూట్ పడా భూపర్ అంబర్
ధస్ గయే ధరామేం సభయశాల్ ఉఠ్ రహా ధువా, జల్ గయా తాల్
యోం జలదయాన మేం విచర్, విచర్ థా ఇంద్ర ఖేల్ తా ఇంద్రజాల్.

(వహ్ సరలా ఉస్ గిరి కో కహతీ థీ బాదల్-ఘర్)

ఇస్ తరహ్ మేరే చి తేరే హృదయ్ కీ
బాహ్య ప్రకృతి బనీ చమత్కృత చిత్ర థీ;
సరల శైశవ కీ సుఖద సుధి సీ వహీ
బాలికా మేరీ మనోరమ మిత్ర థీ

పర్వత ప్రదేశంలో వర్షం ★ ★

పర్వత పరిసరముల వర్షర్తువు
వచ్చిౖవాలె వికసింపగ ప్రకృతి తనువు.

మేఖలాకార పర్వత పంక్తి తన
సహస్ర నయనాలతో చూస్తున్నది
పాదప్రాంతంలో పరచుకొన్న తటాక జలంలో
తన మహాకార ప్రతిబింబమును.

గిరి గౌరవమును గానము చేస్తూ
ఝరి వేగముగా ప్రవహించినది
గిరివర వక్షస్థలమున పుట్టిన
తరువులు గగనముపై చూపుంచెను.

రెక్కలాడించె జలధరములు గగనాన
భూధరము లెగసి పోయె, వచ్చె వాన
మిన్ను వచ్చి మన్నుపై దూకె
అన్ని దెసల జలధారలు ప్రాకె.

భయముతో సాలములు భూమిలోకి క్రుంగె
తటాకాలు పగులబడె, పొగ దశ దిశల ప్రింగె
మేఘ వాహనమెక్కి వచ్చి ఇంద్రుడు
మేదిని పై చేసినాడు ఇంద్రజాలము.

నా కళా హృదయాన నూతనమగు
చిత్రములు వ్యాపించె, పొంచె
సరళ శైశవ నవ స్మృతి వలె
"సరళ" నా మనోహర మిత్రము.

కొండను 'సరళ' మబ్బుటిల్లు అనేది.

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

కిన్ తత్వోంసే గఢ్ జావోగే తుమ్ భావీ మానవ కో ?
కిస్ ప్రకాశ సే భర్ జావోగే ఇస్ సమరోన్ముఖ భవకో ?
సత్య, అహింసా సే ఆలోకిత హోగా మానవ కా మన్?
అమర ప్రేమకా మధుర స్వర్గ బన్ జాయేగా జగజీవన్?
ఆత్మా కీ మహిమా సే మండిత హోగీ నవ మానవతా?
ప్రేమశక్తి సే చిర నిరస్త హోజాయేగీ పాశవతా ?

బాపూ ! తుమ్ సే సున్ ఆత్మా కా తేజరాసి ఆహ్వాన్
హాఁస్ ఉఠతే హైఁ రోమ్ హర్ష సే, పులకిత హోతే ప్రాణ్
భూతవాద ఉస్ ధరా స్వర్గ కేలియే మాత్ర్ సోపాన్,
జహాఁ ఆత్మ దర్శన అనాది సే సమాసీన అమ్లాన్
నహీ జాన్తా, యుగ వివర్త మేఁ హోగా కితనా జన క్షయ్,
పర్, మనుష్యకో సత్య అహింసా ఇష్ట రహేంగే నిశ్చయ్.

నవ సంస్కృతి కే దూత్! దేవతావోం కా కర్నే కార్య
మానవ ఆత్మాకో ఉబార్నే ఆయే తుమ్ అనివార్య.

బాపూ

* *

భవిష్య మానవునే గుణాలతో పరికించెదవో బాపూ!
సమరోన్ముఖ ధరణీ తలమును ఏ కాంతులతో నింపెదవో!
మానవ హృదయం సత్యాహింసల మహిమ నెరింగేనా!
జగజ్జీవితం నవ ప్రేమతో రస స్వర్గమై పోయేనా!

నవమానవ గణమాత్మ మహిమతో నందిత మయ్యేనా?
ప్రేమశక్తితో పశు స్వభావం నిరస్తమయ్యేనా?

విని. నీ పిలుపును ప్రాణికోటి ఆనందముతో పొంగారునులే
రోమరోమ ముత్సాహముతో పులకాంకితమై వెలుగొందునులే
ధరణి స్వర్గమై తనరుట కొక సోపానమేలే భౌతికవాదము
ఆత్మదర్శనమ్మట అమ్లానముగా సమాసీనమై ఉండవలెనులే.

యుగ పరివర్తనలో ప్రాణిక్షయ మెంతయగునో ఎరుగను గానీ
సత్యాహింసలపై మానవునికి మక్కువ కలుగుట తథ్యము
నవ సంస్కృతి దూతవు నీవు సురాలయ వాసుల వలె
మానవాత్మనుద్ధరించుటకునై మహికే తెంచితివో బాపూ!

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

★ ★ జీవన కా శ్రమ తాప హరో, హే!

జీవన కా శ్రమ తాప హరో, హే!
సుఖ సుషమా కే మధుర స్వర్ణ సే
సూనే జగ గృహ ద్వార భరో, హే!

లౌటే గృహ సబ్ శ్రాంత చరాచర్,
నీరవ తరు అధరోం పర్ మర్మర్,
కరుణానత నిజ కర పల్లవ సే
విశ్వ నీడ్ ప్రచ్ఛాయ కరో, హే!

ఉదిత శుక్ర, అబ్ అస్త భాను బల్!
స్తబ్ధ పవన, నత నయన పద్మదల్,
తంద్రిల పలకోం మేం, నిశి కే శశి!
సుఖద స్వప్న బన్ కర్ విచరో, హే!

జీవన తాపం హరింపుమా! ★ ★

జీవనతాపం హరింపుమా! ప్రభు
శూన్యమైన నా గృహద్వారమున
సుఖసుషమా నవకాంతి నింపుమా!

అలసి సొలసి ఇలు చేరె ప్రాణితతి,
నీరవ తరువుల పెదవులపై రుతి!
కరుణానతమగు నీకర తలమును
ధరణీ నీడముపై చాప గదే!

అర్కుడు క్రుంకెను. శుక్రుడు వెలసెను
నతనయనాబ్జము, స్తబ్ధము పవనము
మత్తుగొన్న నిశి నయనమ్ములలో
మధు స్వప్నమై సంచరింపుమా!

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

✶ ✶ తపరే మధుర మధుర మన్ !

తపరే మధుర మధుర మన్
విశ్వ వేదనామేఁ తప ప్రతిపల్,
జగ జీవన కీ జ్వాలామేఁ గల్,
బన్ అకలుష! ఉజ్వల. ఔ, కోమల్,
తపరే విధుర విధుర మన్!

అపనే సజల స్వర్ణ సే పావన్
రచ జీవన కీ మూర్తి పూర్ణతమ్,
స్థాపితకర్ జగమేఁ అపనా పన్,
ఢల్‌రే ఢల్ ఆతుర మన్!

తేరీ మధుర ముక్తి హే బంధన్,
గంధ హీన తూ, గంధయుక్త బన్,
నిజ అరూపమేఁ భర్ స్వరూప్, మన్!
మూర్తిమాన్ బన్, నిర్ధన్!
గల్ రే గల్ నిష్ఠుర మన్!

తపము చేయుము ★ ★

తపము చేయుము మధుర చేతమ్మ, నీవు
విశ్వవేదనలలోన జీవిత జ్వాల
లో సమర్పించుకొమ్ము సముజ్జ్వలా క
లుషము కోమలమగునులే లోకమెల్ల.

ఆర్ద్ర సువర్ణముచే నాత్మ జీవ
న ప్రతిమ పూర్ణతమముగా సుప్రతిష్ఠి
తమ్మొనర్చి, ఆతుర హృదయమ్ము, జగము
నందు తన తనమ్మును నిల్పు.

నిష్ఠుర మనమ్మ బంధమ్ము నీదు ముక్తి
గంధ హీనవు సౌగంధకాత్వమందు
మాత్మ – నీ రూపమున స్వరూపావధిగను
సేయుమది మూర్తి మంతమ్ము చిత్త !

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

* *

లోగి మోల్?

లాయీ హూఁ ఫూలోంకా హాస్,
లోగి మోల్, లోగి మోల్?
తరల తుహిన వనకా ఉల్లాస్
లోగి మోల్, లోగి మోల్?

ఫైల్ గయీ మధుఋతు కీ జ్వాల్,
జల్ జల్ ఉఠతీఁ వనకీ డాల్;
కోకిల కే కుఛ్ కోమల బోల్
లోగి మోల్, లోగిమోల్?

ఉమడ్ పడా పావస్ పరిప్రోత్,
ఫూట్ రహే నవ నవ జలస్రోత్;
జీవన కీ యే లహరేఁ లోల్
లోగి మోల్, లోగి మోల్?

విరల జలద పట్
ఛాయీ శరద రజత ముస్కాన్,
యహ్ ఛవి కీ జ్యోత్స్నా అనమోల్
లోగి మోల్, లోగిమోల్?

అధిక అరుణ హై ఆజ్ సకాల్ –
చహక్ రహే జగజగ ఖగ బాల్;
చాహో తో సున్ లో జీ ఖోల్
కుఛ్ భీ ఆజ్ న లూంగిమోల్.

వెలబెట్టి కొనేదరా? * *

మంచు బిందుల శోభ మించు నవ్వేడి పూలు
తీసుకొని వచ్చాను ఎవరు కొంటారు?

మధు ఋతుజ్వాల ఈ మామిడి చివురులై
పొలిచె కోకిల గొంతు పిలిచె కుహూకుహూలతో
వెలబెట్టి కొనెదరా? వెలబెట్టి కొనెదరా?

నెలయేళ్లు క్రొత్త క్రొత్తలై సాగినవి, జీవ
నములోన క్రొత్త తరగలు పొంగిపోయినవి
విరళ జలదాకాశ వీథిలో శీతాంశు
తరల జ్యోత్స్నలు రజతామూల్యద్యుతులయ్యె
వెలబెట్టి కొనెదరా? వెలబెటి కొనెదరా?

ఉదయ కాంతులు మించె కదలె ఖగ సంతతులు
మదివిచ్చి చూడు, పూవులు వాసనల తోరు
ముదుల శోభ మించు నవ్వేడి పూలు
తీసుకో ఈ రోజు నేను వెల గొనను.

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

★ ★ జగకే ఉర్వర్ ఆఁగన్ మేఁ

జగకే ఉర్వర్ ఆఁగన్ మేఁ
బరసో జ్యోతిర్మయ జీవన్।
బరసో లఘు లఘు తృణ తరు పర్
హే చిర అవ్యయ చిర నూతన్।
బరసో కుసుమోఁ మేఁ మధుబన్,
ప్రాణోఁ మేఁ అమర ప్రణయ ధన్;
స్మృతి స్వప్న అధర పలకోఁ మేఁ,
ఉర్ అంగోఁ మేఁ సుఖ యౌవన్।

ఛూ ఛూ జగకే మృత రజ కణ్
కర్ దో తృణతరుమేఁ చేతన్,
మృన్మరణ బాంధ్ దో జగకా,
దే ప్రాణోఁ కా ఆలింగన్।
బరసో సుఖ బన్, సుఖమా బన్,
బరసో జగజీవన కే ఘన్।
దిశి దిశి మేఁ ఔఁ పల్ పల్ మేఁ
బరసో పంసృతి కే సావన్।

విశ్వవిశాలాంగణమున ★ ★

ఉర్వర జగతీ తలమున
జ్యోతిర్మయ జీవనమును
వర్షింపుము ! వర్షింపుము !
అల్పతరు తృణాగ్రమ్ముల అవ్యయ
చిరనూతన లావణ్యా శోభలను
నవ సుమనస్సుల ప్రాణవీధికల
మధువులు అమర ప్రణయ సంపదలు
అధరాంచలముల స్మిత స్వప్నములు

ఉరోజముల సంపూర్ణ యౌవనము.
వర్షింపుము ధూళి కణమ్ముల స్పృశించి
తృణముల ప్రాణమ్ము నించి
జడ మృత్యువులందు చిక్క
జగమున ప్రాణాలింగన
సుఖ సుషమల వర్షింపుము
నవజీవన నీరదమా !
వర్షింపుము, వర్షింపుము.
దిశ దిశలను ! అహరహమును
సంస్కృతి శ్రావణ ఘనమా
వర్షింపుము, వర్షింపుము.

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

★ ★ భారత్ మాతా.

భారత మాతా
గ్రామ వాసినీ!

ఖేతోఁ మేఁ ఫైలా దృగశ్యామల్
సస్యభరా జన జీవన అంచల్,
గంగా యమునా మేఁ శుచి శ్రమజల్

శీలమూర్తి :
సుఖ దుఃఖ ఉదాసినీ!

స్వప్న మౌన, ప్రభు పద నత చితవన్,
ఓఁఠోం పర్ హఁసతే దుఃఖ కే క్షణ్,
సంయమ తపకా ధరతీ సా మన్,

స్వర్గ కళా,
భూ పథ ప్రవాసినీ!

తీస్కోటి సుత, అర్ధనగ్న తన్,
అన్న వస్త్ర పీడిత, అనపఢ్, జన్,
ఝూడ్ ఫూంస్ ఖర్ కే ఘర్ ఆంగన్,

ప్రణత శీశ్,
తరుతల నివాసినీ!

విశ్వ ప్రగతి సే నిపట్ అపరిచిత్,
అర్ధ సభ్య, జీవనరుచి సంస్కృత్,
రూఢి రీతియోఁసే గతి కుంఠిత్,

రాహు గ్రసిత
శరదేందు హాసినీ!

భారతమాత

గ్రామవాసిని ! పొలముల గట్ల పచ్చ
దనము నిండిన బ్రతుకుల ధాన్యములను
పండి గాంగయామున జలాఖండవాహి
నీ శుచి శ్రమజలమూర్తి నీరదాంగి.

సౌఖ్య దుఃఖ సమస్ఫూర్తి. స్వప్నమౌన
భావ, ప్రభు పద నత బుద్ధి, బాధితాత్మ
వేళ పెదవుల నవ్వు దేవివి, క్షమాధ
రిత్రి, సర్వ కళావతాంత ప్రవాసి.

సుతులు ముప్పదికోట్ల తర్వితులు, అర్ధ
నగ్నతనులు, అనక్షరాస్యులు, అన్న-
వస్త్ర పీడితుల్, ప్రణత భావాశ్రితులు, త
రుతల వాసినీ !

అపరిచిత విశ్వ విజ్ఞాన సుపరిణామ
అర్థ సభ్య, సంస్కృత జీవనాధ్వరుచిర
రూఢభావ కుంఠిత గతి రుచిర శార
దేందు హాస రాహుగ్రస్త, హీన శక్తి

బహు శతాబ్దముల నీ కర్మ భాజనమ్ము
లక్ష్యహీన జర్జరిత నర ప్రబంధ

సదియోఁ కా ఖండహర్, విక్షిప్త-యమన్,
లక్ష్యహీన, జర్జర జన జీవన్,
కైసే హో భూ రచనా నూతన్,

జ్ఞాన మూఢ
గీతా ప్రకాశినీః

పంచశీల రత, విశ్వశాంతి వ్రత,
యుగ యుగ సే గృహ ఆంగన్ శ్రీహత్,
కబ్ హోంగే జన ఉద్యత జాగ్రత్?

సోచ్ మగ్న
జీవన వికాసినీ!

ఉసే చాహియే లౌహ సంగఠన్
సుందర-తన్, శ్రద్ధాదీపిత మన్,
భూ జీవన ప్రతి అథక్ సమర్పణ్,

లోక కళామయి!
రస విలాసినీ !

మీ విమూఢము, నవసృష్టి యెట్లు రచన
సేయవలె గీతా ప్రకాశినీ !

పంచశీల రతమ్ము ప్రపంచ శాంతి
వ్రతము, యుగయుగముల నుండి చిరికినట్టి
శ్రీ, సముద్యోతమై యెట్లు చెలువు కాంచు
జీవన వికాసినీ !

అందుకొరకు సమస్త ప్రజాళి యైక్య
మయి సముద్దీప్తమనమున అచ్ఛతనుల
దేశ జీవనమున కయి దీప్తత్యాగ
మవసరము సర్వలోక కళాత్మ భావ
నీ ! రస విలాసినీ !

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

హాయ్! మృత్యు కా ఐసా అమర, అపార్థివ పూజన్
జబ్ విషణ్ణ, నిర్జీవ పడా హో జగకా జీవన్!
స్ఫటిక్ సౌధ మేఁ హో శృంగార మరణ కా శోభన్,
నగ్న క్షుధాతుర, వాస విహీన రహే జీవిత జన్:
మానవ్! ఐసీ భీ విరక్తి క్యా జీవన కే ప్రతి?
ఆత్మా కా అపమాన్, ప్రేత ఔ, ఛాయా సే రతి!
ప్రేమ అర్చనా యహీ, కరేఁ హమ్ మరణ కో వరణ్?
స్థాపిత కర్ కంకాల్, భరేఁ జీవన కా ప్రాంగణ్?
శవ కో దేఁ హమ్ రూప, రంగ్, ఆదర మానవ కా
మానవ కో హమ్ కుత్సిత్ చిత్ర బనాదేఁ శవకా?
యుగ యుగ కే మృత ఆదర్శోఁ కే తాజ్ మనోహర్
మానవ కే మోహాంధ హృదయ మేఁ కియే హుయే ఘర్
భూల్ గయే హమ్ జీవన కా సందేశ అనశ్వర్
మృతకోఁ కే హైఁ మృతక్, జీవితోం కా హై ఈశ్వర్

కిరీటం ★ ★

మృత్యువు కేలా యీ అలౌకిక పూజలు
జగమంతా శోకించే నిర్జీవం కాగా
అటు చూస్తే సుధా సౌధంలో
మరణశృంగార డోలల నూగు సుందరులు
ఇటు చూస్తే క్షుత్పీడిత
వాసహీన, నగ్నరూప జనసందోహం.
మానవుడా! జీవితమంటే యింత విరక్తి దేనికి?
ఆత్మధిక్కారం తగునా భూత ప్రేతాశ్లేషం
మృత్యాహ్వానం ప్రేమార్చన కాగలదా ?
శవసమ్మానం మానవాదరణ కాగలదా ?
మానవుణ్ణి శవరూపంగా చిత్రించడమా ?
యుగయుగాల నిర్జీవాదర్శాలంకార కిరీటాలు
మానవ మోహాంధ హృదయాలు నిండాయి
జీవితానశ్వర సందేశం విస్మరించాం
మృతులకు తోడు మృతుడే
చిరంజీవి నరునికి రక్ష ఈశ్వరుడే !

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

★ ★ జీవన దాన్

మైం ముఠ్ఠీ భర్ భర్ బాంట్ సకూం
 జీవన కే స్వర్ణిమ పావక కణ్
వహ్ జీవన జిస్ మేం జ్వాలా హో
 మాంసల్ ఆకాంక్షా హో మాదన్ ।

వహ్ జీవన జిస్ మేం శోభా హో, —
 శోభా సజీవ, చంచల్, దీపిత్,
వహ్ జీవన్ జిసకో మర్మప్రీతి
 సుఖ దుఃఖ సే రఖతీ హో ముఖరిత్ ।

జిస్ మేం అంతర్ కా హో ప్రకాశ్
 జిస్ మేం సమవేత హృదయ స్పందన్
మైం ఉస్ జీవన కో వాణీ దూం
 జో నవ ఆదర్శోం కా దర్పణ్ ।

జీవన రహస్యమయ భర్ దేతా
 జో స్వప్నోం సే తారాపథ మన్
జీవన రక్తోజ్జ్వల కర్తా జో
 నిత రుధిర శిఖావోం మేం గాయన్ ।

ఇస్ మేం న తనిక్ సంశయ ముఝకో
 యహ్ జన - భూ జీవన కా ప్రాంగణ్
జిస్ మేం ప్రకాశ కీ ఛాయాయేం
 విచరణ్ కరతీం క్షణ — ధ్వనిత చరణ్ ।

జీవనదానము

పావకోజ్జ్వలతోజ్జీవ జీవనంపు
స్వర్ణకణములు ప్రాంజలాంజలుల నింపి
నేనె పంచగాజాలు దీ నేల కెల్ల . .

ఆబ్రదిమియందు దీప్తి గోరాడుచుండు
అందు మాదకాకాంక్ష తారాడుచుండు
అందు నిలువెల్ల నవశోభ చిందుచుండు
అది సజీవమ్ము నవశోభ అద్భుతమ్ము
బాల చపలమ్ము కూర్ముల కాలయమ్ము
కూర్ములవి జీవన సుఖదుఃఖోర్ములందు
తీయనౌ సవ్వడుల్ నింపి తేర్చు చుందు
క్రాలునందున స్వాంతఃప్రకాశ మెపుడు
అందు జాగృతమైయుండు ననవరతము
సర్వహృదయానుకంపన స్పందనమ్ము

అట్టి బ్రసుకున కేనిత్తు నమృతవాణి
దర్పణమ్మది నవనవాదర్శములకు
జీవనమ్మది చిర రహఃశ్రీలు నిండి
స్వప్నతోరణము లట్టు వలపు తలపు
తారికా పథమైన హృదంతరమున .

అపుడు రక్తోజ్జ్వలమ్మైన యట్టి బ్రదిమి
రుధిర శిరలపై గానముల్ రుచులబాడు
లేదు సందియ మింతయు లేమ నాకు
ప్రజల భువియిది జీవన ప్రాంగణమ్ము . .

మైఁ స్వర్గిక శిఖరోంకా వైభవ
యహాఁ లుటారహా జన ధరణీ పర్
జిస్‌మేఁ జగ జీవన కే ప్రరోహ
నవ మానవతా మేఁ ఉఠేఁ నిఖర్!

దేవోంకో పహనా రహా పునః
మైఁ స్వప్న మాంస కే మర్త్యవసన్,
మానవ ఆనన సే ఉఠా రహా
అమరత్వ ఢఁకే జో అవగుంఠన్!

ఇందు గాంతి పాదమ్ములు చిందుహాయిలు
ఝణ రణ త్కింకిణీయుత సరణు లగుచు
బలిమి స్వర్గోన్నతమ్మైన వైభవమ్ము
దెచ్చి ధారుణికిం బంచి యిచ్చువాడ
నందు నుండు జగజ్జీవనాంకురములు
నవ్య మానవ చైతన్య భవ్యగతులు . .

దివ్యుల ధరింప జేతును తిరిగి నేను
స్వప్న మాంసలములు మర్త్యవసనములను
అమరతం గప్పు నవగుంఠనముల బట్టి
చించివైతు మానవ ముఖశ్రీలు వెల్గ.

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహమూర్తి

★ ★ # ప్రాణాకాంక్ష

బజ్ పాయల్ ఛమ్,
ఛమ్ ఛమ్!
ఉర్ కీ కంపన్ మేం నిర్మమ్
బజ్ పాయల్ ఛమ్
ఛమ్ ఛమ్!

హృదయ రక్తరంజిత సుందర్
నృత్య ముగ్ధ ప్రియ చరణోం పర్,
ప్రాణోం కీ స్వర్ణాకాంక్షా సమ్
ప్రణయ జడిత, చంచల నిరుపమ్,
బజ్ పాయల్ ఛమ్,
ఛమ్ ఛమ్!

ఉద్వేలిత హో జబ్ అంతర్
వ్యథా లహరియోం పర్ పగధర్,
జీవన కీ గతిలయ సే అక్లమ్
పద ఉన్మద, మత్ థమ్, మత్ థమ్.
బజ్ పాయల్ ఛమ్,
ఛమ్ ఛమ్!

ప్రాణాకాంక్ష ★ ★

మొరయు మొరయు మింక బళీ
మువ్వల ముద్దుల రవళీ...

నిర్మల హృద్రాగారుణ
నృత్యత్ప్రియ చరణమ్ముల
ప్రాణ కనత్కాంత వోలె
ప్రణయ ముగ్ధ చంచలవై...

వెత మఱి కలఁగిన యెడంద
వెత తరగల పదము లూని
జీవన గతి లయ కలయక
ఈ వాగకు మాగకుమీ....

ఈ యెడంద యలజడులకు
ఇంతయు జంకకు కలగకు
కెరలి కెరలి మొరయు మొరయు
తెరలి తెరలి మొరయు మొరయు....

అనువాదము: శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★

రాష్ట్రీ గాన్

జన భారత హే!
భారత హే!
స్వర్గ స్తంభవత్ గౌరవ మస్తక్-
ఉన్నత హిమవత్ హే!
జన భారత హే!
జాగ్రత్ భారత హే!

గగనచుంబి విజయీ తిరంగ ధ్వజ్
ఇంద్రచాపమత్ హే,
కోటి కోటి హమ్ శ్రమజీవీ సుత
సంభ్రమ యుత నత హే
సర్వ ఏక మత, ఎక ధ్యేయ రత,
సర్వ శ్రేయ వ్రత హే!
జన భారత హే,
జాగ్రత్ భారత హే!

సముచ్చరిత శతశత కంఠోంసే
జన యుగ స్వాగత హే,
సింధు తరంగిత, మలయ శ్వసిత్,
గంగాజల ఊర్మి నిరత హే,
శరద ఇందుస్మిత అభినందన హిత
ప్రతిధ్వని పర్వత హే!
స్వాగత హే, స్వాగత హే,
జన భారత హే,
జాగ్రత్ భారత హే!

భారతమా

జనతా భారతమా!
జాగృత భారతమా!

స్వర్గస్తంభవ దున్నత మస్తక
గౌరవ హిమ నగమా
జనతా భారతమా జాగృత భారతమా!

ధ్వజవర్ణత్రయ చిత్రిత నభమా - ఇంద్రచాప గరిమా
కోటి కోటి కార్మిక నతమస్తక హస్తాంజలి యుతమా
ఏకారాధ్యమ ఏక ధ్యేయమ సర్వశ్రేయో వ్రతమా
జనతా భారతమా! జాగృత భాగతమా!

ఉన్నత శతశత కంఠావాహిత జన యుగ సుస్వాగతమా
సింధు తరంగిత మలయోచ్ఛ్వాసిత గంగోర్మి ప్రదురుతమా
శరదిందుస్మిత్యభివందన వత్రప్రతి సుస్మిత పర్వతమా
స్వాగతమా స్వాగతమా జనతాభారతమా జాగృతభారతమా!

స్వర్గ ఖండ షడృతు ప్రదక్షిణ ఆమ్రమంజరీ మధుపోద్రుతమా
ఫలవ ద్రుమమా, కూజత్పికమా, అభిమత కామోర్వరమా

స్వర్గ ఖండ షడ్ఋతు పరిక్రమిత్,
ఆమ్ర మంజరిత, మధుప గుంజరిత,
కుసుమిత ఫలద్రుమ పిక కలకూజిత,
ఉర్వర, అభిమత హే!
దశ దిశి హరిత సస్యశ్రీ హర్షిత
పులక రాశివత్ హే!
జన భారత హే!
జాగ్రత్ భారత హే!
కిరణ కేళి రత రక్త విజయధ్వజ
యుగ ప్రభాతమత్ హే!
కీర్తి స్తంభవత్ ఉన్నత మస్తక్
ప్రహరీ హిమవత్ హే!
పదతల చూశత ఫేనిలోర్మి ఫన్
శేషోదధి నత హే
వర్గ ముక్త హమ్ శ్రమిక కృషక జన
చిర శరణాగత హే!
జన భారత హే,
జాగ్రత్ భారత హే!

దిశదిక్శ్యామల సశ్యశ్రీస్మిత పులకిత సంభర దురమా
జనతాభారతమా జాగృతభారతమా . .

కిరణక్రీడారత విజయధ్వజ వత్ప్రభాత యుగమా
కీర్తిస్తంభవ దున్నత మస్తక రక్షక హిమ నగమా
పదతల స్పృశచ్ఛుత ఫేవోర్మి ఫణనత శేష భుజగమా
చిరశరణాగత కార్మిక కర్షక వర్గముక్తి దాభయమా

జనతా భారతమా
జాగృత భారతమా . .

అనువాదము: శ్రీ రాచకొండ నరసింహమూర్తి

★ ★

గీత్ విహంగ

మై నవ మానవతా కా సందేశ్ సునాతా,
స్వాధీన లోక కీ గౌరవ గాథా గాతా,
మైఁ మనఃక్షితిజ్ కే పార్ మౌన శాశ్వత కీ
ప్రజ్వలిత భూమి కా జ్యోతివాహ్ బన్ ఆతా !

యుగ కే ఖండహర్ పర్ డాల్ సునహలీ ఛాయా
మైఁ నవ ప్రభాత కే నభ మేఁ ఉగ్ ముసకాతా,
జీవన పతఝర్ మేఁ జనమన కీ డాలోంపర్
మైఁ నవ మధు కే జ్వాలాపల్లవ సులగాతా !

ఆవేశోంసే ఉద్వేలిత జన సాగర మేఁ
నవ స్వప్నోం కే శిఖరోంకా జ్వార్ ఉఠాతా,
జబ్ శిశిర క్రాంత, వన-రోదన్ కరతా భూమన్,
యుగ పిక వనప్రాణోంకా పావక బరసాతా !

మిట్టీ కే పైరోం సే భవ-క్లాంత జనోంకో
స్వప్నోం కే చరణోంపర్ చలనా సిఖలాతా,
తాపోంకీ ఛాయా సే కలుషిత అంతర్ కో
ఉన్ముక్త ప్రకృతి కా శోభా వక్ష దిఖాతా !

జీవన మన కే భేదోంమేఁ సోయీ మతి కో
మైఁ ఆత్మ ఏకతా మేఁ అనిమేష జగాతా,
తమ పంగు, బహిర్ముఖ జగ మేఁ బిఖరే మనకో
మైఁ అంతర్ సోపానోంపర్ ఊర్ధ్వ చఢాతా !

గీత విహంగమము ★ ★

నవ్య మానవతా దీప్తి భవ్యమైన
దివ్య సందేశ మాధురుల్ దెచ్చి గ్రోల్చు
పొంగి నిరత స్వతంత్రతాపూర్ణ దేశ
పరమ గౌరవ గాథలన్ పాడి వినుతు . .

నేను క్షితిజమున కవల నిల్చు కాంతి దేశములనుండి వెల్గుల దెచ్చి యిత్తు
పాడుపడిన యుగపు గొంపపైన బంగరువుల నీడలు పట్టి చిరునవు రువ్వి
ఎగసిపోదు నవోదయ గగనములకు . .

నేను బ్రతుకది శిశిరర్తువైనచోట జనుల మనసుల రెమ్మల జ్వాల లెగడు
తేనియలు నిండు చిరువుల దెచ్చి గూర్తు . .

వ్యగ్ర మానవసాగర ముగ్రమగుచు వేల దాట క్రొత్తకలలు వెల్గు దెత్తు
శిశిర పీడితమై భూమి చేతన మ్మరణ్య రోదనమ్ము సలుప ప్రాణ పావ
కములు కురిసిపోదు యుగపికమ్మునగుచు . .

మట్టి గొట్టిన కాళులం బ్రదిమి బరువు
నట్టుపెట్టగమూల్గు మానవుల స్వప్న
చరణముల నడిపింతు వేసట జిలు దీర
తాపముల క్లాంతి బడలు హృదయము లలర
ప్రకృతి సుందర వక్షమ్ము పరచియిత్తు
బ్రతుకు టడజళ్లకు జోగి నిదురకూరి
తెలివి దప్పిన బుద్ధిని జేవెలుగు దేర్ప
ఆత్మయోగము నందాని కార్తిబాపి
మేలుకొల్పుదు నే నిర్నిమేష గతిగ . .

ఆదర్శోం కే మరుజల సే దగ్ధ మృగోంకో
మైఁ స్వర్గకా స్మిత అంతర్పథ బతలాతా.
జన జన కో నవ మానవతా మేఁ జాగ్రత్ కర్
మైఁ ముక్తకంఠ జీవన్ రణ శంఖ బజాతా ।

మైఁ గీత్ విహగ, నిజ మర్త్యనీడ్ సే ఉడ్ కర్
చేతనాగగనమేఁ మన కే పర్ ఫైలాతా,
మైఁ అపనే అంతర కా ప్రకాశ బరసాకర్
జీవన కే తమ కో స్వర్ణిమ కర్ నహలాతా !

మైఁ స్వర్దూతోంకో బాంధ్ మనో భావోం మేఁ
జన జీవన కా నిత ఉనకో అంగ బనాతా,
మైఁ మానవప్రేమీ, నవ భూస్వర్గ బసాకర్
జన ధరణీపర్ దేవోంకా విభవలుటాతా !

మైఁ జన్మ మరణ కే ద్వారోం సే బాహర్ కర్
మానవకో ఉస్కా అమరాసన్ దే జాతా,
మై దివ్య చేతనా కా సందేశ సునాతా,
స్వాధీన్ భూమికా నవ్య జాగరణ గాతా !

ఇరులు జుట్టి మనస్సు బహిర్ముఖమయి బన్నపడి కుంటువడిన విపన్న వేళ
లోనికిం జూపు నిచ్చెడి లోని వెల్గు - మెట్ల పైపై కి జేర్తు చీకట్లు చెదర..

భ్రమసి యాదర్శమృగతృష్ణ పాలబడ్డ జంతు సంతతి నోదార్చి స్వర్గ గంగ
శీతలాచ్ఛస్మితద్యుతుల్ చిమ్మునట్టి చోటికే పోవతోత్రోవజూపుచుందు
మానవుని మానవుని నవమానవత్వ సుప్రభాతంపు దర్శన శుభము వేళ
సత్తి జీవన రణశంఖ మొత్తి నేనె మేలుకొల్పుదు లోకాలు మేలుకోగ.

ఏను గీతవిహంగమ నిచటి మర్త్య-నీడము వదలి చైతన్య నిర్మల గగ
నాంతరములు మనసు లెక్కలార్చిపోదు ..

నేను నాలోని వెల్గులు నేల కురిసి బ్రిదుకు చీకట్ల ముంచెత్తి స్వర్ణ సేచ
నమ్ము సేతు బ్రదుకు బంగరమ్ముగాగ ..

స్వర్గ దూతల నామనో భావబంధ నమ్ములం గట్టితెచ్చి మానవుని బ్రదుకు
చెలిమికానిగా నెప్పుడు సేయుచుందు ..

సర్వ మానవజాతి నేస్తమ్ము నేను
భూమికే నేను స్వర్గపుం బొందు తెత్తు
దివ్యుల విభవమంతయు దెచ్చి ధరణి
జనునకుం బంచి పంచి యిత్తును సుఖముగ
జన్మ మరణాల ద్వారముల్ సాగనంపి
జనునకే యిత్తు స్వా-మరాసనము తిరిగి
నేను దివ్యచైతన్య సందేశమిత్తు
పొంగి నిరత స్వతంత్రతా పూర్ణభూమి
భవ్యనవ్య జాగృతి గీతి పాడుచుందు

అనువాదము ; శ్రీ రాచకొండ నరసింహమూర్తి

★ ★

రక్త కమల్ శ్వేత కమల్

రక్త కమల్, శ్వేత కమల్,
ఖులే జ్యోతి పలక నవల్ !

రక్త కమల్ జీవన స్మిత,
శ్వేత కమల్ శాంతి జనిత
ఖోల్ రహే రశ్మి స్ఫురిత్
మానవ మేఁ జ్వాలాదళ్ !

నీల కమల్ శ్రద్ధానత,
స్వర్ణ కమల్ భక్తి ప్రణత,
కర్దమ మేఁ ఖిలే సతత్,
ప్రీతి మధుర అంతస్తల్ !

అమిత సురభి రహీ నిఖర్,
గూంజ్ ఉఠే లోక నికర్,
జాగ్ ఉఠా జీవన సర్
స్వర్ణిమ లహరేఁ ఉచ్ఛల్ !

నయీ చేతనా హిలోర్,
శోభా ఛాయీ అఛోర్,
హోనే కో నయా భోర్,
గావో సుర, జన మంగళ్ !

రక్తకమలము—శ్వేతకమలము ★ ★

సురలారా స్వర లహరుల్
తెరలం గెరలం బాడుడి
మానవ మంగళ గీతులు
శ్రీనవారుణ జ్యోతులు ..

నవ చైతన్య తరంగము
భవ నవ శోభారంగము
అల్లదె నవ సుప్రభాత
మరుణోదయ పూర్వనగము ..

అదె జీవన సరోవరము
అల్లవె కాంచన లహరుల్
క్రమ్మె నివే నెఱతావుల్
గమ్మనె ముల్లోకమ్ములు ..

అవిగవిగో కమల వనులు
అందచందములకు గనులు
జ్యోతిర్దళ పక్ష్మలములు
చూపు నెపుడు క్రొందోవలు ..

శ్వేత పీత రక్త నీల - వివిధ వర్ణ కమలమ్ములు - సదా
పంకజాతమ్ములు - మృధుమధురాంత స్తలములు ..

శ్వేత కమలమదే శాంతి — పీత కమలమిదే భక్తి
కెందమి జీవన సుస్మితి నీల్దమి శ్రద్ధా సంభృతి ..

అదె జీవన సరోవరము - అల్లదె కాంచన లహరుల్
ప్రాణాగ్ని జ్యోతిర్దళ - మానస మంగళ గీతులు ..

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహమూర్తి

మర్మ కథా

బాంధ్ దియే క్యోం ప్రాణ్
ప్రాణోంసే !
తుమ్‌నే చిర్ అనజాన్
ప్రాణోంసే !

గోపన్ రహ్ న సకేగీ
అబ్ యహ్ మర్మ కథా,
ప్రాణోం కీ న రుకేగీ
బఢతీ విరహ వ్యథా;
వివశ ఫూట్‌తే గాన్,
ప్రాణోంసే !

యహ్ విదేహ ప్రాణోం కా బంధన్
అంతర జ్వాలా మేఁ తపతా తన్ :
ముగ్ధ హృదయ సౌందర్య జ్యోతి కో
దగ్ధ కామనా కర్‌తా అర్పణ్ !
నహీఁ చాహతా జో కుఛ్ భీ ఆదాన్
ప్రాణోంసే !
బాంధ్ దియే క్యోం ప్రాణ్
ప్రాణోంసే!

రహో గాథ ★ ★

ఈ పసిప్రాణమ్ముల గుడి
ఏదో వైచిత్ర్యపెన్నుడి
ఈవేనా నా ప్రాణము
ఈవేనా నా ప్రాణము . .

దాగనేర దింకపైన
దాహదగ్ధమైన లోన
ప్రాణమ్ముల రహోగాధ
గానమ్ముల నుబుకు బాధ . .

ఈ పసిప్రాణమ్ముల గుడి
ఏదో తెలియని పెన్నుడి
లోమంటల వేర్చిల్లు మేను
నేమో తెలియంగరాను . .

ముద్దరాలు నా యెడంద
మోవి కదపి కోరబోసు
సౌందర్య జోతి పుంపు
సర్వార్పణ మనెడి జోదు . .

ఈ పసిప్రాణమ్ముల గుడి ఏదో వైచిత్రి పెన్నుడి
ఈవేనా నా ప్రాణము - ఈవేనా నా ప్రాణము.

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

★ ★

శరద్ చాందనీ

శరద్ చాందనీ,
విహఁస్ ఉఠీ అతల్ మౌన్
నీలిమా ఉదాసినీ!

అకుల్ సౌరభ సమీర్,
ఛల్ ఛల్ చల్ సరిత్ నీర్,
హృదయ ప్రణయ సే అధీర్,
జీవన ఉన్మాదినీ!

అశ్రుసజల తారక దల్,
అపలక దృగ గిన్ తే పల్:
ఛేద్ రహీ ప్రాణ వికల్
విరహ వేణు వాదినీ!

జగీ కుసుమ కవి థర్ థర్,
జగే రోమ్ సిహర్ సిహర్,
శశి అసి సీ ప్రేయసి స్మృతి
జగీ హృదయ హ్లాదినీ!
శరద్ చాందనీ!

శరచ్చంద్రికలు

శరద చంద్రికలు విరిసి నవ్వగా
విన్నబోయె విన్నెలు నీలిమలు . .

వ్యాకులపడె సౌరభ సమీరములు
కాకలి వినిచెను సరిన్నీరములు
ప్రణయ మధురిమాధీర హృదయములు
రాగిలె జీవన మధూస్వాదములు
శరచ్చంద్రికలు విరిసి నవ్వగా . .

నాళ్రినయన తారకా నికరములు
నడినవ్వడి విడి నిర్నిమేషములు
వికలవేదనా విల ప్రాణముల
విరహా వేణు వీణా వాదకములు
శరచ్చంద్రికలు విరిసి నవ్వగా . .

రెప్ప విద్రిచి కన్నెత్తె ముగ్గగమి
రే ముద్దియ పులకించె హెచ్చి తమి
శశి యసి వలె ప్రేయసీ మధుస్మృతి
సాగి రేగె హృదయాహ్లాదకములు
శరచ్చంద్రికలు విరిసి నవ్వగా . .
విన్నబోయె విన్నెలు నీలిమలు .

అనువాదము : శ్రీ రాచకొండ నరసింహామూర్తి

* *

మర్మ వ్యథా

ప్రాణోం మేఁ చిర వ్యథా బాంధ్ దీ।
క్యోఁ చిరదగ్ధ హృదయ కో తుమ్ నే
వృథా ప్రణయ కీ అమర సాధ్ దీ।

పర్వత కో జల్, దారూ కో అనల్,
వారిద కో దీ విద్యుత్ చంచల్,
ఫూల్ కో సురభీ, సురభి కో వికల్
ఉడ్‌నే కీ యిచ్ఛా అబాధ్ దీ।

హృదయ దహన్ రే హృదయ దహన్,
ప్రాణోం కీ వ్యాకుల వ్యథా గహన్,
యహ్ సులగేగీ, హోగీ న సహన్,
చిర స్మృతి కీ శ్వాస సమీర్ సాధ్ దీ।

ప్రాణ గలేఁగే, దేహ జలేగీ,
మర్మ వ్యథా కీ కథా ఢలేగీ,
సోనే సీ తప నికలేగీ
ప్రేమసి ప్రతిమా, మమతా అగాధ్ దీ।
ప్రాణోం మేఁ చిర వ్యథా బాంధ్ దీ।

మర్మ బాధ ★ ★

ప్రాణమ్ములకు చిరబాధ నిచ్చితివి
నా చిర దగ్ధహృదిని ఈ తీరని
వలపు కోరికల ఆశ బుచ్చితివి.

గిరికి జలము దారువులో అనలము
వారిదములలో శంపాశకలము
సుమములసురభి సురభిలో నిరతము
ప్రసరించెడి అభిలాష నిచ్చితివి.

హృదయ దహనమిది హృదయ దహనమిది
వికలప్రాణముల వ్యథావహనమిది
తీరక రగులును పొగలై సెగలై
అతిశ్వసనమును తోడు చేసితివి.

ప్రాణము కరుగును దేహము రగులును
మర్మవేదనాగాథలు పొగులును
తప్తస్వర్ణమై ప్రియావిగ్రహము
వెలుగదు నాకీ ప్రీతి నిచ్చితివి
ప్రాణమ్ముల చిర బాధ నిచ్చితివి.

అనువాదము : శ్రీ బైరాగి

* *

మర్మ వ్యథా

ప్రాణోంమేం చిర వ్యథా బాంధ్ దీ।
క్యోం చిరదగ్ధ హృదయ కో తుమ్ నే
వృథా ప్రణయ కీ అమర సాధ్ దీ।

పర్వత కో జల్, దారూ కో అనల్,
వారిద కో దీ విద్యుత్ చంచల్,
ఫూల్ కో సురభీ, సురభి కో వికల్
ఉడ్నే కీ ఇచ్ఛా అబాధ్ దీ।

హృదయ దహన్ రే హృదయ దహన్,
ప్రాణోం కీ వ్యాకుల వ్యథా గహన్,
యహ్ సులగేగీ, హోగీ న సహన్,
చిర స్మృతి కీ శ్వాస సమేర్ సాధ్ దీ।

ప్రాణ గలేంగే, దేహ జలేగీ,
మర్మ వ్యథా కీ కథా ఢలేగీ,
సోనే సీ తప నికలేగీ
ప్రేయసి ప్రతిమా, మమతా అగాధ్ దీ।
ప్రాణోం మేం చిర వ్యథా బాంధ్ దీ।

మర్మ బాధ ★ ★

ప్రాణమ్ములకు చిరబాధ నిచ్చితివి
నా చిర దగ్ధహృదిని ఈ తీరని
వలపు కోరికల ఆశ బుచ్చితివి.

గిరికి జలము దారువులో అనలము
వారిదములలో శంపాశకలము
సుమములసురభి సురభిలో నిరతము
ప్రసరించెడి అభిలాష నిచ్చితివి.

హృదయ దహనమిది హృదయ దహనమిది
వికలప్రాణముల వ్యథావహనమిది
తీరక రగులును పొగలె సెగలె
అతిశ్వసనమును తోడు చేసితివి.

ప్రాణము కరుగును దేహము రగులును
మర్మవేదనాగాథలు పొగులును
తప్తస్వర్ణమై ప్రియావిగ్రహము
వెలుగడు నా కీ ప్రీతి నిచ్చితివి
ప్రాణమ్ముల చిర బాధ నిచ్చితివి.

అనువాదము : శ్రీ బైరాగి

* *

లక్ష్మణ్

విశ్వశ్యామ జీవన కే జలధర్
రామ ప్రణమ్య, రామ హైఁ ఈశ్వర్।
లక్ష్మణ్ నిర్మలస్నేహ సరోవర్
కరుణా సాగర సే భీ సుందర్!
సీతా కే చేతనా జాగరణ్
రామ్ హిమాలయ సే చిర పావన్
మేరే మన్ కే మానవ లక్ష్మణ్
ఈశ్వరత్వ భీ జిన్హేఁ సమర్పణ్।

ధీరవీర అపనే పర్ నిర్భర్
ఝుకా అహం ధను, ఘర్ సేవా శర్,
కట్ సే ఘూ కర్ విచర్ రహే వే
లక్ష్మణ, సచ్చే భ్రాతా, సహచర్।
యుగ యుగ సే చిర అసి వ్రతధారీ,
జగ జీవన విఘ్నోం కే హారీ,
జనసేవా ఉనకే ప్రియ నారీ
వహ్ ఊర్మిలా, హృదయ కో ప్యారీ।

రుధిరవేగసే కంపిత థర్ థర్
పకడ్ ఊర్మిలా కా పల్లవ కర్
బోలే, "ప్రియే, విదా దో హంసకర్,
సంగ్ రామ్ కే జాతా అనుచర్।
చౌదహ్ బరస్ రహే వహ్ బాహర్
బిఛుడే నహీఁ ప్రియా సే క్షణ భర్
సజగ ఊర్మిలా థీ ఉర ధీకర్
మానవ కీ సీ ఊర్మి నిరంతర్।

లక్ష్మణుడు ★ ★

విశ్వశ్యామ జీవితపు జలదుడు రాముడు వంద్యుడు రాము డీశ్వరుడు
నిర్మలస్నేహసరస్సు లక్ష్మణుడు కరుణానీరధి కన్న సుందరుడు
సీతానవచైతన్యజాగ్రుతుడు రాముడు హిమగిరివోలె పావనుడు
ఈశ్వరత్వమునుగూడ అర్పణము చేయదగిన మానవుడు లక్ష్మణుడు

ధీరుడు వీరుడు స్వయం నిర్భరుడు నిరతాధిజ్యాహంధన్వాశ్రిత
సేవా ప్రభరశరుడు నిజానుజుడు చరియించును భువిపై బాపుచు వెత
శాశ్వత అసిధారావ్రత ధరుడును విశ్వజ్జీవనపు విఘ్నాపహారుడు
లోక సేవ అతని చిరసహచరి ఊర్మిళ లక్ష్మణునకు ప్రియమ్ముకదు

రుధిరవేగమున గజగజ వణకెడి నిజసతి కరపల్లవము చేతగొని
పలికె లక్ష్మణుడు 'ప్రియా సెలవు నే రాముని వెంట వనమునకేగెదను.'
పదునాల్గేండ్ల కఠిన వనవాసము కాని సతిని ఎడబాయలేదు మరి
హృదయాలయమున స్వర్ణప్రతిమవలె నిరతము నిలచెను ఊర్మిళ అత్తరి

స్నేహ ఊర్మిలా కా చిర నిశ్చల్
నహీఁ జాన్‌తా విరహ మిలన్ పల్,
వహ్ బహ్ బహ్ అంతర్ మేఁ అవిరళ్
బన్‌తా రహతా సేవా మంగళ్!
వహ్ సేవా కర్తవ్య నహీఁ హై,
వహ్ భీతర్ సే స్వతః బహీ హై,
హార్దికతా కీ సరితా రహీ హై,
జిస్‌నే నిశ్చిత హరిత మహీ హై।

సహజ సలజ్జ సుశీల స్నేహమయ్,
జన జన కే సాథీ, చిర సహృదయ్,
ముక్త హృదయ, వినయీ, అతి నిర్భయ్
జన్మ జన్మ కా హో జ్యోం పరిచయ్ —
ఆతే వే సమ్ముఖ ప్రసన్న మన్
భూపర్ శత ఆనంద కే గగన్, -
బరస్ గయా జిస్‌కా మమత్వ ఘన్.
గౌర్ చాందనీ సా చేతన్ తన్।

ఐసే థా కే మానవ లక్ష్మణ్
కభీ గా సకూఁ ఉన్‌కా జీవన్,
భూ జిన్‌కే సేవారత పదతల్
బచ్ జాతే పథ శూల్ ఫూల్ బన్!
రామ్ పతిత పావన్, దుఃఖ మోచన్,
లక్ష్మణ్ భవ సుఖ దుఃఖ మేఁ శోభన్!
వే సర్వజ్ఞ, సర్వగత, గోపన్,—
జ్ఞాన ముక్త యే పద నత లోచన్।

అతి నిశ్చలమా ఊర్మిళ స్నేహము ఎరుగదు విరహాదులన వ్యత్యాసము
స్రవియుంచును అవిరళమంతరమున విరియును సేవామంగళహాసము
కాదది ఒక కర్తవ్యము మాత్రము తానై హృదయమునించి పొరలునది
భూమిని పచ్చపచ్చగను చేసెడి హార్దికప్రీతిపవిత్ర స్రోతమది

సహజస్నేహము శుభసౌశీల్యము జనులకు తోడునీడయగుసుహృదుడు
వినయము నిర్భకత ముక్తత్వము జన్మజన్మముల ధీర్ఘ పరిచయుడు
అత డరుదెంచు ప్రసన్నహృదయుడై భువిపై వినతానంద గగనమై
మమతాజలదము వర్షించును తనువు గౌర కౌముదీ కిరణమై

ఇలపై తిరిగెడి నరుడు లక్ష్మణుడు కీర్తించెద అతని జీవనమును
అతని సేవారత చరణమ్ముల తాకి ముండ్లు పూవులై పరచుకొను
రాముడు లోకాపరుడు పావనుడు కష్టసుఖాలను ఎరుగు లక్ష్మణుడు
సర్వగతుడు సర్వజ్ఞుడగ్రజుడు స్పష్టవాది నిర్లౌక్యుడు అనుజుడు

అనువాదము : శ్రీ బైరాగి

★ ★

హిమాద్రి ఔర్ సముద్ర

వహ్ శిఖర శిఖర పర్ స్వర్గోన్నత స్తర పర్ స్తర్ జ్యోం అంతర్వికాస్
చఢ్ సూక్ష్మ సూక్ష్మతమ చిద్ నభమే కర్ తా.హో శుచి శాశ్వత విలాస్!

వహ్ మౌన, గంభీర, ప్రశాంత, ఊర్ధ్వ స్థిత ధీ, అసంగ్, చిర నిరభిలాష్
ఆత్మా కీ గరిమాకా భూపర్ బరసాతా హో అకలుష ప్రకాశ్!

వహ్ నిర్వికల్ప చేతనా శృంగ్ ఉత్ స్వర్ణ క్షితిజ సే భీ ఊపర్
అంతర్గౌరవ మేం సమాధిస్థ అపనీ హీ సత్తా పర్ నిర్భర్!

వహ్ జ్యోం అసీమ సౌందర్య అమర్, జో తృణ తృణ పర్ రహా నిఖర్
వహ్ రోమాంచిత ఆనంద్, నృత్య కర్తా విముగ్ధ భవ జిస్ లయ పర్!

యహ్ జ్యోం అనంత జీవన వారిధి, అహరహ అశాంత్ ఔ' ఉద్వేలిత్,
జిస్‌కే నిస్తల్ గహరే రంగ్ మేం అగణిత భవ కే యుగ అంతర్హిత్!

జగ కీ అబాధ్ ఆకాంక్షా సే ఇసకా అంతస్తల్ ఆందోలిత్,
సుఖ దుఃఖ ఆశా ఆశంకా కే ఉత్థాన పతన్ సే చిర స్పందిత్!

యహ్ మనశ్చేతనా జ్యోం సక్రియ్ భూ కే చరణోం పర్ బిఖర్ బిఖర్
శత స్నేహోచ్ఛ్వసిత తరంగోం కీ బాహోం మే లేతీ భూకో భర్!

నభ సే బన్ పవన్, పవన్ సే జల్, లాలాయిత్ యహ్ చేతనా అమర్
సోయీ ధర్ తీ సే లిపట్, జగానే ఉసే, యుగోం కీ జడతా హర్

వహ్ మహాకాల్ సా రే అలంఘ్య జో శాశ్వత స్వర్గ మర్త్య ప్రహరీ,
యహ్ మహాదిశా సా హీ అకూల్ జిసమేం విరాట్ సంస్కృతి లహరీ!

హిమగిరి కీ గహరాయీ ఊంచీ సాగర కీ ఊంచాయీ గహరీ
ఛాయా ప్రకాశ కీ సంస్కృతి కే జీవన రహస్యమేం హై ఛహరీ!

సముద్రము–హిమాద్రి ★ ★

అది శిఖర శిఖరమున స్వర్గోన్నత మడుగడుగున అంతర్వికసితమై
అతి సూక్ష్మసూక్ష్మతను చిన్నభమును స్పృశియించును శశ్వద్విలసితమై
మౌన గభీరప్రశాంతమూర్ధ్వమది నిస్సంగస్థితి విగత వికారము
ఆత్మగరిమ అను శుభ్రప్రకాశము భువిపై వెలయగజేయు ప్రకారము

నిర్వికల్ప చేతనాశృంగమది స్వర్గముకన్న మిన్నగా ఎగయును
అంత రౌరవసమాధిస్థమై స్వీయశక్తి సంభృతమై వెలయును
తృణతృణములలో వెలసెడి మురిసెడి నిస్సీమామృత సౌందర్యమ్మది
ముగ్ధజగతి లయమై నర్తించెడి రోమాంచిత దివ్యానందమ్మది

ఇది అనంతజీవితపు నీరనిధి నిరతాశాంతము సముద్వేలితము
దీన అగాధ గభీరగర్భమున లోకశతము యుగతతి సన్నిహితము
విశృంఖల నితుబ్భవాసనల ఆందోళితము దీని హృదయతలము
సుఖదుఃఖమ్ముల ఆశాశంకల పతనోత్థానమధితమీ అతలము

ఇది సంచలన్మనశ్చైతన్యము వసుధాపదముల యొలరయొలికిపడి
శతశతస్నేహోచ్ఛ్వసితవీచికల కౌగలించుకొను జగతిని వడివడి
శూన్యమునుండి శ్వసనమై శ్వసనమునుండి వారియై ఈ చైతన్యము
నిద్రితధరను స్పృశించి మేలుకొలుపును హరాచి చిరజడతాదైన్యము

శ్వేతస్వర్గమర్త్యముల కాపరి కాలమువలెనే దుర్లంఘ్యము అది
సృష్టిసకలమును వెలయగజేసిన దేశమువలెనే చిరాపారమిది
హిమగిరి గాంభీర్యము సమున్నతము సంద్రపుఔన్నత్యము గాభీరము
వెలుగుల నీడల ఈ సంసృతిలో జీవిత మర్మము పారావారము.

అనువాదము : శ్రీ బైరాగి

★ ★ వహ్ బుడ్ఢా

ఖడా ద్వార పర్, లాఠీ టేకే, వహ్ జీవన కా బూఢా పంజర్,
సిమటీ ఉస్‌కీ సికుడీ చమడీ హిలతే హడ్డీ కే ఢాంచే పర్।

ఉభరీ ఢీలీ నసేఁ జాల్ సీ సూఖీ ఠఠరీ సే హై లిపటీఁ
పతఝర్ మేఁ ఠూంఠే తరు సే జ్యోం సూనీ అమరబేల్ హో చిపటీ!

ఉస్‌కా లంబా డీల్ డౌల్ హై హడ్డీ కట్టీ కాఠీ చౌడీ
ఇస్ ఖండహర్ మే బిజలీ సీ ఉన్మత్త జవానీ హోగి దౌడీ।

బైఠీ ఛాతీ కీ హడ్డీ అబ్ ఝుకీ రీఢ్ కమఠా సీ టేఢీ
పిచకా పేట్, గఢే కంధోం పర్, ఫటీ బివాయీ సే హై ఏడీ,

బైఠ్, టేక్ ధర్‌తీ పర్ మాథా, వహ్ సలామ్ కర్‌తా హై ఝుక్ కర్
ఉస్ ధర్‌తీ సే పాఁవ్ ఉఠా లేనే కో జీ కర్‌తా హై క్షణ భర్।

ఘుటనోం సే ముడ్ ఉస్‌కే లంబీ టాంగేఁ జాంఘేఁ సటీఁ పరస్పర్,
ఝుకా బీఛ్ మేఁ శీశ్, ఝుర్రియోం కా ఝూంఝుర్ ముఖ నికలా బాహర్

హాథ్ జోడ్ చౌడే పంజోం కీ గుంఠీ ఉంగలియోం కో కర్ సమ్ముఖ్
మౌన త్రస్త చితవన్ సే, కాతర వాణీ సే వహ్ కహతా నిజ దుఃఖ్।

గర్మీ కే దిన్, ధరే ఉపర్‌నీ సిర్ పర్, లుంగీ సే ఢాంపే తన్,—
నంగీ దేహ్ భరీ బాలోంసే,— వన్ మానుస సా లగ్‌తా వహ్ జన్।

భూఖా హై: పైసే పా, కుఛ్ గున్‌గునా ఖడా హో, జాతా వహ్ ఘర్,
పిఛలే పైరోం కే బల్ ఉఠ్, జైసే కోయీ చల్ రహా జాన్‌వర్

కాలీ నారకీయ ఛాయా నిజ ఛోడ్ గయా వహ్ మేరే భీతర్,
పైశాచిక సా కుఛ్: దుఃఖోంసే మనుజ్ గయా శాయద్ ఉస్‌మేఁ మర్!

ఆ ముదుసలి ★ ★

నిలచె ద్వారమున కర్రనూతగొని అదే జీవితపు వృద్ధపంజరము
వణకెడి ఎముకల ప్రోవును కప్పిన ముడుతలు జారిన చర్మసంస్తరము
వదులుగ పొంగిన నరములు వల్లై గదియును శుష్కపంజరపు అస్థుల
హేమంతంలో మొండిమ్రానులను కౌగిలించు ఎండిన తీవెలవలె

దేహాయష్టి ఆతనిది సుదీర్ఘము అతి బలిష్ఠము అస్థిపంజరము
ఈ శిథిలములో శంపాలతవలె పరుగిడియుండును మత్తయౌవనము
నేడో రొమ్మున ఎండిన ఎముకలు బద్దవోలె వంగినది వెన్నెముక
లోతున పొట్ట బుజాలను గుంటలు పగిలిన నెగిలిన మడిమల చీలిక

కూర్చుని మెసలు నేలనానించుచు వంగివంగి యొనరించు సలాములు
తోడనె ఆ నేలను కాలూనక వెడలిపోవ దలను క్షణమాత్రము
ఆతని నిడివి కాళులును తొడలును మోకాళులపై నుండు అంటుకొని
వాలినతల, కడుముడతల ప్రోవౌ మొగము నల్గెడలగాంచు త్రాసమున

కేలుమోడ్చి తన విస్తృతహస్తపు వ్రేళులుకోడించుచు ఎదురుగ నిడి
భీతదృష్టితో కాతరవాక్కులు విన్నవించు తన పాటులు ఆతడు
మండేవేసగి తలపై తువాలు చిరుగు పంచచే కప్పిన దేహాము
నగ్నాంగములు రోమమయములు కన ఆడదిమనిషియని
యగు సందేహాము

క్షుధితుడు డబ్బులు దొరికినంతనే ఏదో గొణుగుచు తనఇంటికి చను
నాలుగుకాళ్ల జంతువేదో తా రెండుకాళ్లపై నిలచి నడిచెనన
నల్లని తన నరకపు పెను నీడలు వదలి పోయె నాతడు నాలోపల
అతడు ప్రేతమా ? కడు ఇడుములుబడి లోని నరుడు
చనిపోయెనన్నటుల.

అనువాదము : శ్రీ బైరాగి

* ★

గ్రామ యువతీ

ఉన్మద యౌవన సే ఉభర్
ఘటా సీ నవ అసాఢ్ కీ సుందర్,
అతి శ్యామ వరణ్,
శ్లథ్, మంద చరణ,
ఇఠలాతీ ఆతీ గ్రామ యువతి
వహ్ గజ గతి
సర్ప డగర్ పర్,

సరకాతీ పట్,
ఖిసకాతీ లట్,—
శర్మాతీ ఝుట్
వహ్ నమిత దృష్టి సే దేఖ్ ఉరోజోం కే యుగ ఘట్

హఁసతీ ఖలఖల్
అబలా చంచల్
జ్యోం ఫూట్ పడా హో స్రోత సరల్
భర్ ఫేనోజ్జ్వల దశనోం సే అధరోం కే తట్ !

వహ్ మగ్ మేఁ రుక్
మానో కుఛ్ ఝుక్
ఆంచల్ సంభాల్తీ, ఫేర్ నయన ముఖ్
పా ప్రియ పద కీ ఆహట్,
ఆ గ్రామ యువక్
ప్రేమీ యాచక్,

గ్రామయువతి ★ ★

ఉన్మద యౌవన ఖార మనోహారి
ఆషాఢ నవాంభోధర సుందరి

అతి నీల తనుద్యుతి
మంద చరణగతి
గ్రామ యువతి తన
తళుకు బెళుకుతో వలపు కులుకుతో
అరుదెంచెనదే! అదిగో చూడగదే!

చేలాంచలమును తొలగద్రోసికొని
జృంభిత వక్షోజముల చూచికొని
కాస్త సిగ్గుగనె

ఫేనోజ్జ్వలమై పిల్లవాగు గిరి
తటమునుండి భూతలి పడినలాగు
రదనోద్గతమై పెదవిపైన కొ్రి
న్నవ్వు నివ్వటిల గ్రామయువతి అదె!

ఆగి మార్గమున
కాస్త వంగి తన
కొంగు సర్దుకొని
ప్రియు సవ్వడి విని

మొగము త్రిప్పుకొని
నిలిచె ప్రణయమతి
అదె గ్రామయువతి.

జబ్ ఉసే తాక్‌తా హై ఇకటక్
ఉల్లసిత
చకిత,
వహ్ లేతీ మూంద్ పలక్ పట్ ;
పన్‌ఘట్ పర్
మోహిత నారీ నర్ ;
జబ్ జల సే భర్
భారీ గాగర్

ఖీంచితీ ఉబహనీ వహ్, బరబస్
చోలీ సే ఉభర్ ఉభర్ కసమస్
ఖించతే సంగ్ యుగరస భరే కలశ్,
జల ఛలకాతీ
రస బరసాతీ,
బలఖాతీ వహ్ ఘర్ కో జాతీ,
సిర్ పర్ ఘట్,
ఉర్ పర్ ధర్ పట్,

కానోం మేఁ గుడ్‌హల్
ఖోంస్,- ధవళ
యా కుయీా, కనేర్, లోఘ్ పాటల్,
వహ్ హర్‌సింగార్ సే కచ సంవార్,
మృదు మౌలసిరీ కే గూంథ్ హార్,
గవువోం సంగ్ కర్‌తీ వన విహార్,
పిక చాతక కే సంగ్ దే పుకార్-
వహ్ కుంద, కాంస సే,
అమల్‌తాస సే,
ఆమ్ర పౌర్, సహజన, పలాశ సే,
నిర్జన మేఁసజ్ ఋతు సింగార్.

పల్లీయువకుడు ప్రణయ యాచకుడు
తనను చూడగనె తన్వి సిగ్గుగొని
మోము దాచికొను.

ఊరి బావిపై ఉవిత చేదతో
నీరు లాగగా, చేలాంచలమున
డాగియు డాగని రసభర వక్షో
జాత యుగళ మది తొణికిస లాడగ
తలపై గల జల భర ఘటము నుండి
జలము తొణకగా సాగును కామిని
చెవిలో పాటల లోధ్ర సుమము నిడి
తలలో వెచ్చని పారిజాత సుమ
గుచ్ఛము కూరిచి, వకుళ మాలికల
గళమున చేరిచి — గోవుల కాసెడి
కుసుమ కోమలి

పిక చాతకముల కలసి పాడుకొని
మొల్లపూలతో తెల్ల రెల్లుతో
రసాలములతో, పలాశములతో
నవ మోహనమగు వన వాటికలో
విహరించె నదే పల్లీ యువతి

యౌవన సుషమా శాలి శరీరము
శ్రమజనిత నవాంబుకణార్త ముఖము
వ్రీహి మంజరీమంజుల శిరము
వెలయగ వచ్చును వారము వారము

తన్ పర్ యౌవన సుషమాశాలీ,
ముఖ పర్ శ్రమకణ, రవి కీ లాలీ,
సిర్ పర్ ధర్ స్వర్ణ శస్య డాలీ,
వహ్ మేందోం పర్ ఆతీ జాతీ,

ఉరు మట్‌కాతీ,
కటి లచకాతీ,

చిర వర్షాతప హిమ కీ పాలీ
ధని శ్యామ వరణ్,
అతి క్షిప్ర చరణ్,
అధరోంసే ధరే పక్ డాలీ,

రే దో దిన్‌కా
ఉస్‌కా యౌవన్ !
సపనా ఛిన్‌కా
రహతా న స్మరణ్ !
దుఃఖోం సే పిస్,
దుర్దిన మే ఘిస్,
జర్జర హోజాతా ఉస్‌కా తన్ !
ఢహ్ జాతా అసమయ యౌవన ధన్ !
బహ్ జాతా తట్‌కా తినకా
జో లహరోం సే హంస్ ఖేలా కుఛ్ క్షణ్ :

ఎద కదలింపగ
కటినటియింపగ
వర్షాబ్ద తరుణ
అతివేగ చరణ.

రెండునాళ్లదే దాని యౌవనము
క్షణస్వప్నమది, మరల స్మరింపము

దుఃఖాల నణగి, దుర్దినముల చెడి
జర్జరమై పోవు తత్ శరీరము
కూలునులే యువతాప్రాకారము.

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

* *

సోనజుహీ

సోనజుహీ కీ బేల్ నవేలీ,
ఏక్ వనస్పతి వర్ష, హర్ష నే ఖేలీ, ఫూలీ, ఫైలీ,
సోనజుహీ కీ బేల్ నవేలీ !

ఆంగన్ కే బాడే పర్ చఢ్‌కర్
దారు ఖంభ్ కో గలబాంహీ భర్,
కుహనీ టేక్ కఁగూరే పర్
వహ్ ముస్‌కాతీ అలబేలీ !
సోనజుహీ కీ బేల్ ఛబీలీ !
దుబలీ పతలీ దేహ్ లతర్, లోనీ లంబాయీ,
ప్రేమ డోర్ సీ సహజ సుహాయీ !
ఫూలోం కే గుచ్ఛోం-నే ఉభరే అంగోం కీ
గోలాయీ,
నిఖరే రంగోం కీ గోరాయీ
శోభా కీ సారీ సుఘరాయీ
జానే కబ్ భుజగీ నే పాయీ !
సౌరభ కే పలనే మేఁ ఝూలీ
మౌన మధురిమా మేఁ నిజ భూలీ,
యహ్ మమతా కీ మధుర లతా
మన్ కే ఆంగన్ మేఁ ఛాయీ !
సోనజుహీ కీ బేల్ లజీలీ
పహిలే అబ్ ముసకాయీ !

ఏక్ టాంగ్ పర్ ఉచక్ ఖడీ హో
ముగ్ధా వయ సే అధిక్ బడీ హో
పైర్ ఉఠా, కృశ పిండులీ పర్ ధర్,
ఘుటనా మోడ్ చిత్ర బన్ సుందర్,

స న్న జా జి

సన్నజాజి క్రొంబూదీవియ
క్రొన్ననలను కురియించినది
అన్ని దెసల వ్యాపించినది,
సన్నజాజి క్రొంబూదీవియ.

ముంగిటిలో పందిరి నెక్కి
స్తంభమ్మును కౌగిలించుకొని
బురుజుపైన మోచే యానిచి
చిరు నవ్వేను క్రొంబూదీవియ

బక్క పలచనౌ తరళ దేహమున
ప్రణయ రజ్జువటు ప్రాకి మోహమున
వలయిత పుష్ప గుళుచ్ఛములతో
వెలసిన తరుణారుణ కాంతులతో
విష విహీన నిర్మల భుజగము వలె
వెడలి వచ్చె భూవల్మీకము,

పరిమళాల డోలికలో ఊగి
ఈ మమతా మధుర లతా సతి
నా మానస మండపి ప్రాకెను
చిరు సిగ్గులు పరిమళింపగా
చిరు నవ్వేను నా హృదయములో
సన్నజాజి క్రొంబూదీవియ.

ఒంటికాలిపై లేచి నిలచినది
ముద్దరాలి కంటెను కడు పెద్దది

పల్లవ దేహీ సే మృదు మాంసల్,
ఖిసకా ధూప్ ఛాఁహ్ కా అంచల్,-
పంఖ సీప్ కే ఖోల్ పవన మేఁ
వన కీ హరీ పరీ ఆంగన్ మేఁ
ఉఠ్ అంగూఠే కే బల్ ఊపర్
ఉడ్‌నే కో అబ్ ఛూనే అంబర్!
సోనజుహీ కీ బేల్ హఠీలీ
లటకీ సధీ అధర్ పర్!

ఝూలర్ దార్ గరారా పహనే
స్వర్ణిమ కలియోం కే సజ్ గహనే
బూంటే కఢీ చూనరీ ఫహరా
శోభా కీ లహరీ సీ లహరా,-
తారోంకీ సీ ఛాఁహ్ సాఁవలీ,
సీధే పగ్ ధర్‌తీ న బాఁవలీ,
కోమలతా కే భార్ సే మరీ
అంగ భంగిమా భరీ, ఛరహరీ!
ఉద్భిద జగ కీ సీ నిర్ఝరిణీ
హరిత పీత, బహతీ సీ టహనీ!
సోనజుహీ కీ బేల్!
చౌకడీ భర్‌తీ చంచల హిరనీ!
ఆకాంక్షా సీ ఉర్ సే లిపటీ,
ప్రాణోం కే రజ తమ సే చిపటీ,
భూ యౌవన కీ సీ అంగడాయీ,
మధు స్వప్నోం కీ సీ పరఛాఁయీ,-
రీఢ్ సగంధ కా లే అవలంబన్
ధరా చేతనా కర్‌తీ రోహణ్-
ఆః, వికాస పథ పర్ భూ జీవన్!
సోనజుహీ కీ బేల్,
గంధ్ బన్ ఉడీ, భరా నభ కా మన్!

పదము నెత్తి తన ఊరువుపై నిడి
మోకాల్ మడచి నటీమణి పోలిక
పల్లవ మాంసలమైన వక్షమున
వెలుగు నీడలను పయ్యెద జారిచి
పర్ణ పక్షములు విచ్చి ఆడినది.

వనదేవత యీ సన్నజాజి లత
బొటనవ్రేలిపై చక్కగ నిలబడి
అటు గగనమ్మున కెగసి పోవునో
సన్నజాజి క్రొంబూదీవియ.

కడు పలుచని చీర ధరించి
కనక ముకుళముల గాజులు తొడిగి
శోభాలహరిక వలె విప్పారెను
అంగ భంగిమలతో విలసిల్లుచు
నా అంగణమున నొప్పారెను.

హరిత జలమ్ములతో పరువెత్తెడు
ఝురి వలె విహరించెను చల్లగ -
చెంగు చెంగుమని దుముకు లేడివలె
పరువెత్తును కోమల సుమ వల్లిక.

కాంతవోలె హృదయము పెనవేయుచు
రాజస తామసములవలె క్రమ్ముచు
ఘూయకావన మట్టుల మెయి విరుచుచు
మధుర స్వప్నమ్ముల ఛాయలతో
నభో హృదయమున వ్యాపించుటకై
పరిమళమై పైకెగసెను వల్లిక.

మూల స్థూల ధరతీకే భీతర్
ఖీంచ్ అచేతన కా తమ దాహర్
వహ్ అపనే అంతర్ కా ప్రియధన్
శాంతి ధ్వజా సా శుభ్ర మణి సుమన్
కంపిత మృదుల హథేలీ పర్ ధర్,
ఉఠా క్షీణ భుజవృంత ఉచ్చతర్,-
అర్పిత కరతీ, లో, ప్రకాశ కో
నిజ అధరోం కే అమృత హాస కో,
ప్రాణోం కే స్వర్ణిమ హులాస్ కో!
సోనజుహీ కీ బేల్
సమర్పిత కరతీ అంతర్ముఖ వికాస కో
ఉర్ సువాస్ కో!

మానవ మన్ ఉర్ రహా ప్రతీక్షా
సోనజుహీ సే లే నవ దీక్షా,
ఉసకే ఉర్ కే అంధ రాగ సే
ప్రాణోంకీ హరితాభ్ ఆగ్ సే
ఫూటే చేతన శుభ్ర శిఖా,
జో సకే దిఖా
మానవతా కా పథ్!
జీవన కా రథ్!
—బఢ్!
ప్రేమ హో జగ కా ఇతి అథ్,
త్యాగ జన సారథి అభిమత!
సోనజుహీ దృష్టాంత్,—
మనుజ సంఘర్షోంసే శ్లథ్
లీథ్ కర్దమ మే లథ్‌పథ్॥

ధరణీ గర్భాంతరమున దాగిన
తమో భూతమును బయటకు త్రోయుచు
తనయందలి నవ నవ ప్రకాశమును
తన అధరమ్మున వెలయు హాసమును
జీవకోటిలో గల విలాసమును
కంపిత కర పల్లవముల నిడికొని
ఒసగుచున్నదదె, సన్నజాజిలత !

శుభ్ర శిఖా నవ చైతన్య ప్రభ
అభ్రంకషమై వ్యాపించునదే !
సన్నజాజి క్రొంబూవ్వవియలో
నున్న వెలుగు దశ దిశలనించు నదె !

ఈ స్వచ్ఛశిఖాజ్యోతియె చూపును
మానవతానవ విశాల పథమును,
అందున పరువిడు జీవన రథమును

త్యాగమె రథ సారథిగా
ప్రేమమె జీవన విధిగా

సన్నజాజి క్రొంబూదివియ !
సన్నజాజి క్రొంబూదివియ !

అనువాదము : శ్రీ దాశరథి

★ ★

యహ్ ధర్తీ కితనా దేతీ హై

మైఁ నే ఛుటపన్ మేఁ ఛిప్‌కర్ పైసే బోయేఁ థే.
సోచా థా, పైసోం కే ప్యారే పేడ్ ఉగేంగే,
రుపయోం కీ కల్‌దార్ మధుర ఫసలేఁ ఖనకేం,
ఔర్ ఫూల్ ఫల్ కర్, మైఁ మోటా సేఠ్ బనూంగా।
పర్ బంజర్ ధరతీ మేఁ ఏక్ న అంకుర్ ఫూటా,
వంధ్యా మిట్టీ నే న ఏక్ భీ పైసా ఉగలా!
సపనే జానే కహాఁ మిటే, కబ్ ధూల్ హో గయే।
మైఁ హతాశ్ హో, బాట్ జోహతా రహా దినోం తక్
బాల కల్పనాకే అపలక్ పాఁవడే బిఛాకర్।
మైఁ అబోధ్ థా, మై నే గలత్ బీజ్ బోయే థే.
మమతా కో రోపా థా, తృష్ణా కో సీంచా థా।

అర్ధ శతీ హహరాతీ నికల్ గయీ హై తబ్ సే।
కితనే హీ మధు పతఝర్ బీత్ గయే అన్‌జానే,
గ్రీష్మతపే, వర్షాఝూలీ, శరదేఁ ముస్కాయీ,
సీ సీ కర్ హేమంత్ కంపే, తరు ఝరే, ఖిలే వన్।
ఔ' జబ్ ఫిర్ సే గాఢీ ఊదీ లాలసా లియే
గహరే కజరారే బాదల్ బరసే ధర్తీ పర్,
మైఁనే, కౌతూహలవశ్, ఆంగన్ కే కోనే కీ
గీలీ తహ్ కో యోం హీ ఉఁగలీ సే సహలాకర్
బీజ్ సేమ్ కే దబాదియే మిట్టీ కే నీచే।—
భూ కే అంచల్ మేఁ మణి మాణిక్ బాంధ్ దియే హోఁ।

సుఫలా ధరిత్రి ★ ★

బాల్యమందు రహస్యముగ
పైసలు నాటితి భూమిని
చెట్లు మొలచి కొల్లలుగా
కోట్ల డబ్బు కాయు ననుచు

మరుభూమిని మొలవ లేదు
తరుణాంకుర మొక్కటియును
వంధ్యా భూమ్యుదరమ్మున
పండలేదు పైస గూడ.

నిరాశతో క్రుంగి పోతి
పరాజితుడ నై పోతిని
ఆశా సౌధముకూలెను
ఊహాలోకము ప్రేలెను
నే నాటిన విత్తనాలు
పూనలేదు నవ ఫలాలు
మమకారము నాటితినో!
తృష్ణకు నీరోసితినో!

నాటి నుండి యేబదేండ్లు
దాటిపోయె నిముసాలటు
గ్రీష్మర్తువు మండి పోయె
వర్షమ్ము యేర్లల లూగెను
శరద్రుతువు హాసియించెను
వజవజ వణకించె హిమము,
వనములెల్ల కుసుమించెను
తరువు లెల్ల చివురించెను,
మరల నీల నీరదములు,
ధారమ్ముగ వచ్చి కురిసె,

మైం ఫిర్ భూల్ గయా ఇస్ ఛోటీ సీ ఘటనా కో,
ఔర్ బాత్ భీ క్యా థీ, యాద్ జిసే రఖతా మన్,
కింతు, ఏక్ దిన్ జబ్ మైం సంధ్యా కో ఆంగన్ మేం
టహల్ రహా థా - తబ్ సహసా మైం నే జో దేఖా
ఉస్ సే హర్ష విమూఢ హో ఉఠా మైం విస్మయ సే!

దేఖా, ఆంగన్ మేం కోనే మేం కయీ నవాగత్,
ఛోటీ ఛోటీ ఛాతా తానే ఖడే హుయే హైం,
ఛాతా కహూం కి విజయ పతాకాయేం జీవన్ కీ ;
యా హథేలియాం ఖోలే థే వే నన్హీ, ప్యారీ -
జో భీ హో, వే హరే హరే ఉల్లాస సే భరే
పంఖ్ మార్ కర్ ఉడనే కో ఉత్సుక్ లగతే థే,-
డింబ్ తోడ్ కర్ నికలే చిడియోం కే బచ్చోం సే।

నిర్నిమేష! క్షణభర్, మైం ఉన్ కో రహా; దేఖతా —
సహసా ముఝే స్మరణ హో ఆయా, కుఛ్ దిన్ పహిలే
బీజ్ సేమ్ కే రోపే థే మైంనే ఆంగన్ మేం,
ఔర్ ఉన్హీ సే బౌనే పౌధోం కీ యహ పల్టన్
మేరీ ఆంఖోం కే సమ్ముఖ్ అబ్ ఖడీ గర్వ సే,
నన్హేం నాటే పైర్ పటక్, బఢతీ జాతీ హై.

తబ్ సే ఉన్ కో దేఖతా రహా, ధీరే ధీరే
అనగినతీ పత్తోం సే లద్, భర్ గయీ డాలియాం,
హరే భరే టంగ్ గయే కయీ మఖమలీ చందోవే,

మరల కుతూహలము వికసె,
మా ముంగిట నొక్క మూల
తడి నేలను పెల్లగించి
చిక్కుడు గింజలు నాటితి
ధరణి కొంగులో మణులను
దాచితినో యన్నట్టుల;
నడచి పోయె కొన్ని నాళ్లు—
నాటిన విషయమే మరచితి.

ఒక సంధ్యావేళ ఇంటి
ముంగిట తిరుగాడు చుంటి,
ఆశ్చర్యము ! చూచినాడ
అటు మూలగ బయలు వెడలె
రొమ్ము విరుచుకొని వెలువడు
రెమ్మలుగా చిరు మొక్కలు

చైతన్య పతాక లేమొ,
చేతులు సాచుక లేచిన
చిన్ని చిన్ని బాలలేమొ,
వచ్చిరాని రెక్కలతో
గగనానకు నెగయ జూచు
పిచ్చుక పిల్లలో యెవో!

నిర్నిమేషముగా క్షణము
నిలచి చూచి నాడ, వాని !
ఏనాడో నాటి నట్టి
ఈ చిక్కుడు విత్తనాలు
వెలయించెను చిరు మొక్కలు
వేల సైనికుల వోలిక.

రోజు రోజు కవి పెరిగెను,
హరిత పర్ణముల దాలిచి

బేలేఁ ఫైల్ గయీఁ బల్ ఖా, ఆంగన్ మేఁ లహరా, -
ఔర్ సహారా లేకర్ బాడే కీ టట్టీ కా
హరే హరే సౌ ఝరనే ఫూట్ పడే ఊపర్ కో, -
మైఁ అవాక్ రహగయా వంశ కైసే బఢతా హై,
ఛోటే, తారోంసే ఛితరే, ఫూలోం కే ఛీంటే
ఝాగోంసే లిపటే లహరీ శ్యామల లతరోం పర్
సుందర లగతే థే, మావస్ కే హఁసముక్ నభ్ సే,
చోటీ కే మోతీ-సే, ఆంచల్ కే బూటోంసే.

ఓహ్, సమయ పర్ ఉన్ మేఁ కితనీ ఫలియాఁ టూటీఁ !
కితనీ సారీ ఫలియాఁ! కితనీ ప్యారీ ఫలియాఁ, -
పతలీ చౌడీ ఫలియాం! ఉఫ్, ఉన్ కీ క్యా గినతీ!
లంబీ లంబీ అంగులియోం సీ, నన్హీఁ నన్హీఁ
తలవారోం సీ, పన్నే కే ప్యారే హారోం సీ,
ఝూఠ్ న సమఝేఁ, చంద్రకలావోం సీ నితఁ బఢతీఁ,
సచ్చే మోతీ కీ లడియోం సీ, ఢేర్,ఢేర్ ఖిల్.
ఝుండ్ ఝుండ్ ఝిల్ మిల్ కర్ కచ్ పచియా తారోం సీ!

ఆః ఇతనీ ఫలియాఁ టూటీఁ, జాడోం భర్ ఖాయీ,
సుబహ్ శామ్ వే ఘర్ ఘర్ పకీఁ, పడోస్ పాస్ కే
జానే అన్ జానే సబ్ లోగోం మేఁ బఁటవాయీ,
బంధు బాంధవోం, మిత్రోం, అభ్యాగత, మంగతోం నే
జీ భర్ భర్ దిన్ రాత్ ముహల్లే భర్ నే ఖాయీ!

పచ్చ పట్టు తివాసీలు
పరచినటుల వ్యాపించెను,
గుబురు గుబురుగా లతికలు
అంగణమంతట నిండెను.
తామర తంపర యయ్యెను
వాని వంశ మెల్ల అపుడు.

చెదరి యున్న తారల వలె —
పుష్ప కేసరముల పట్టు
పుట్టమ్ములు కట్టి నటుల
వర్ష కాల హార్షాంకిత
జలకణ మౌక్తికములతో
విరాజిల్లె నందముగా

ఎన్నో కాచెను కాయలు
పలుచని పచ్చని కాయలు
అసంఖ్యాకముగ కాయలు
సుదీర్ఘాంగుళుల మాదిరి.
చిన్ని చిన్ని ఖడ్గాలటు -
మరకత నవ హారములటు -
శుక్లపక్ష శశి కళ లటు
ప్రతి దిన వర్ధమానమయి
ముక్తాసరముల పోలిక,
చుక్కలవలె గుంపులుగా,
కాయలు కాచెను లతలు.

తింటిమి చలికాల మెల్ల,
పగలు రాత్రి వండిరింట
ఇరుగు పొరుగువారెల్లరు
ఎరిగిన వారెరుగని వా

యహ్ ధర్తీ కితనా దేతీ హై ! ధరతీమాతా!
కితనా దేతీ హై అపనే ప్యారే పుత్రోం కో!
నహీం సమఝ్ పాయా థా మైం ఉస్‌కే మహత్వ కో,-
బచపన్ మేం, ఛీః, స్వార్థ, లోభవశ పైసే బోకర్,
రత్న ప్రసవినీ హై వసుధా, అబ్ సమఝ్ సకా హూం!
ఇస్‌మేం సచ్చీ సమతా కే దానే బోనే హైం,
ఇస్‌మేం జన కీ క్షమతా కే దానే బోనే హైం,
ఇస్‌మేం మానవ మమతా కే దానే బోనే హైం,
జిస్‌సే ఉగల్ సకే ఫిర్ ధూల్ సునహాలీ ఫసలేం,-
మానవతా కీ, - జీవన శ్రమ సే హంసేం దిశాయేం! -
హమ్ జైసా బోయేంగే వైసా హీ పాయేంగే:

రెల్లరు బంధు బాంధవులు
మిత్రులు నభ్యాగతులును
వాడలోని వారు తినిరి
తృప్తిగాను ఆప్తులతో.

భూమాత యొసంగును తన
పుత్రులకెన్నెన్నిటినో:
బాల్యమ్మున నెఱుగనైతి
పవిత్ర ధరణీ మాతను
స్వార్థముతో నాణెమ్ముల
నాటయుంటి దురాశతో

భూమిలోన నాటవలెను
నిజమగు సమతా బీజము,
మనుజ క్షమతా బీజము
మానవ మమతా బీజము.
ఈ బీజములందు నుండి
ఎగసి వచ్చు దండిగాను
మానవతా సస్య ఫలము,

ఏ తీరున నాటుదుమో
ఆ తీరున పొందుదుము.

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

★ ★

నౌకా విహార్

శాంత, స్నిగ్ధ, జ్యోత్స్నా ఉజ్వల్ !
అపలక్ అనంత, నీరవభూతల్
సైకత శయ్యా పర్ దుగ్ధ దవళ, తన్వంగీ గంగా, గ్రీష్మవిరల,
లేటీ హై శ్రాంత, క్లాంత, నిశ్చల్ !

తాపస బాలా గంగానిర్మల్, శశిముఖ సే దీపిత మృదు కరతల్,
లహరేఁ ఉర్ పర్ కోమల కుంతల్ !
గోరే అంగోం పర్ సిహర్ సిహర్, లహరాతా తార్ తరళ సుందర్,
చంచల అంచల్ సా నీలాంబర్ !

సాడీ కీ సికుడన్ సీ జిస్‌పర్, శశి కే రేశమీ విభా సే భర్,
సిమటీ హైఁ వర్తుల్, మృదుల లహర్ !
చాందనీ రాత్ కా ప్రథమ ప్రహర్,
హమ్ చలే నావ్ లేకర్ సత్వర్.

సికతా కీ సస్మిత సీపీ పర్ మోతీ కీ జ్యోత్స్నా రహీ విచర్,
లో, పాలే చఢీ, ఉఠా లంగర్ !
మృధు మంద్ మంద్, మంథరఁ మంథర, లఘుతరణి, హంసినీ సీ సుందర్•
తిర్ రహీ, ఖోల్ పాలోంకే పర్ !

నిశ్చల జల కే శుచి దర్పణ పర్ బించిత హో రజత పులిన నిర్భర్,
దుహరే ఊంచే లగతే క్షణభర్,

నౌకా విహారము

శాంతము, స్నిగ్ధము, జ్యోత్స్నోజ్జ్వలము!
నిశ్చల, నీరవ మీభూతలము.!
సైకత శయ్యాతలమున గంగా
భామిని దుగ్ధధవళ కాంతులతో

గ్రీష్మవిరళయై పరిశ్రాంతయై ఊర్పునించినది పవ్వళించినది.
తాపస బాలిక, నిర్మలగంగ,
శశిప్రభతో విలసిల్లెడు మోమున
ఉరమున కోమల కుంతలములు పడ,

ధవళ తనువుపై జలనీలాంబర
ముదము లొలుకగ ధరియించినది.
చంచలమగు జల చేలాంచలమున
శశికాంతుల జలతారు మెరసినది.

వెన్నెలరాతిరి మొదటి యామమున
వెడలినాము నౌకా విహారమున
సికతాతల సస్మిత శుక్తికలో
జ్యోత్స్నామౌక్తికములు నిండారెను
తెరచాప బడెను, లంగరు లేచెను

మృదు మందమంద మంథర మంథర
లఘు తరణి, సుహాసిని సుందరివలె
తెరచాపల రెక్కలు సాచినడచె
ధరణీ తలమును దూరాన విడచె

కాలాకాంకర్ కా రాజ భవన్, సోయా జలమేఁ నిశ్చింత్, ప్రమన్.
పలకోం మేఁ వైభవ స్వప్న సఘన్ ;
నౌకా సే ఉఠతీఁ, జల హిలోర్,
హిల్ పడతే నభ కే ఓర్ ఛోర్,

విస్ఫారిత నయనోం సే నిశ్చల, కుఛ్ ఖోజ్ రహే చల్ తారకదల్,
జ్యోతిత కర్ జల కా అంతస్తల్;

జిన్‌కే లఘు దీపోం కో చంచల్, అంచల్ కీ ఓట్ కియే అవిరల్,
ఫిరతీఁ లహరేఁ లుక్ ఛిప్ పల్ పల్,
సామ్నే శుక్ర కీ ఛవి ఝల్‌మల్, పైర్‌తీ పరీ సీ జలమేఁ కల్,
రుపహరే కచోం మేఁ హో ఓఝల్,

లహరోం కే ఘూంఘట్ సే ఝుక్ ఝుక్, దశమీ కా శశి నిజ తిర్యక్ ముఖ్
దిఖలాతా, ముగ్ధాసా రుక్ రుక్
అబ్ పహుంచీ చపలా బీచ్ ధార్,
ఛిప్ గయా చాందనీ కా కగార్.

దో-బాహోం–సే దూరస్థ తీర్, ధారా కా కృశ కోమల శరీర్,
ఆలింగన కర్‌నే కో అధీర్.
అతి దూర్, క్షితిజ పర్ విటప మాల్, లగతీ భ్రూరేఖా సీ అరాల్,
అపలక్ నభ నీల నయన విశాల్.

మాఁ కే ఉర్ పర్ శిశు సా, సమీప్, సోయా ధారా మేఁ ద్వీప్,
ఊర్మిల్ ప్రవాహ కో కర్ ప్రతీప్:
వహ్ కౌన్ విహగ్ ? క్యా వికల కోక్ ఉడతా, హర్‌నేనిజవిరహశోక్,-
ఛాయా కీ కోకీ కో విలోక్.

నిశ్చల జల నిర్మల దర్పణమున
ప్రతిబింబించెను రజత పులినములు
ద్విగుణీకృతములుగా కనిపించెను.

"కాలాకాంకర్" రాజ భవనమది
నదీజలమ్ముల నిద్దురించినది
విస్ఫారిత నయనమ్ముల తారలు
జలగర్భమ్మున కాంతులు చిమ్ముచు
ఏమేమో వెదుకాడుచున్నయవి.

జల తరంగములు తమ అంచలముల
మాటున కాంతుల చిరుదీపమ్ముల
మలుగకుండ కాపాడుచున్నయవి.

శుక్రతార జలమున బింబించుచు
అచ్చర వలె తా హాయిగ నీదును
వీచ్యవగుంఠనమునుండి తొంగుచు
దశమినాటి శశి తనతిర్యఙ్ముఖ
బింబము చూపును ముగ్ధాంగన వలె
పడవ చేరినది మధ్య ధారలో

దూర తీరములు బాహుద్వయమున
కృశకోమల వాహిని దేహమ్మును
కౌగిలించుకొనజాలకున్నయవి.

నభోనీల దయనోపరిసీమను-
అతిదూర క్షితిజమ్మున తరుతతి
అరాళ సుభ్రూరేఖలె యయ్యెను.

తల్లియొడిని శయనించు నిసుగువలె
ఉల్లసిల్లె నౌక జీవి నీటిలో.

పతవార్ ఘుమా, అబ్ ప్రతను భార్
నౌకా ఘూమీ విపరీత ధార్.

డాండోం కే చల్ కరతల పసార్, భర్ భర్ ముక్తాఫల్ ఫేన్‌స్ఫార్,
బిఖరాతీ జల మేఀ తారహార్.

చాందీ కే సాంపోం సీ రల్‌మల్ నాఀచతీఀ రశ్మియాఀ జల్ మేఀ చల్
రేఖావోం సీ ఖించ్ తరల సరల్
లహరోం కే లతికావోం మేఀ ఖిల్, సౌ సౌ శశి, సౌ సౌ ఉడు ఝిల్‌మిల్
ఫైలే ఫూలే జల మేఀ ఫేనిల్.

అబ్ ఉథ్‌లా సరితా కా ప్రవాహ్, లగ్గీ సే లే లే సహజ థాహ్
హమ్ బఢే ఘూట్ కో సహోత్సాహ్.
జ్యోం జ్యోం లగతీ హై నావ్ పార్
ఉర్ మేఀ ఆలోకిత శత విచార్.

ఇస్ ధారా సా హీ జగ కా క్రమ శాశ్వత ఇస్ జీవన్ కా ఉద్గమ్
శాశ్వత హైగతి, శాశ్వత సంగమ్,
శాశ్వత నభ కా నీలా వికాస్, శాశ్వత శశి కా యహ్ రజతహాస్,
శాశ్వత లఘు లహరోం కా విలాస్.

హే జగ జీవన కే కర్ణధార్! చిర జన్మ మరణ కే ఆర్‌పార్,
శాశ్వత జీవన—నౌకా విహార్!
మైఀ భూల్ గయా అస్తిత్వ జ్ఞాన్, జీవన కా యహ్ శాశ్వత ప్రమాణ్,
కరతా ముఝ్‌కో అమరత్వదాన్.

విరహియైన ఒక కోకము జలమున
తన నీడనె తా చూచి ఊరడిలు

పడవ వేగమున నడుపసాగినది.
ముక్తాఫల సదృశమైన్ల ఫేనము
ముసరుకొన్నయది జలోపరిస్థలి.
రజత సర్పముల మాదిరి - జలమున

రేఖలుగా ప్రసరించును కాంతును
తరంగ లతికలలో సహస్రములు
శశితారా నవ సుమములు వెలసెను,
నదీ ప్రవాహములోతు తగ్గినది,
నడచె పడవ తీరమ్మువైపుగా
నావ తీరమును చేరుచుండగనె
నవాలోచనలు మదిని నిండినవి.

నదీధారవలె నున్నది లోక క్రమము,
శాశ్వతము జీవనోద్గమము
గతి శాశ్వతము, సమాగతి శాశ్వతము
శాశ్వతము నభోనీల వికాసము,
శాశ్వతము శశాంకరజతహాసము
శాశ్వతము తరంగాళి విలాసము

ఓ ప్రపంచ జీవన కర్ణధారి!
చిరజన్మ మరణ తీరాంతరముల
శాశ్వత జీవన తరణి విహారీ!

నాకమరత్వము దానము సేసెడి
నీ అస్తిత్వమె నే మరచితినో!

అనువాదము: శ్రీ దాశరథి

ఏక్ తారా

★ ★

నీరవ సంధ్యా మేఁ ప్రశాంత
డూబా హై సారా గ్రామ ప్రాంత్ ।
పత్తోం కే ఆనత అధరోం పర్ సో గయా నిఖిల వన్ కా మర్మర్,
జ్యోం వీణా కే తారోం మేఁ స్వర్ ।

ఖగ కూజన్ భీ హో రహా లీన్, నిర్జన గోపథ్ అబ్ ధూలి హీన్,
ధూసర భుజంగ్ సా జిహ్మ, క్షీణ్ ।
ఝీంగుర కే స్వర కా ప్రఖర తీర్ కేవల్ ప్రశాంతి కో రహా చీర్.
సంధ్యా ప్రశాంతి కో కర్ గంభీర్,

ఇస్ మహాశాంతి కా ఉర్ ఉదార్, చిర్ ఆకాంక్షా కీ తీక్ష్ణ ధార్,
జ్యోం బేధ్ రహీ హో ఆర్ పార్,
అబ్ హువా సంధ్యా స్వర్ణాభ్ లీన్,
సబ్ వర్ణ వస్తు సే విశ్వ హీన్.

గంగా కే చల జల మేఁ నిర్మల, కుమ్హలా కిరణోం కా రక్తోత్పల్
హై మూంద్ చుకా అప్నే మృదు తల్.
లహరోం పర్ స్వర్ణ రేఖా సుందర పడ్ గయీ నీల్, జ్యోం అధరోంపర్
అరుణాయీ ప్రఖర శిశిర సే డర్

తరు శిఖరోం సే వహ్ స్వర్ణ విహగ ఉడ్ గయా, ఖోల్ నిజపంఖ్ సుభగ

ఒక తార ★ ★

అపర నీరవ సంధ్యా మహాప్రశాంతి
పూరమున గ్రామమంతయు మునిగిపోయె,
వీణ తీగలతో స్వర వితతి యాగు
పగిది పత్రానతా ధర పంక్తిపైన
నిదుర వోయెను నిఖిల వనీరవమ్ము
విహగ రుతికూడ నడగె విన్పించకుండ.

వక్రమై సన్నమై బూదివన్నె గాలి
మేపరి విధాన నిర్ధన గోపథమ్ము
వీత ధరణీ పరాగమై వెలయు నిపుడు.

నిశిత నారాచముల గతి నిగుడు కీచు
రాళ్ల కఠిన స్వనములు సర్వ ప్రశాంతి
నింత చీల్చియు సంధ్యా ప్రశాంతి కంత
కంత గంభీరతా ముద్ర హత్తు కొలుపు;

ఈ మహాశాంతి సముదార హృది నిదేదో
చిరతరాశా కఠోర నిస్త్రింశధార
సాతంముగ చీల్చుకొనిపోవు సరణి తోచు.

* * *

సంజ బంగరు కాంతి సమసిపోయినది
ఇల వర్ణ వస్తు విహీనమ్ముగాగ
పూత గంగా చలాంబువుల తాశిళ్ల
రంగేదు సంధ్యాంశు రక్తోత్పలమ్ము
కుదియించుకొనె తన మృదు దళమ్ములను.

ఖరశైశిరాభీల కర్షణమ్ములకు
నధర రక్తిమ భీతమై మాడినట్టు
లలలప్తై నొయ్యారములు పోవు సుంద
రాంతః సంధ్యా రేఖ యది నలనయెం.

మృదు మృదు స్వప్నోం సే భర్ అంచల్, నవ నీల నీల, కోమల కోమల్
ఛాయా తరు వన మేం తమ శ్యామల్.

పశ్చిమ నభ మేం హూం రహా దేఖ్.
ఉజ్జ్వల, అమంద నక్షత్ర ఏక్
అకలుష, అనింద్య నక్షత్ర ఏక్, జ్యోం మూర్తిమాన్ జ్యోతిత వివేక్,
ఉర్ మేం హో దీపిత అమర టేక్.

కిస్ స్వర్ణాకాంక్షా కా ప్రదీప్ వహ్ లియే హుయే కిస్ కే సమీప్?
ముక్తాలోకిత జ్యోం రజత సీప్.
క్యా ఉస్‌కీ ఆత్మా కా చిర ధన, స్థిర, అపలక్ నయనోం కా చింతన్,
క్యా ఖోజ్ రహా వహ్ అపనాపన్.

దుర్లభ్ రే దుర్లభ్ అపనాపన్, లగతా యహ్ నిఖిల విశ్వ నిర్జన్,
వహ్ నిష్ఫల ఇచ్ఛా సే నిర్ధన్,
ఆకాంక్షా కా ఉచ్ఛ్వసిత వేగ
మాన్‌తా నహీం బంధన వివేక్.

చిర ఆకాంక్షా సే హీ థర్ థర్ ఉద్వేలిత రే అహరహ సాగర్,
నాచ్‌తీ లహర్ పర్ హహర్ లహర్.
అవిరత ఇచ్ఛా హీ మేం నర్తన కర్‌తే అబాధ్ రవి, శశి, ఉడుగణ్,
దుస్తర ఆకాంక్షా కా బంధన్.

రే ఉడు, క్యా జల్‌తే ప్రాణ్ వికల్. క్యా నీరవ, నీరవ నయన సజల్,
జీవన నిసంగ రే వ్యర్థ విఫల్.

భూరుహోగ్రముల నింపులు గుల్కుచున్న
ఆ స్వర్ణ విహంగమ్మది రెక్కవిప్పి
ఏ గుహా నీడార్థు మెగిరిపోయినదో !
మృదు మధురమ్ములై పొదలు స్వప్నములు
నిండిన యొకితోడ నీల నీలాతి
కోమల శ్యామలమై మించునట్టి
కటిక చీకటి వనాంగణమెల్ల సలమె.

* * *

మాకాశమున సముజ్జ్వల మమంద
మొక్క నక్షత్రమును చూచుచుంటి నేను,
అకలుష మనింద్య మది, వివేకాచ్ఛదీప్తి
మూర్తిగొన్నట్లు, లెదలోన మొక్కవోని
పట్టుదల దీపితమ్మైనపగిది, వెలుగు.
ఏ పరమ ధర్మ కాంక్షా ప్రదీపకళిక
నెవరికోసమ్ము పటిన దిదియు చేత?
ముత్తియపు కాంతు లలమిన క్రొత్తళుక్తి!
అక్షయమ్ము తదాత్మ భాగ్యమ్మదెట్టి ?
దనిమిష స్థిర నయన చింతన మదేమి ?
అరయ నాత్మీయతాన్వేషణార్థమే మొ !
దొరకుటాత్మీయతయు నెంత దుర్లభంబు !
నిఖిల విశ్వమ్ము నిసిపించు నిర్జనమని !
నిష్ఫలేచ్ఛావశమ్మున నిర్ధనమని !
ఈ తెగని యూశయున్నదే యిదియు నుచ్ఛ్వ
సిత మహా వేగమై వివేకతను గొనదు.

చిరతరాకాంక్ష వలన సాగర మహార
తమ్ము నుద్వేలకల్లోలతతుల నూగు.
అవిరతేచ్ఛచే రవి శశి యఖిల తార
కలు నిరాటంక నర్తనగతి దనర్చు.

ఏకాకీపన్ కా అంధకార్, దుస్సహ హై ఇస్ కా మూక భార్,
ఇస్‌కే విషాద కా రే న పార్.
చిర అవిచల పర్ తారక అమంద్.
జానతా నహీం వహ్ ఛంద బంధ్.

వహ్ రే అనంత కా ముక్త మీన్, అపనే అసంగ్ సుఖ మేం విలీన్,
స్థిత నిజ స్వరూప మేం చిర నవీన్.

నిష్కంప శిఖా సా వహ్ నిరుపమ, భేదతా జగత్ జీవన కా తమ్,
వహ్ శుద్ధ, ప్రబుద్ధ, శుక్ర వహ్ సమ్.
గుంజిత అలి సా నిర్జన అపార్, మధుమయ లగతా ఘన అంధకార్,
హల్కా ఏకాకీ వ్యథా భార్.

జగమగ్ జగమగ్ నభ కా ఆంగన్ లద్ గయా కుంద కలియోం సే ఘన్,
వహ్ ఆత్మ ఔర్ యహ్ జగ దర్శన్

కోర్కియను బంధమును తెగగొట్టలేము.

* * *

ఓ తారకా! నీదు నూర్పులలోన
నెటువంటి వికలత్వమిపుడు నుండెడివి ?
నీ మౌన నేత్రాల నీరమెందులకు ?

సంగ విహీన నిస్సార జీవనము
వ్యర్థమ్ము విఫలమ్ము పరికించిచూడ
ఏకాకితనమను నీ తమఃపుంజ
మూక భారమ్మును మోయ దుర్భరము.

ఈ విషాదమ్మున కేది పారమ్ము ?

* * *

అట్టి కాలమ్మునుండియు నవి చలమ్మ
మంద మాతార యెరుగదు బంధములను.
ఆదిమధ్యాంత రహిత మనంత కాల
జలధిలో విహరించు స్వేచ్ఛా ఝషమ్ము
తనదు నిస్సంగ సుఖములో మునిగినట్టి
దైస్థిత నిజస్వరూప తేజోంగణమున
సంతతము క్రొత్తక్రొత్తలు సంతరించు.

నిశ్చలమైన శిఖవలె నిరుపమాన
మది జగజ్జీవన తమస్సు నట్టె చీల్చు,
శుద్ధమది, ప్రబుద్ధమ్మది, శుక్రమది, స
మత్వమది - ఝుంకరించెడు మధు పగతి త
మస్సు చూడు మపారమ్ము మధు మయమ్ము
నయ్యె నిప్పుడేకాకితా వ్యథ తొలంగ.

చూచుచుండగనే దివ్య శుద్ధ ధవళ
తారకా కుందమాలికోదారమైన
ఆకసమ్ము జిగేల్ జిగేలనియె - నాత్మ
దర్శనమ్మది! - ఇది జగద్దర్శనమ్ము !

అనువాదము : (శ్రీ) నాయని సుబ్బారావు

జన్మ దివస్

★ ★

ఆః చావన్ నిదాఘ్ అబ్ బీతే
జీవన్ కే కలకోం-సే రీతే?
చావన్ మధు నిదాఘ్ అబ్ బీతే

గతయుగ కే ఐశ్వర్యచిహ్నసే, మధు కే అంతిమ్
తామ్ర హరిత కుఛ్ పల్లక, కుఛ్ కలికోరక్ స్వర్ణిమ్
జాడేసే ఠిఠురే, డాలోం పర్ విలమాయే థే,
రజత కుహాసే పట్ మేఁ లిపటే అఁసాయే థే,
ధరతీ పర్ జబ్ శిశునే పహలే ఆంఖేఁ ఖోలీఁ।
(ఆంగన్ కే తరుపర్ తబ్ క్యా గిరికోయల బోలె?)

విజన పహాడీ ప్రాంత, హిమాలయ కా థా అంచల్,
స్నేహక్రోడ్ శైశవ కా గిరిపరియోం కా థా ప్రియస్థల్;
ధూప్ ఛాఁహ కా స్వప్ననీడ్, శ్యామల, స్మృతి కోమల్,
వన ఫూలోంకా గంధ దోల్, ఋత్ మారుతచంచల్.
నవప్రభాత వేళా థీ, నవజీవన అరుణోదయ్.
విగతశతీ థీ ఛుక్తప్రాయ్, యుగసంధి కా సమయ్,
ఓస్ హరీ హీ థీ, తృణ తరు కీ పలకోం పర్ జల్,
మాతృ చేతనా శిశు కో దే ప్రాణోం కా సంబల్
అంతర్హిత జబ్ హుయీ — భాగ్య ఛల్ కహియే విధిబల్
జన్మ మరణ ఆయే థే, సఁగ్-సఁగ్ బన్ హమ్‌జోలీ
మాతృ అంక మేఁ జీవన్ నే జబ్ ఆంఖేఁ ఖోలీ.

జన్మదినము ★ ★

ఏబదియు నాల్గు గ్రీష్మంబు లేగె బ్రతుకు
దొన్నియల జాలు నుదకబిందువుల పోల్కి

* * *

గత యుగముల వైభవగత గాథలవలె
ఆమని తుది కెంపు పసిడి యాకులవలె
చలికి ముడిగి బంగరు సుమంబులును తడసె
వెండి పొగమంచు వలువలు వేసరిలెను
బుడుత డాదిగ పుడమిపై బడినవేళ
కోకిలము కూసెనో లేదొ గురుతులేదు

నిర్జనగిరి హిమానీ శిలాంగణమది
శైశవ స్నేహ ప్రశాంత వేది
నగసుర కన్యలు నడయాడు భూములు
వెల్గు నీడలు స్వప్న విహాగి కులులు
స్మృతిశాద్వలస్థలి, మృదు సుగంధము గ్రోలి
మెరపు బుతువుల తెమ్మెరలు గదలు
తొలిప్రొద్దు వేళలో తొలి జీవనమ్ముగా
అరుణోదయము ప్రియమై చెలంగె

గతము ముగియింపు, సమయ సంక్రాంతి వేళ,
పసిడి మంచులు, తృణముపై బడిన జలము,
మాతృచేతన ప్రాణముల్ మార్చి నిసువు
కప్పగించి యంతర్హితంబైన దపుడె.

నియతియో విధి బలితంపు నిశ్చయమ్మొ,
జన్మ మరణమ్ము లిదియేమి సరస సరస

ఆ, సమదృష్టి ప్రకృతి! విషణ్ణ అంగన మేఁ స్వర్గిక స్మృతిభర్
ఫూల్ ఉఠే థే ఆడూ, లలఛౌహే ముకులోఁ మేఁ సుందర్
నేహోం కీ కలియాఁ ప్రభూత, రక్తిమ ఛీంటోం సే శోభిత్
ఖిలీఁ మంఝోలే రజత ఫలోంమేఁ కరతీ థీఁ మన మోహిత్
పయియోం కీ ప్రముదిత పంఖడియాఁ ఉడతీ థీ పిఛవారే,
మహకీ రహేథే నీంబూ, కుసుమోంమేఁ రజగంధ సఁవారే
నారంగీ, అఖరోట్, నాక్ కే ఫూల్, మంజరీ, కలియాఁ।
బఢా రహీథీఁ ఋతు శోభా, కేలే కీ ఫూలీ ఫలియాఁ
కాఫల్ థే రంగ్ రహే, ఫూల్ మేఁ థీ ఫల్ లియే ఖువానీ,
లాల్ బురూసోంకే మధుఛత్తోంసే థీ భరీ వనానీ.
హఁసతీ థీ ఘాటియాఁ హిసాలూ ఖిలే సునహలే క్షణ మేఁ
బేడూ థే బైఁగనీ, లస్‌లసే పకే అధ్‌పకే వన మేఁ
లదే అమౌయే గుచ్ఛోంమేఁ థే జంగలీ మూంగి దానే,
టూట్ రహే థే తోతే ఖట్‌మిట్టే వన్-మేవే ఖానే
దేవదారు కుంకుమ కా స్వర్ణిమ టంగా సహన్ మేఁ థా నభ్,
మూక నవాగత కా కరతీ థీ శైల ప్రకృతి అభినందన్
వర్షోం బాద్ కిశోర్ హుఆ ఇన్ దృశ్యోం కే ప్రతిచేతన్

సోతా థా క్యా భూంక్ రాత్ భర్ ఝబరా కాలూ పాజీ?
మస్త భోటియా శేర్, బాఘ్ సే లీ థీ జిస్ నే బాజీ?
సీసీ సీటీ బజా, ఆ రహా హోగా భాజీ దేనే
మంగల్ బావర్చీ కా నట్‌ఖట్ లడకా పైసే లేనే
ఉమడ్ చీటియోం-స్నే, కిల్‌బిల్ కర్, మాలీధర్ నిజ్ డలియాఁ
చునతే హోంగే హరీచాయ్ కీ బటీ సున్‌హరీ కలియాఁ

చేయియుం జేయికలిపి నెచ్చెలుల పోల్కి
నడిచె, మృత్యువుదరి జీవనమ్ము పాడిచె.

సమదృష్టి ప్రకృతీ! విషణ్ణమయిన నీ గృ
హమ్మునగూడ హాసమ్ము దోగు
దొరగా ముగ్గి చిటారుకొమ్మల వేళ్లు
రేగు లక్రోట్టు మారేడు పండ్లు
అంటు మామిడియు ననంటిబోదెల జుట్టి
సాగు గుర్వెందల తీగె వలపు
మధువు దొన్నియల జుమ్మనిరేగు మక్షిక
లోయలన్నింపె కల్లోల రవము

పులుపు దీపియు గొరుకు రాచిలుక హొయలు
దేవదారులు టేకులున్ చేవదేలి
నిఖిలసృష్టియు కొంగ్రొత్త నిసుగు కొరకు
స్వాగతమ్ములు పల్కె సుస్వాదరుతుల.

మొరగి రేలిపుడె కన్ మొగిచె తుంటరిజాకి
చిరుతను దెబ్బతీసిన సివంగి
ఈల నూదెనొ కూర లీయవచ్చెనొ వంట
కూలీని గుంటడు గుంజె రాక
కొండ నెత్తముల పైనుండి గంపను ద్రోసి
ఆకులన్ గోయు తేయాకు మాలి
ఇలమ్రొక్కి గంగు పళ్ళికిలించె "నా దొరా!
పిసరంత లేదాస పించనొకటె

చేతులుం గాళ్లు సరుగుడు చెక్కలట్లు
వణకు చున్నవి నీటి కావడులు ఝాచి

హాథ్ జోడ్‌కర్, బకలా హోగా ఖడా మస్తకా విస్నా
అబ్ హుజూర్, పెంసన్ మిల్ జాయ్, ఔర్ నహీఁ కుఛ్ తిస్నా.
ధౌలీ కే సీఘోం సే కంపతే హాథ్ పైర్ కర్ లక్‌లక్
పానీ కే బహంగే లానే మేఁ సాఁస్ ఫూల్ జాతీ థక్
జాడే సే హడ్డీ బజతీ,—సర్‌కార్, హువా బూఢా తన్,
మానా కే ఛత్తే కరతే ఫూటే కానోం మేఁ భన్‌భన్
అబ్ మోతీపర్ జీన్‌కసేగీ? దేఖేఁ అప్ కిసీ ఛిన్,
కాన్ ఖడేకర్, టాప్ ఉఠాయే, కరతా దిన్‌భర్ హిన్‌హిన్
ఆగే కే సబ్ దాంత్ నికల్ వహ చుకా సాథ్ చారే కే,
పీఠ్ ఝుక్ గయీ, పెంసన్ కే దిన్ అబ్ ఉస్ బేచారే కే.
హీఁ హీఁ హాఁస్, ఛూట్ గయా కామ్ మేఁ హోగా తురత్ లగన్ సే,
భృత్య పురాతన్, శుభదిన్ కీ కర్ మౌన్ కామనా మన్ సే.

నిశ్చయ్ హీ, కటతీ హోగీ తబ్ జౌ గేహూఁ కీ వాలీ,
కటిమేఁ ఖోఁస్ దరాతీ, సిర్ పర్ ధర్ సోనే కీ డాలీ,
జాతీ హోగీ ఖేతోంమేఁ ప్రాతః మఖమల్ కీ చోలీ,
మార్ ఛీంట్ లహంగే మేఁ ఫేంటా, బహూ గాఁవ్ కీ భోలీ.
ఢోరోంకే సంగ్ నికల్ ఛోకరే ఖులే హరే గోచర మేఁ
రోల్ మచాతే హోంగే, ఖేల్ కబడ్డీ హో హో స్వర మేఁ
ఉచక్ చౌంక్ ఖరహే ఝూడీ మేఁ ఛిపతే హోంగే డర్ సే,
హిరన్ చౌకడీ మార్, భాగతే హోంగే చకిత ఉధర్ సే
కంధే సే టాంగీ ఉతార్‌కర్, హాథ్ కనపటీ పర్ ధర్,

ముగ్గె తనువు, చలివలె ఎముకలను గొరుకు
నెల్ల ఋతువులు, చెవిమ్రోయు నిగయట్లు.

"ఈ ముసలి తత్తడి పయి నింకెట్లు జీను
కట్టెదో దొర! డెక్కలు గొట్టిచూచు.
కసవుతోపాటు మొదటి పళ్వరుసగూడ
మెసవికొన్నది ముదిసిన పసర మిద్ది,

"నడుము వంగెను పింఛను ముడుపొకండు
కలదు నాకు దిక్కు"ని గరగరగ నవ్వి
తూలి సోలుచుబోవు, గాబోలు గంగు
ప్రాత నౌకరు భావి విశ్రాంతి గోరి

పయట కొంగును చుక్కపరికిణిన్ మెలివైచి
పొలమేగు పంటకాపుల పడంతి
గొడ్డ లావల ద్రోసి కూనిరాగము దీసి
తిరుగు కాపరుల కందరము లవ్వి
పసులవెంబడి చన్న పల్లెకుర్రల చెడ్డు
డాటకు పులికూడ నదరిపోవు
ముక్కుబేసరి పిల్ల మురువున కీసూని
రాచిల్క కారము రాచికొనెను

ఆకు సవ్వడియైన చీకాకుబడెడు
లేళ్ళు కుందేళ్లు పుల్గులు క్రేళ్లనురుకు
నట్టితావుల నొకపాట యాగి యాగి
దిగువ లోయలనుండి ప్రతిధ్వనించు.

మెరపు మెరసె మబ్బులలో
మంకెన పుష్పాలు విరిసె తోటలలో
నీవు సాదు నెమ్మదిలో

గాతాహోగా గవయా ఛైలా ఖడా కిసీ చోటీపర్
ఘాస్ ఛీలతీ హోగీ హరీ తలైటీ మేఁ నథవాలీ
దేఖ్ సువా కో ఛాయా హోగీ ఆంఖోఁ మేఁ హరియాలీ,
ఛేడీ హోగీ మస్త తాన్ స్వర మిలా ముఖర మర్మర్ సే,
మధుర ప్రతిధ్వని ఆయీ హోగీ ఘాటీ కే భీతర్ సే.

బిజలీ బసతీ ఘన్ మేఁ,
ఆగ్ లగాదీ ఖిల్ బురూస్ నే వన మేఁ తూనే తన్ మేఁ
మేహందీ పిసతీ సిల్ మేఁ
తూ న దేఖ్ పాయే, తేరీ హీ రంగత్ టూటే దిల్ మేఁ
మన్ ఉడతా పాంఖోం మేఁ,
సువా ఘూమతా వన్–వన్, తూ ఘూమా కరతీ ఆంఖోఁ మేఁ
సాంఝ్ హుయీ ఆంగన్ మేఁ,
తుఝే దేఖ్ కైసే బతలావూఁ క్యా హో జాతా మన్ మేఁ
బదలీ ఛాయీ దిన్ మేఁ
నయీ ఉమర్ కీ బాఢ్ నవేలీ ఉతర్ జాయగీ ఛిన్ మేఁ

మీఠే స్వర్ మేఁ దేతీ హోగీ ప్యార్ భరీ ధని గాలీ,
క్యా ఖాకర్ భుఖ్ మరే, కరేగా తూ మేరీ రఖవాలీ
సాస్ సింహనీ సీ హై మేరీ, ససుర్ ఏక్ మేఁ సౌ–సే,
జేఠ్ బైల్–సే హైఁ మతవాలే, దేవర్ మేరే గౌ–సే
సైఁయాఁ మేరే కామధేను–సే మైఁ జావూఁ బలిహారీ,
వే చందన్ మైఁ గంధ–ఛాఁహ్, వే చందా మైఁ, ఉజియారీ
వే హిరనా మైఁ హిరనీ, పీతే మిల్ ఝరనే కా పానీ,
తూ ప్యాసా తో ఖోజ్ కహీఁ జలధార్, ఘూధ్, బక్ ధ్యానీ

గోరింత రాతిమీద నలిచి క్రొం
జాయ జీవనాన మెలిచి
చానా! నన్నొకసారి కనవు, నీ
చూడ్కి నిలిచె హృదయములో

మనసు ఎగిరి రెక్కలలో రా
చిలుక కూసె కొమ్మలలో
తిరుగాడుచుందు వయ్యారే!
తనియింపులేని కన్నులలో

నా వాకిట మలుసంజె జేర
నా హృది కేమగునో నిన్ను జూచి
పగలే పఱమొయిలు స్వారు
లీపాటికి వెనుకాడి యాడు
క్రొంబ్రాయపు లే వరదపొంగు
లావంతలోనె తీసిపోవు.

పొలతి మెత్తగనెత్తి పొడుచు గాబోలు న
న్నేలాగు సాకెద విట్లుమాడ్చి
నా యత్త బెబ్బులి, నా మామ గండడు,
మా బావ యేనుగు, మరది గోవు,
కామధేనువు వంటి కాంతుడు నానోము
పంట మేల్గందంపు పరిమళమ్ము
చందమామైె తాను చంద్రికనై నేను
లేళ్లమై తిరిగేము - పళ్లుకేళ్లు

దొడ్డవీరుడ! నాయాడు బిడ్డయనెడి
ఉరగినిన్ బట్టవో సన్న మురళియూది

నదీ మేరీ కాలీ నాగిన్, జీ ఫుహో ఉసే ఖిరూ తూ,
వీర మరద్ జో, బీన్ బజాకర్ పహిలే ఉసే లియూ తూ,
ఔర్ నహీఁతో, క్యా చుల్లూ భర్ పానీ తుఝే నహీఁ హై?
బహతీ గంగా ఛోడ్ కహాఁ జావూఁ ధని, క్యా న సహీ హై?
గూంజ్ రహీ హోఁగీ, గిరి వన అంబర మేఁ దుహారీ తానేఁ
ఔర్ పాస్ ఖించ్ ఆయే హోంగే, దో జన్ ఇసీ బహానే

హాఁ, తబ్ ఉషాస్వర్గ క్షితిజ పర్ స్వర్ణిమ మంగళ ఘట భర్
ఉతరీ థీ యుగ ఉదయ శిఖర పర్ మాణిక్ సూర్య ముకుట ధర్.
పహలే సే జగ్ కర్ ఖగ, ఊఁచే గిరివాసోం కే కారణ్,
గాతే థే నవస్వర లయగతి మేఁ నవల జాగరణ చారణ్
నీల, ప్రతీక్షా థా నీరవ్—అనురాగ ద్రవిత థే లోచన్,
గంధ తుహిన్ సే గ్రథిత రేశమీ పట్ - సా మస్నృణ సమీరణ్
రంగ్ రంగ్ కే వనఫూలోం సే గుంఫిత మఖమల్ కే శాద్వల్
తల్ప సంజోయే థే స్మిత్ శైశవ కే హిత, క్రీడా కోమల్
దేఖ్ రహా థా ఖడా వికట హీ హిమవత్ నవ జన్మోత్సవ్,
గౌరవ సే ఉన్నత కర్ మస్తక్, బరసా ఆశీర్వైభవ్
అమరోం కా అధివాస్, పుణ్య శిఖరోం పే అక్షయ కల్పిత్,
సాత్విక ఆత్మోల్లాస, చేతనా మేఁ ఏకాంత సమాధిత్.
స్వర్గిక గరిమా మేఁ ఉత్కర్ నైసర్గిక సుషమా మేఁ స్థిత్
స్ఫటిక శృంగ నిర్వాక్ నీలిమా మేఁ థే స్వర్ణ నిమజ్జిత్,
ఉతర్ రహా థా హేమగౌర చూడోంపర్ మౌన అతంద్రిత్
జ్యోతికాయ చైతన్య లోక - సా, నవప్రభాత దిక్ ప్రహసిత్!

యనుచు కదిసిన జంటల యాగడంబు
పుడమి మిన్నులనూచు కాబోలు నెపుడు.

దిగియె నుషస్సు స్స్వర్ణశుభదివ్యదహః పరిపూర్ణ కుంభమో
రగిలగవాంచి సూర్యుని శిరస్థలిదాల్చి యుగోదయాద్రి ఊ
ర్ధ్వగిరులనుంట మున్నె ఖగపంక్తులు నవ్య లయస్వనోల్లస
ద్గగన విహార చారణ నికాయములై వినిపించె గీతముల్.

నీరవమైన కన్నుగవ నిండిన నీలనిరీక్ష, సాంద్ర నీ
హార సుగంధముల్ బొదివి యల్లిన పట్టుబలెన్ సమీర మిం
పారు సుమాళి గుంఫితములై మఖమల్లులబోని ఖేలనా
గారపు శాద్వలస్థలుల గవ్యములే శిశు తల్పమూములో.

అమర లోకస్థుల కధివాస యోగ్యమ్ము
సుకృతాతుయ శిఖర చూచుకమ్ము
సాత్వికమ్మగు నాత్మ సత్వ సముల్లాస
మమృత చైతన్య రహస్యమాధి
స్వర్గోన్నతుల నుండి సారిపబడి పృథ్వి
దరుల నిలిచిన సౌందర్యగరిమ
నింగినీలిమల మునింగి స్వర్ణములోన
మౌనమెయుండు నెద్దాని కొమ్ము

లట్టి మహిమాన్వితాద్భుత మా హిమాద్రి
అతి సమీపము నిలుచుండి యలఘు బాహు
శీర్ష శీర్షంబులెత్తి యాశీస్సు గురిసి
ముదమునన్ జూచుచుండె జన్మోత్సవంబు.

ఫహరాతే థే ఆరోహోం పర్ నీహారోం కే కేతన్,
శుభ్రారుణ ఛాయాతప కంపిత, రశ్మిజ్వలిత నవ చేతన్
అతల గహన రాలోంసే జన ఉత్కర్షోం మేం సభయశంకిత్
ఆధ్యాత్మిక పరివేష శాంత. లగతా థా విస్మయ స్తంభిత
కభీ అగోచర అంతరిక్ష మేం అంతర్జగ కే భీతర్
నయే శిఖర్ థే నిఖర్ రహే శత సూక్ష్మవిభవ కే భాస్వర్.
జిన్ పర్ నూతన యుగప్రభాత్ థా ఉదయ కో రహా గోపన్,
రజతనీల స్వర్ణారుణ శృంగోం పర్ భర్ స్వార్గిక ప్లావన్.
నయీ శతీ థీ జన్మ లే రహీ కాల దంష్ట్రి మేం జీవిత్
స్నేహమూర్తి సీ విగత శతీ థీ కృచ్ఛ్రవేదనా మూర్ఛిత।

నవచేతనా థా అభినవ, మానస నవ సా పుణ్యపురాతన
నాలముకుళ, . పర్ ఇసకా స్మృతి పావన సంబంధ సనాతన
శిశు నిమిత్త థా, నవ యుగ థా అవతరిత హో రహా నిశ్చయ,
బహిరంతర కా ధూమ్ ఓర్ హంసతా థా నవస్వర్ణోదయ.
ఇసలియే, సంభవ, హిమాద్రి కా స్వర్గోన్ముఖ ఆరోహణ్
యుగ నవాభి శిశు కే మనకే హిత రహా మహత్ ఆకర్షణ్!
ఇంద్ర చాప కే జ్యోతి సేతుపర్ నవస్వప్నోం కే పగధర్
విచరా వహ మోహిత శృంగోం పర్ శోభా తన్మయ అంతర్.
మహిమాన్విత కర్ మనఃక్షితిజ కో దృష్టి తరణి కో విస్తృత
దీపిత కర్తే థే శైశవ పథ సౌమ్య శిఖర ఏక్ శోభిత్
ముగ్ధ ప్రకృతి ఛవి నవకిశోర మానస్ మేం తిరతీ థీ నిత
స్వప్న అప్సరీ సీ తుషార్ సరసీ సుషమా మేం బింబిత్,

దిగుచుండె నొక కాంతిదేహము చైతన్య
    లోకపట్టుల గిరిలోయలందు
నవవిభాత హరిత్తు లవని హసించె ని
    శ్శ్రేణి నెగిరె హిమసిత పతాక
కంపించె శుభ్రరాగచ్ఛాయ లీరెండ
    లచ్ఛమై వెల్గె మేలైన చిత్తు
అతలగభీరతాంవృత జగదుత్కర్ష
    ముల ముష్టగొనె నభ మ్మంబర వింత

అపుడగోచర మంతరిక్షాంతరమున
క్రొత్తయుగమును నిల్పు కొంగ్రొత్త యుషసు
రజత నీలహేమముల నీ రద్ది విరియ
సూక్ష్మ నవశృంగములు పొడ సూపుచుండె.

నవశతాబ్ది కదలి, నడలు దొడ్గుచునుండె
    కాలదంష్ట్రాహత గాక నిల్చి
గత శతాబ్దము కృపాకృతియు సస్నేహమై
    మూల్గుచుండెను కృచ్ఛ్ర మూర్ఛ్రదెళ్ళ
నవనవోన్మేషిణి నవ్య చేతన గాని
    చిర చిరంతన హృదుచ్ఛిష్టశవము
అవి, నాశముకుశమ్మైన నేమాయలే
    ప్రాత స్మృతిలత సనాతనసుమ్ము

మాణవకుడనుట నిమిత్తమాత్రమేను
చూడగా నొక్క యుగసుప్రసూతి యద్ది
గ్రుచ్చి బహిరంతరముల కార్కొన్న పొగలు
భగ్న నవకాంతి నవ్వుచు బయలు మెఱసె.

కాఁవ్ కాఁవ్ కర్ అంగన మేఁ కౌవేఁ గాతే థే స్వాగత,
గుహ్యశక్తియాఁ తబ్ అలక్ష్యమేఁ నిశ్చయ హోంగే జాగ్రత్.
అవచేతన నిశ్చేతన హీ హోనా థా యుగ కే మంథిత,
మానస్ కో ఉన్నతి, దేహకే జడ అణుఓం కో జ్యోతిత.
చిర విభక్తి కో యుక్తి, రుద్ధ కో ముక్తి, ఖండ కో పూరిత
ధరా విరోధోం కో హోనా థా విశ్వైక్య సంయోజిత
కుత్సిత కో సుందర, సుందర కో బననా థా సుందరతర
శివ కో శివతర, లోక సత్య కో మానవసత్య మహత్తర
దూర్ కహీఁ ఫిరతే థే, సంభవ, ధీరే, క్రాంతి బలాహక్,
రక్తిమ లపటోంకే పర్వత, భూ కే నవజీవన వాహక్.
ఘుమడ్ రహీ థీ క్రుద్ధ ధరా ఉర్ మేఁ హుంకార్ భయానక్,
జ్వాలాముఖీ ఉగల్నే కో థా రుద్ధ ఉదర్ కా పావక్
ఝంఝా కా థా జన్మ దోల్ వహా, ఋతు కుసుమోంసే గుంజిత్,
ప్రలయసృజన్ థే సాథ్ ఖేల్తే,—ప్రభు కీ దయా అపరిమిత్.
నహీఁ జన్తా, కబ్ కృతార్థ హోగా భూ పర్ నవచేతన్,
తమ్ పర్ అమర ప్రకాశ్ మృత్యుపర్ విజయీ శాశ్వత జీవన్.
హిమవత్ కా విశ్వాస అటల్‌లే, నవప్రభాత కీ ఆశా,
నీల మౌన మేఁ ఖోయే శృంగోం కీ అనంత జిజ్ఞాసా,
ప్రలయక్రోడ్ మేఁ ఖీంచ్ ప్రోషణ అమృత ప్రాణ ప్రద్ శ్వాసా,
ఘృణాద్వేషమేఁ లిపేహృదయ మేఁ మహత్ ప్రేమ అభిలాషా,

అది కాజోలుషు హేతు వద్రి సురసౌధారోహణోత్సాహియై
కదలం బారె నదే సనాభి శిశుకున్ కల్పాంతపూకర్షణం
బుదయించన్ గతమయ్యె, స్వప్న చరణంబుల్ దాల్చి శృంగమ్ములన్
గదలెన్ చారుసురేంద్ర చాపధృతమై కామ్యప్రభాస్వాంతమై.

మురియింపించి మనోంతరాళమును దృశ్యమ్ములమ్ముకున్ విస్తృతిన్
పురమాయించి నవోచ్ఛ్రశైశవపథమ్ముల్ విప్పి దీపించె త
ద్గిరి శృంగమ్ముల ముగ్ధసృష్టి సుషమల్ క్రీడించె కౌమార హృ
త్పరివేషమ్ముల దేవకన్య హిమపుంభాథోఘ ఝంఝించెనో.

కావ్ కావుమని యుషఃకాకను లుదయ వా
కృను పాడి మేల్కొల్పె గుహ్యశక్తి
అవచేతనము మౌనమగుట కావలె యుగ
మంథనస్ఫూర్తి సమ్మార్జితమ్ము
మనసు కున్నతి, తనువునకు క్రొన్నవకంబు
గలుగవలె విభక్తి కలసియుంట
ముక్తమై బద్ధంబు పూర్ణమై ఖండంబు
సకల నిమ్నోన్నతు లొకటియగుట

కుత్సితము కోమలముగను, కోమలము మ
రింత కోమలము, శుచి మరింత శుచియు
లోకసత్యము మానవా లోకముగను
మార్పులం గోరు విశ్వ సమైక్యభిత్తి.

దూరానన్ చలియించుచుండె నెవియో ధూమంబు లుత్క్రాంతి మా
లారాగమ్ములు, శోణశైలములు, మత్స్యస్థావనీ జీవనా
ధారప్రావృతసంఖ్య మేఘములు. సంధానించి ఘూకాంత వాలం
కారధ్వానము రుద్ధగర్భ మగలన్ గల్పించె నే జ్వాలనో

ఖోజ్ రహా వహ యుగ వినాశ మేఁ నవజీవన పరిభాషా,
విశ్వహ్రాస మేఁ నవలచేతనా, సృజన ప్రేరణా, భాషా

హాఁ, చౌవన్ నివాఘ అబ్ బీతే,
రిక్త అమృత - విష్ కే మటకోం—సే మితే తీలే,
చౌవన్ మధు నిడాఘ అబ్ బీతే,

అదియొ ఝుంఝూవృత్త మది జన్మడోలిక
　　షడృతు సుమచయ ప్రసార రేఖ
సృష్టి లయములు రచించిన కౌగిలి
　　ప్రభుకృప జారె నపారమిటుల
ఏనాడు ధన్యమో యీనవ చేతన
　　తెలియ దిరులపై ప్రదీప్తి గెలుపు
ఈ గిరి నమ్మిక ఏ యుషస్సుకు నాంది
　　యో శృంగమగునంత యూర్ధ్వదృష్టి

ప్రణయ నాసిక నమృతంపు ప్రాణమూర్చి
ఆర్తి, మాత్సర్యముల ప్రేమ నఖిలపించి
ఏ మహోన్నత జీవనాన్వేషరతిని
కన్ను దెరచెనొ యీ పసికందు జగతి

ఏబదియు నాల్గు గ్రీష్మంబులేగె, బ్రతుకు
దొన్నియల జారు నుదకబిందువుల పోల్కి.

అనువాదము : శ్రీ దుర్గానంద్

★ ★

సందేశ్

మైఁ ఖోయా ఖోయాసా, ఉచాట్ మన్, జానే కబ్
సోగయా థకిత్ పర్ లుభిక్ అంక్ చ... మేఁ
దుస్స్వప్నోం కీ ఛాయా సే పీడిత, దేర్ తక్
ఉస చేతన్ కీ గహరీ నిద్రా మేఁ పడా మగ్న

జబ్ సహసా ఆంఖ్ ఖులీ తో మేరీ ఛాతీ పర్
థా అసంతోష్ భారీ రీతా బోఝ జమా,
మన్ కో కచోటతీ థీ ఉధేడ్ బున్ జాన్ క్యా
అజ్ఞాత హృదయ మంథన్ సా చలతా థా భీతర్
అవసాద్ ఘుమడతా థా ఉర్ మేఁ కడువా ఫీకా
సబ్ అస్తవ్యస్త నిశృంఖల్ లగతా థా జీవన్.
మేరా కమరా పరిచిత కమరా నహీం రహా
జో ఊబ్ ఊబ్ ఉకతా థా, మన్ బైఠా జాతా
మైఁ సోచ్ రహా థా జానే క్యా హోగయా ముఝే
మన్ కిన్ అన్జానీ జగహోం మేఁ హై భటక్ గయా
కితనే అంధియారే కోనే హైఁ మానవ మన్ కే
కుఛ్ కియే నహీం బసతా దిన యోంహీ బీత్ రహే
పానీ - సీ బహతీ ఆయు కభీ క్యా లౌటేగీ ?
ఇస్ నిరుద్దేశ్య జీవన్ సే కిస్ కో లాభ్ భలా !
భూభార్ బనే రహనే సే తో మరనా అచ్ఛా.

ఇతనే మేఁ మేరీ దృష్టి ఫర్ష్ పర్ జా అటకీ
జిస్ పర్ జాడే కీ చిట్టీ, ఢలతీ, నరమ్ ధూప్

సందేశము ★ ★

అలసి యొడలు నమలి నట్టులయి తునింగి
తొణికి తక్తుపై దొర్లి కందోయి వాల్చి
నాడను బడలి యుంటచే పీడ కలల
మసలె నవ చేతనా—మగ్నమైన మనసు.

కన్నువిచ్చి యొక్కుమ్మడి కలయ జూతు
నేదో భార మసంతుష్టి నెత్తినట్లు
ఏదో కళవళింపది లోన నేచినట్లు
దోచె మందర మేదియో దొరలినట్లు.

శీర్ణదేహుడ చేదు నిస్పృహా యొకండు
క్రమ్మె జీవనమ్ము తెగిన గాలి పడగ
వోలె దిరిగె నా గదియు నన్ బోలదేమి
టోయెడంద యొక్క క్షణ ముర్రూతలూగె.

ఏమియై పోతినో మరి నేరహాస్య
తటుల నేను నను మరచి తరలినానొ
యనుచు దలచితి నీ మానవాంతరాళ
ముందు గలవెన్ని యిరులకక్ష్యాంతరములు

చేయనేమియుదోచదు చిరుత దినము
లిట్టులే పోవు కాబోలు నీ కడింది
బ్రతుకు జారు గాబోలు ప్రవాహమట్లు,
ఏమి లాభము కొఱగాక యేల బ్రతికి.

అంచు దృష్టిని నేలపై వంచుకొంటి
తరళ ముకురమ్ము వలె ఎండ తళుక్కుమనియె.

ఖిడకీ కీ చౌఖట్ కో కుఛ్ లంబీ తిరఛీ కర్
థీ చమక్ రహీ టూటే దర్పణ్ కే టుకడే – సీ,
పిఘలీ చాందీ కే థక్కే సీ ఛల్‌కీ చౌడీ.
జాజిమ్ పర్ థీ బన్‌గయీ తలైయా మోతీ కీ
జిస్‌మేం స్వప్నోంకీ జ్వాలామేం లహరాతీ థీం;
దూధియా భావనా మేం ఉఫాన్ ఉఠ్ ఆయా హో.

మైం క్షణ్ భర్ కో మన్ కే విషాద్ కో భూల్ గయా
వహ్ ధూప్ స్నిగ్ధ చేతనా స్పర్శ సీ లగీ ముఝే,
జ్యోం రాజహంస ఉతరా హో ఖిడ్‌కీ కే పథనే.
మేరా మన్ దువిధా ముక్త హోగయా, దుఃఖ భూల్,
ఘన కే ఘేరే సే, నికల్ చాంద్ హంస్ ఉఠతా జ్యోం.

వహ్ మౌన్ నీలిమా నిలయోం మేం బసనే వాలీ
రుపహలీ ఘనోం కీ అలకేం సహలానే వాలీ,
వహ్ సూర్యముఖీ కిరణోం కీ పరియోం సే వాహిత్
సుకుమార సరోరుహ–సే స్తనవాలీ సలజ్ ధూప్.
వహ్ రజత ప్రసారోం మేం స్వర్ణిమ అంగడాయీ భర్
ఊషా కీ స్వప్నిల పలకోం పర్ జగనే వాలీ,
వహ్ హేమ హంస పంఖోం పర్ నిత ఉడనే వాలీ
గోరీ గ్రీవా బాంహోంవాలీ చంపయీ ధూప్.
వహ్ తుహిన బాష్ప కే ధూప్ ఛాంహ్ వల్కల్ పహనీ
సౌరభ మరంద తన్‌వాలీ, మలయజ ననీ ధూప్,
వహ్ ఫూలోం కే మృదు, ముఖడోం పర్ హంసనే వాలీ,
నీలే డాలోం పర్ సోనే వాలీ సుఘర్ ధూప్.
వహ్ హరీ దూబ్ కే పాంవడ్ పర్ చలనే వాలీ,

గళితమై వాలు నీరణగండ్ల నుండి
సోగగా దీర్ఘమై స్వర్ణ చూర్ణమట్లు.

గొనబు చాందిని ఉప్పున కొట్టి కరగి
పోసిన తివాసి ముత్తియముల సరస్సు
కలల మంటల తరగలు గలగలమని
పరువులం దోలు క్షీర భావనల నురుగు.

మరచి పోతిని క్షణము నా మాంద్య మదియె
సరస మీ రెండ చేతన స్పర్శమయ్యె
అంచ యొక్కటి వాతాయనాంచలాల
దూరివచ్చిన పోల్కి యాందోళితమ్ము
నా యెడందయు నచ్ఛమై నవ్వి కొనియె
ఘనముదొరగిన చంద్రమః ఖండమట్లు

అది త్రపావతి నీ రెండ యది రహస్య
నీలిమలపడంతి, రజత నీరదముల
అలకలందీర్చు పూరేక, హంస కిరణ
దూతికావహన సుభగ తోయజముల
బోనికోమలస్తన శతమ్ముల నెలంత.

అది రజత శలాకల పదియారు వన్నె
జాళువామత్తు కరగి యుషస్సు కనుల
కలలపై మెల్కొనునది స్వర్ణిల మరాళ
పక్ష యుగ్మముపై దేలి పరువు లెత్తు
గౌరకంఠి, సంపెగవంటి కాంతి గలది.

అది తుహిన బాష్పముల వెల్గు లందునందు
నీడలు గల వల్కలములు నెన్నడుమున
జుట్టుకొను చారు పరిమళ సుభగ దేహి,
మలయజాసక్త మీ రెండ, లలిత కుసుమ

రేశమీ లహరియోం బీచ్ బిఛల్ జానే వాలీ,
వహ్ ముక్తాస్మిత సీపీ కే సతరంగ్ పంఖ్ ఖోల్

శత ఇంద్రధనుష్ పహరానే వాలీ సజలధూప్,
వహ్ చాందీ కీ శఫరీ సీ ఉఛల్ అతల జల సే
చమకీలా వక్ష దిఖా అకూల్ కే పావక్ కా,
మేరే కమరే కే తుచ్ఛ పటల్ పర్, ధూల్ భరే
మఖమలీ గలీచే పర్ చుపకే సహమీ బైఠీ
మేరే కఠోర ఉర్ కో కృతజ్ఞతా కోమల్ కర్
సుఖద్రవిత కర్ గయీ, ప్రీతి మౌన సంవేదన్ దే.

మైం ఉసే దేఖ్, శ్రద్ధా సంభ్రమ సే ఉఠ్ బైఠా,
వహ్ ముఝే దేఖ్ స్నేహార్ద్ర దృష్టి, ముస్కురా ఉఠీ.
వహ్ విశ్వ ప్రకృతి కీ దూతీ బన్ కర్ ఆయీ థీ,
మైం స్మృతి విభోర్, స్వప్నస్థ హో ఉఠా కుఛ్ క్షణ కో
వహ్ మేరే హీ భీతర్ సే ముఝ్ సే యోం బోలీ :-

క్యా హువా తుమ్హేం ఓ జీవన్ శోభా కే గాయక్,
తుమ్ జ్యోతి ప్రీతి ఆశా కే స్వర్ బర్సాతే థే,
ఉల్లాస మధురిమా, శ్రీ సుషమా కే, ఛందగూంథ్
తుమ్ అమరోంకో కర్ స్వప్నమూర్త ధర్ లాతే థే.
క్యోం అబ్ తుమ్హారీ వీణా వహ్ నిస్పంద పడీ,
క్యోం అబ్ పావక్ కే తార్ న మధువర్షణ కరతే ?
కల్పనా భోర్ కే పంఛీ సీ ఉడాన్ భరతీ నభమేం ?
క్యా సోచ్ రహేహో ? ఉఠో, క్షుబ్ధమన్ శాంత్ కరో,
తుమ్ భీ క్యా జగ కీ చింతా కే కర్దమ్ మేం సన్

వదనములపై హసించు, నిష్పాపనీల
ఖాలముల శయనించు దూర్వాదళముల
పచ్చమడువులపై బోవు, పట్టు అలల
నడుగులం బెట్టి జారెడు, నదియె ముత్తి
యాల శుక్తి సుహాస సప్తాభ్రవర్ణ
పక్షముల్ బూని శతశః ప్రభాసురేంద్ర
ధనువులన్ నిగుడించు నాతపకుమారి.

ఆ రజతశఫరి ఎగిరి అతల జలక
మందునుండి యకూలమౌ అగ్ని యొక్క
మెరపు వక్షము చూపించి మెరసి, నాదు
ప్రాంగణమ్మున నాతుచ్ఛ పటముపైన
మఖమలు పయి మౌనముగ, నమాయికముగ
క్షణము కూర్చుండి నా శిలా కఠిన హృదిని
మార్చివైచె కృతజ్ఞతా మార్దవముగ
సుఖశతముగ చైతన్య ప్రచోదకముగ
దాని జూచి తత్క్షణమున నే నిలిచితి
నన్ను జూచి సప్రీతిగ నవ్వెనదియు
విశ్వతత్వ దూతికయై ప్రవిష్టమయ్యె
స్వగృహద్వారంగి స్వప్న స్థితి పెనచి నేను—

చెప్ప దొడిగె నాలోనది చేరి యిట్లు
ఓయి జీవన శోభాసమోచ్ఛగాన
సుభగ, నీవాళ ప్రేమల సురుచివర్ష
ధారలంబిండు దుల్లాస భార మధువు
చిల్కరింతు వమరులరోచిస్సు బట్టి
స్వప్న దేహాన మొలిపింతువట్టి వాడ
వేల నేడిట్లు దురపిల్లు దేలవీణ
మోయకున్నది పావక మూర్ఛనముల
నేలతేలింపదతి కల్పనాలలామ
పొదు రెక్కల నెగిరి పోబో దదేల ?

క్యాహై జీవన్ కా ధ్యేయ, ప్రయోజన సంస్కృతి కా
సుఖదుఃఖ క్యోం హై, మానవ క్యోం హై, యా తుమ్ క్యోం హో?

తుమ్ భీ వాదోం కే వేష్టన్ మేఁ మన్ కో లపేట్
మానవ జీవన్ కే అమిత సత్య కా వికృత రూప్
గఢనే కో ఆతుర హో? సస్తా సంస్కరణ ఏక్
నిర్మిత కర్ ఉస్‌కా థోథే తర్కోం కే బల పర్?
చిర సృజన చేతనా కో, వికాస క్రమ కో అనంత్
అంజలి పుట మేఁ బందీ కరనే సాహస కర్.
యా భౌతిక మూల్యోం కీ వేదీ పర్ బలి దేకర్
మానవ మూల్యోం కీ, తుమ్ ధర్తీ పర్ నయా స్వర్గ్
రచనే కో వ్యాకుల హో, యంత్రోం కే చక్రోం మేఁ
మానవ కా హృదయ కుచల్ లోహే కీ టాపోం సే?
అథవా తుమ్ హింసక స్వార్థోం కే పంజే ఫైలా
సోచనా చాహతే జీవన్ కే సుందర ముఖ కో?

తుమ్ భూల్ గయే క్యా మాతృ ప్రకృతి కో, తుమ్ జిస్ కే
అంగన్ మేఁ ఖేలే కూదే, జిస్ కే అంచల్ మేఁ
సోయే జాగే, రోయే గాయే, హఁస్, బడే హుయే.
జో బాల సహచరీ రహీ తుమ్హారీ, స్వప్న ప్రియా,
జో కలా ముకుర బన్ గయీ, తుమ్హారే హాథోం మేఁ,
తుమ్ స్వప్న ధనీ హో జిస్ కే, బనే అమర

జిస్ నే కోయల్ బన్ సిఖలాయా తుమ్ కో గానా,
మృదు గుంజన్ భర్ బతలాయా మధు సంచయ కరనా,
ఫూలోం కీ కోమల్ బాంహోం కే ఆలింగన భర్.

ఏమిటా దీర్ఘచింతన యెందు కిట్లు
క్షుబ్ధమయ్యెను నీ హృదయాబ్ధి నేడు
నీవునుం గూడ విశ్వ చింతావిలార్ద్రి
కర్దమంబున సందేహ కాతరుండ
వైతివేమోయి ! యుద్భ్రాంతమతిని నిట్లు
లక్ష్య మేమిటి సంసృతి రాజ్యమందు
ఎందుకీసుఖదుఃఖము లీ నరుండు
ప్రబలు నేల యనియ నీవెవండవనియ !

నీవునున్ వాద వేష్టన నిగళమందు
కనలి జీవన చిర సత్యమునకు విశృత
కోటరము గప్ప గానుబలాట పడెదో
అల్ప సంస్కరణ మొకటి యల్లి శుష్క
తర్కముల నిలబెట్టి వితర్క సేతు
చిరసృజన చేతనను, వికాసరమ, ననంత
సంపుటిని ద్రావనెందుకు సాహసింతు ?
కాక భౌతిక వేది నఖండ మనుజు
మూల్యములు బలివెట్టి యమూల్యములను
దివి యొనర్పంగ యంత్ర సందీప్త చక్ర
ముల గరగరగ త్రిప్ప నమూల్య హృదిని.
కాక హింస్రక స్వార్థ జిహ్వాకబళన
లంపటుండవో బ్రతుకు హోరంగు గోరుజ
మరచినాడవు నీవు నీ మాతృసృష్టి
విభవ రాజ్యాన నెద్దాని వెడద యొడిని
ఆడినాడవో పాటలుపాడి మనసు
పెంచినాడవో నీవును పెరిగినావో

ఆ ప్రకృతి నీకు నెచ్చెలి ఆదినుండి
స్వప్నసఖి కళా దర్పణ సదృశమయ్యె
నీదు కెంగేలియుక్కున, నీవు సైత

జిస్ కే రంగోం కీ భావుక తూలీ సే తుమ్‌నే
శోభా కే పదతల రంగే, మనుజ కా ముఖ ఆంకా,
జిస్ సే లేకర్ మధుస్పర్శ శబ్ద రస గంధ దృష్టి
తుమ్‌నే స్వర నిర్ఝర బరసాయే సుఖ సే ముఖరిత.

అబ్ జన నగరోం కీ అంధీ గలియోం మేం ఖోయే,
ఊంచే భవనోం కీ కారావోం మేం బందీ హో,
తుమ్ అపనీ హీ చింతా మేం ఘులతే జాతే హో ?
క్యా లోక మాన మర్యాదా కీ పా స్థూల దృష్టి
నిజ సూక్ష్మ స్వప్న దర్శీ దృగ తుమ్‌నే మూంద్ లియే ?

లో : మైం ఆసీమ కా లాయీ హూం సందేశ తుమ్హే !
ఆవో, ఫిర్ ఖులీ ప్రకృతి కీ గోదీ మేం బైఠో,
ఫిర్ దిక్ ప్రసన్న జీవన కే ఆంగన్ మేం ఖేలో,
ఉద్దేశ్య హీన భీ రహనా జహాం మధుర్ లగతా.
ఫిర్ స్వప్న చరణ ధర్ విచరో శాశ్వత కే పథ మేం,
కల్పనా సేతు బాంధో భావీ కే క్షితిజోం మేం
మన్ కో విరాట్ కీ ఆత్మా సే కర్ సర్వయుక్త
తుమ్ ప్యార్ కరో, సుందరతా సే రహనా సీఖో,
జో అపనే హీ మేం పూర్ణ స్వయం హై, లక్ష్యస్వయం.
కవి, యహీ మహత్తర ధ్యేయ మనుజ కే జీవన కా.
మైం మన్ కీ కుంఠిత కూపవృత్తి సే బాహర్ హో

చింతావోం కే దుర్బోధ భంవర్ సే నికల్ శీఘ్ర
పాహున్ ప్రకాశ కే నిరవధికణ మేం డూబ్ గయా,
పునహలీ ధూప్ కే కరతల కే శాశ్వత మేం లయ
మన్ సే ఊపర్ ఉఠ్, తన్ కీ సీమావోం సే కఢ్,

మైతి వొక స్వప్నరాశి వనాది శిల్పి
వదియె కోకిలంబయి గీతికాళి నేర్చె
మధుర ఝుంకృతి పలికించి మధువుసంగ్ర
హింపనేర్చె పువ్వుల కౌగిలింత లోన,
దాని బహువర్ణ భావుకతా విలాస
తూలికంద్రిప్పి రంగుల దొడిగి జిలుగు
కుంజిలుగు హత్తినావు సుకోమలా కృ
తులు వెలార్చ నీకు నదియె తోడు పడియె
తన్మధు స్పర్శనే గదా తనిసి స్పర్శ
రాగరసగంధ దృక్ప్రిసారాదికముగ
గురిసినాడవు, గాన నిర్ఝరులు దిశల
ఇపుడు నగర వీథుల దివాంధీకృతాట్ట
ముల విశాల సౌధ నిగళ మోహ వశత
మరచినాడవు నీవు నీ మమత లోన
ఐహికంబుల యంతర్వ్యాలైన విలువ
లున్న స్థూలతన్ బొంది సమున్నతాంత
రంగ బహుసూత్మ్మదృష్టిని రమ్య గతిని.

ఇదిగో తెచ్చితి నీ కొరకీశునాజ్ఞ
రమ్ము తిరిగి నీప్రకృతిలలామ మొండికి
దిక్ప్రిసన్నతా జీవన తీర్థతటుల
ఆడు మెచ్చోట నిష్ఫలమైన యాట
కూడ నున్మత్త సుఖముల గూర్చు సఖుడ !
స్వప్న సంభృత పదములు సంచలింప
నేగుమా శాశ్వత పథాల నెగసి కల్ప
నల వినిర్మింపు భావిననారతముగ
మానసముననంతమున సల్లీన పరచి
కోమలముగ జీవింపగా కోర్కె వడుము
ఏది తన లోన పూర్ణమో యేది తనకు
తానుగా లక్ష్యమై భాసమాన మయ్యె

ఫిర్ స్వస్థ సమగ్ర, ప్రఫుల్ల పూర్ణ బన్, మోహ ముక్త,
మైం విశ్వ ప్రకృతి కీ మహదాత్మ మేం సమాగయా.

ముఝకో ప్రసన్న మన్ దేఖ్, ధూప్ సకుచా-కుమ్హలా
బోలీ, అబ్ బిదా, ముఝే జానా హై వహ్ దేఖో,
కిరణేం అస్తాచల పర్ కంచన పాంఖే లియే
ముఝ కో ఠహరీ హై, క్షితిజ రేఖ కా సేతు బాంధ్.

యుగ సంధ్యా యహ్, అస్తమిత ఏక్ ఇతిహాస వృత్త
ఢల్‌నే కో బ్రహ్మ అహన్, బుఝనే కో కల్పసూర్య,
ముంద్‌నే కో మానస పద్మ ఉదితజ్యోతిర్మయ కవి !
ఘూమతా వివర్తన చక్ర, ఆజ్ సంక్రాంతి కాల్
యది అంధకార్ కా ఘోర్ ప్రహార్ టూటే తుమ్ పర్,
తో ముఝే స్మరణ రఖనా, యహ్ జ్యోతి ధరోహర్ లో,
జబ్ హోంగే మానసగ్లాని, ఘిరేగీ మోహ నిశా
మైం నవప్రకాశ సందేశవాహ బన్ ఆవూంగీ,
సంధ్యా పంఖోం మేం ఝులా సుహాతే యుగప్రభాత్.
యహీ కహ్, వహ్ అంతర్ధాన్ హోగయీ పల్ భర్ మేం,
సిమటా అపనే ఆభా కే అంగోం కో ఉర్ మేం.

నదియె నయన కుత్తమగంతవ్యము వెలుగు
ననగ కుంఠిత రూప మూర్త్యమ్ము వీడి
చింతలం ద్రోసి వెనుమాయ చిక్కు వీడి
నిఖిల దీప్తి ప్రభాబ్ధి మునింగి పోతి.

వెండి నీరెండ యొకిని పసుండి యుండి
మనసు వల జీల్చి తనువు సీమలను దాటి
స్వస్థతం గూడి యున్మేష సాంద్రుడనయి
నిస్తులానంద సృష్టి మునింగిపోతి
మోద సంప్లుత హృదబ్ధిష్ప్రగా దలంచి
ఎండనన్ జూచియవె సెలవిమ్ము నాకు
పశ్చిమాశలు బంగరు పాలకీని
గొని ప్రతీక్షించు చుండె నాకొరకు, బోము.

ఇదియె యుగసంధ్య అస్తంగతేతిహాస
మణగిపోవ, బ్రహ్మహస్సు నాగిపోవ,
కల్పసూర్యుండు హృదయపుంగనులమూత
పడుట కేమొయో యుదయప్రభావృత కవి !

తిరుగుచుండు వివర్తన మరిగె నేడు
సంధికాలమ్ము. నెపుడేని చపల తమము
జేరెనా నిను-ఇదిగో విస్మృతిని గనకు
జ్యోతినొకటిన్యాసముగ నేనుంచు చుంటి
నీకు హృదయము క్షుబ్ధమై నీరసించు
నపుడ నేనరుదెంతు సమాశ్వసించి
పోవ, సంజెడోలల నిద్రబుచ్చి రవిని
అనుచు నది కను రెప్పలో నరిగె తనదు
వెలుగులన్ దన మేన ద్రవించు కొనుచు.

అనువాదము: శ్రీ దుర్గానంద్.

★ ★

హిమాద్రి

మానదండ భూకే అఖండ హే,
పుణ్యధరా కే స్వర్గారోహణ్,
ప్రియ హిమద్రి, తుమ్‌కో హిమకణ సే
ఘేరే మేరే జీవన కే క్షణ్
ముఝ్ అంచలవాసీ కో తుమ్‌నే
శైశవ మేం ఆశా దీ పావన్,
నభ మేం నయనోం కో ఖో, తబ్ సే
స్వప్నోం కా అభిలాషీ జీవన్.

కబ్ సే శబ్దోం కే శిఖరోం మేం
తుమ్హేం చాహతా కరనా చిత్రిత్
శుభ్ర శాంతి మేం సమాధిస్థ హే
శాశ్వత సుందరతా కే భూభృత్,
బాల్యచేతనా మేరా తుమ్ మేం
జటీభూత ఆనంద తరంగిత్
తుమ్హేం దేఖ్ సౌందర్య సాధనా
మహాశ్చర్య సే మేరీ విస్మిత్ ।

జిన్ శిఖరోం కో స్వర్ణకిరణ నిత్
జ్యోతి ముకుట సే కరతీ మండిత్
జిన్ పర్ సహసా స్థగిత తడిత్
హో ఉఠ్‌తీ నిజ ఆలోకసే చకిత్
జిన్ శిఖరోంపర్ రజత పూర్ణిమా
సింధు జ్వార సీ లగ్‌తీ స్తంభిత్
జిన్ కీ నీరవతా మేం మేరే
గీత స్వప్న రహతే థే ఝంకృత్
జిన్ కీ శీతల జ్వాలా మేం జల్
బనీ చేతనా మేరీ నిర్మల్,

హిమాద్రి ★ ★

భూమాపకమా! ఈ యఖండగిరి!
పుణ్యభూమి స్వర్గారోహణమా!
నిన్నలమిన హిమబిందువులం బలె
నన్నలమినవీ జీవన లిప్తలు
నీ ప్రాంగణవాసిని నన్ను హిమా
నీ ఘన! చేసితివా శాశిశువుగ
నింగిని సారించిన కను రెప్పల
నే నిప్పటికిని స్వప్నా కాంక్షిని

అప్పటినుండియు నతుర పూజల
నభిషేకించగ నువ్విళ్లూరితి
నాశైశవ చైతన్యము నీలో
నాట్యమాడె జడమై వీచికయై
నిన్ను జూచి నా సౌందర్య నిష్ఠ
నిబిడాశ్చర్యమునం దోగాడెను.
నీ శిఖరమ్ముల స్వర్ణపాదములు
నిచ్చలు జ్యోతిర్మకుటము గట్టును

నీ పై తుగ్నిన విద్యుల్లేఖలు
నిల్వన తామే నింతై పోవును
నిండు పున్నములు నీ కొమ్ములపై
నీరధి నురుగై కన్పడు జడమై
ఆ నిస్తబ్ధతలో నా మృదు గీ
తాలాపములున్ కివకివగూయును
నాచేతన నిర్మల మయ్యెను పూ
ర్ణాహుతిగా నీచల్లని జ్వాలల
నీ స్వర్గోన్నత సౌందర్య జలధి
నిలిచియె నా ప్రాణమ్ములు వెలిగెను

ప్రాణ్ హుయే ఆలోకిత జిన్ కే
స్వర్గోన్నత సౌందర్య సే సజల్.
హృదయ్ చాహతా కావ్య కల్పనా కో
కిరీట పహనానా ఉజ్జ్వల్
స్మృతిమేఁ జ్యోతి తరింగిత స్వరిక్
శృంగోం కే ఆలోక కా తరల్.

వసుధా కీ మహాకాంక్షా-సే
స్వర్గ క్షితిజ సే భీ ఉఠ్ ఊపర్
అంతర ఆలోకిత్ సే స్థిత తుమ్
అమరోం కా ఉల్లాస పాన్ కర్!
ఉరోభార సే గౌర, ధరణి కే,
సోయా స్వర్గ శిఖర్ జిస్ పర్,
తుమ్ భారత్ కే శాశ్వత గౌరవ్
ప్రహరీ-సే జాగరిత నిరంతర్.

రవి కీ కిరణేఁ జిసే స్పర్శకర్
హో ఉఠతీ ఆలోక నినాదిత్
జిస్ పర్ ఉషా సంధ్యా కీ ఛవి
ఆది సృష్టి - సే హీ స్వర్ణాంకిత్
ఇందు జ్వలిత తుమ్ స్ఫటిక ధవళిమా
కే క్షీరోదధి - సే హిల్లోలిత్
జ్యోత్స్నా మేఁ థే స్వప్న మౌన్
అప్సరా లోక — సే లగతే మోహిత్

సురంగ్ ప్రవాహోం కీ రత్నశ్రీ
అహరహ రహతీ జహాఁ మర్మరిత్
దేవదారు కీ చాయ సూచి సే
మరకత తలహటియాఁ రోమాంచిత్
మౌన స్వర్గ ముఖ పర్ అంకిత తుమ్
ఖచి దిగంత స్మృతి - సే చిరశోభిత్

మనసుశేయునారాటము కల్పన
కనువగు ముకుటము తొడ్గుదునాయని
స్మృతిలో జ్యోతి తరంగితమై సుర
శృంగాలోకితమయ్యేనాయని
పృథ్వీమహదాకాంక్షల వలె నా
పృథుల స్వర్గము మరింత యెత్తుగ
అంతఃప్రకాశ సంస్థిత శైలమ!
అమరోల్లాసపు మధువానితివా!

ధారణి వక్షోభారమువలె సుర
ధారణి యొదలపంచి పరుండెను
భారత శాశ్వత గౌరవమా! అతి
పావనస్రోతవు నీ వొక్కడవే
రవికాంతులు సంస్పర్శించియె నిను
రవళింప దొడగు వెలుగొంద జూచు
సంధ్యోషస్సుల నిరంతరచ్ఛవి
స్వర్ణాంకితమయ్యెగదా నీలో

ఇంధనజ్వాలాదగ్ధము స్ఫటికము
చిందిన పాలకడలియైనదియన
జ్యోత్స్నాస్పృష్టస్థగితుడ వీవు
ద్యోతితసురకన్యానగరమ్మవొ!
పలురకాల వైడూర్య మణులతో
చెలువొందుచునుందువు నిత్యమ్మును
దేవదారు తరువుల పూరెమ్మల
దివ్యమ్మరకత తటములు మెరయును

నీరవ సురసగరిముఖమున నయ
గారము నీ యది మందస్మితి వలె
ఆదితత్వ సన్నిభమా నిజలో
భాలోకన జేతువు కన్నార్పక...

ఆది తత్వ - సే, అపనీ హీ శోభా
విలోక రహతే అనిమేషిత్.

నీలీ ఛాయాయేఁ థీ తన్ పర్
లగ్ తీ ఆభా కీ - సీ సికుడన్,
ఇంద్ర ధనుష మండల సే దీపిత్
ఉడతే థే శత హంసముఖ హిమకణ్
స్వర్ దూతోం కే పంఖోం సే స్మిత్
తడిత చకిత హిమ కే రోమిలఘన్
రంగోం సే వేష్టిత రఖతే థే
తుమ్ కో హే ఆలోక నిరంజన్

ప్రతి వత్సర ఆతీ థీ మధు ఋతు
సద్యః స్ఫుట దేహీ లే కుసుమిత్
చిర్ రశ్మియోంకో, ఫూలోం కే
అంగోం పర్ నిజకర శత రంజిత్.
ఖులీ పంఖడియోం కీ కంచుక్
సౌరభ శ్వాసోం సే థీ స్పందిత్
మేరే శైశవ కో నిత ఉస్‌కీ
గీత కోకిలా రఖతీ కూజిత్

కలరవ: స్వప్నాతప, సురధను పట్
శశిముఖ, హిమస్మిత, గాత్ర లే శ్వసిత్
షడృతు కరతీ థీ పరిక్రమా
అప్సరియోం సీ సురపతి ప్రేషిత్.
శరద్ చంద్రికా హో జాతీ థీ
స్వప్నోం కే శృంగోం పర్ విజడిత్
హిమ కీ పరియోంకా అంచల్ ఉడ్
భూ కో కర్ లేతా థా పరివృత్

రంగ్ రంగ్ కే చిత్రిత పక్షే
ఉడతే నభమే గీత తరంగిత్,

నల్లని నీడలు నీ దేహముపై
చల్లని కాంతులు ముడిచిన పోలిక
ఇంద్రధనస్సులనుం డెగ బ్రాకుచు
హిమ బిందువులొకపరి బడి నవ్వుచు

స్వర్దూతిక రెక్కలవలెనిఖిలా
శాంతము మెరయుచు మంచుల మబ్బులు
రంగులతో వలగొని నిను గొల్చును
రజతాలోక నిరంజన రూపా !
ప్రతివర్షము మధుఋతువరుదెంచును
ప్రతికుంజము సద్యసుర్భితమ్మగు
రవికాంతులతో సుమమంజరులన్
రవళింపించెడు నీహస్తమ్ములు.

వికసించెదు రేకుల ముసుగుల వై
విధ్యపు సౌరభ్యము నిట్టూర్చెడు
నాశైశవపుంగతి నెప్పుడు గా
నామృత కోకిలమే మ్రోగించెడు
కలరవముల, స్వప్నాతపముల, రా
కాశశి కాంతుల, హిమతనువులతో
షడృతువులు పరిక్రమించు చుండును
స్వర్గేశుడు పనిచిన అచ్చరలై

శారద చంద్రిక స్వప్న శిఖర కే
దారము పై స్తంభించును నిత్యము
హిమసుర కన్యల చేలాంచలమ
డ్డముగా పడి చుట్టును భూ పరిధిని
చిత్రవిచిత్ర విహంగ పంక్తులు ర
చించును గానాద్భుత వాహినులను
నీలపీత షట్పది ఝుంకారము
నిస్తబ్ధతపై సమరము చాటును

పీలపీత భృంగోం కా గుంజన్
మౌనక్షణోం కో రఖతా ముఖరిత్
ఊష్మా కా సూర్యాతప తుమ్ మేం
లగతా శీతలతా – సా మూర్తిత్
ఇంద్రచాప పుల్ పర్ వర్షా మేం
సురబాలాయేం ఆజాతీం నిత్

జగ ప్రచ్ఛాయ గుహావోం మేం నవ్
భాష్పోం కే గజ భరతే గర్జన్
చంచల్ విద్యుత్ లేఖాయేం థీ,
లిపట్ దృగోం సే జాతీ తక్షణ్
తారావోం కే సాథ్ సహజ్
శైశవ స్వప్నోం సే భర్ జాతా మన్.
ఉతతే థే తుమ్ అంతర్ మేం
సౌందర్య స్వప్న శృంగోం పర్ మోహన్.

మేఘోం కే ఛాయా కే, సంగ సంగ్
హరిత ఘాటియాం చలతీ ప్రతిక్షణ్
వన కే భీతర్ ఉడతా చంచల్
చిత్ర తితలియోం కా కుసుమిత వన్
రంగ్ రంగ్ కే ఉపలోం పర్ రణ మణ్
ఉఛల్ ఉత్స కరతే కలగాయన్
ఝరనోం కే స్వర జమ్ – సే జాతే
రంజిత హిమానీ సూత్రోం మేం ఘన్

భీమ విశాల శిలావోం కా వహ్
మౌన హృదయ మేం అబ్ తక్ అంకిత్
ఫేనోం కే జల స్తంభోం – సే వే
నిర్ఝర రభస వేగ సే ముఖరిత్
చీడోం కే తరువన కా తమ్
సాంసేం భరతా మనమేం ఆందోలిత్

గ్రీష్మాతపదుర్ధర కోపము నీ
క్రేగంటుల బడి చల్లదనమ్మగు
ఇంద్రధనుసు వంతెనపై గునగున
ఇంద్రేందు ముఖులు వత్తురు వానల
విశ్వవిజన విచ్ఛాయాగుహాల న
పీనాశ్రుమదేభము గర్జించును
చంచల విద్యుల్లేఖావళిత
క్షణమంటును వాల్ గన్నుల రెప్పల

తారలతో పాటుగ నిసర్గ శిశు
తాస్వప్నమ్ములతో హృది నిండును
సాలవృక్షములు భిన్న మనమ్ముల
చీకటియూర్పుల విడుచుచున్నయవి
స్రోతస్సుల గంభీరచ్ఛాయలు
జ్యోతిరింగణముల గుంఫితమ్ములు
క్షిప్రస్రోతస్సులు నాలపించు
తుషార నిర్మలములు సరస్తులు

సురభిళాలకలు తాకి సమీరము
మన హృదయమ్ముల కొసగును హాయిని
నీలపీత హరితారుణ విద్యు
న్మోహన గగనము మేల్కొనుచున్నది.
రజతహిమానీ ధూమ గర్భమున
అరణ్య భాగమ్ము దృశ్య మైనది
వెలిగి వెలిగి అచ్చట ఓషధి సుఖ
స్వప్నసౌధముల నుద్దీపించును

స్తనహారపు ముక్తాఫలములు హసి
యించుచు మంచు వనమ్ముల కలియును
అచటి అచ్చరలు మదన భస్మ శిఖ
నెగసి తనువులను పులకలందెదరు

దరియోం కీ గహరీ ఛాయామేఁ
జ్యోతి రింగణోం సే థీ గుంఫిత్

గాతే ఉర్ మేఁ క్షిప్ర స్రోత్
లహరాతే సర్ తుషార కే నిర్మల్
సౌరభ కీ గుంజిత అలకోం సే
ఘూ సమీర ఉర్ కరతా శీతల్
నీలీ పీలీ హరీ లాల్ *
చపలావోం కా నభ జగతా చంచల్
రజత కుహా సే మేఁ క్షణ్ మేఁ
మాయా ప్రాంతర హో జాతా ఓఝల్.

సంభవ, పురా తుమ్హారీ ద్రోణీ
కిన్నర మిథునోం సే హో కూజిత్
ఛాయా నిభృత గుహాయేఁ ఉన్మద్
రతి సౌరభ సే సతత ఉచ్ఛ్వా సిత్
ఓషధియాఁ జల జల దరియోం కే
స్వప్నకక్ష కరతీ హోఁదీపిత్
ఓసోం కే వన మేఁ మిలతే హోఁ
స్తన హారోం కే ముక్తా ఫలస్మిత్.

మదన దహన కీ భస్మ అనిల మేఁ
ఉడ్ అబ్ తక్ తన్ కరతీ పులకిత్
సతీ అపర్ణా కే తపసే
వనశ్రీ అవాక్ - సే లగతీ విస్మిత్
అబ్ భీ ఉషా వహాఁ దిఖతీ
వధూ ఉమా కే ముఖ — సే లజ్జిత్
బఢతీ చంద్రకళా భీ గిరిజా — సీ
హీ గిరి కే క్రోడ్ మే ఉదిత్

అబ్ భీ వహీ వసంత విచరతా
పుష్పశరోంసే భర్ దిగంత స్మిత్

అచటి వనాంగన అపర్ణతపమున
నిరుత్తరత్వము నందియున్నయది
ఉషస్సు నేటికి నుమాముఖము వలె
చిరుసిగ్గున అలరారు చుండినది

వర్ధమాన శశికళ ఈనాటికి
ఉమవలె గిర్యంకమ్మున వెలయును
సుమ శరములతో దిక్కుల నింపుచు
వసంత మిప్పటికిని చరియించును
గంధోద్ధత పాషాణ పాళికలు
పులకాంకురముల ప్రకాశించినవి.
శుకపికములు గిరిబాల్యమ్మును
గానమొనర్చును శ్రావ్యగీతికల

దేవదారు శిఖరాగ్రమ్ములు శివు
నట్లు నేటికిని సమాధిస్థములు
వప్రక్రీడా గజజలవాహము
నేటికి కూర్మాచలమున వ్రాలును
కవి సందేశము నందించును జల
దము వాతాయనమున ధ్వనియించుచు
నేటికి గూడను ముగ్ధ నయనముల
గ్రామయువతి జలదుని దరిసించును

పసి పాపలు మేఘమ్మును చూడగ
అభినందన కలకలము లొనర్తురు.
జీవన జలనిధి తటమున నిలబడి
అహంకారలహరీ సమూహముల
సంఘర్షణమును చూచుచునుంటిని
క్షుబ్ధుడను పేక్షితుడ అవాంఛితుడ
ఎవ్వరి ఔన్నత్యమ్మున నా అంత
రగము జనించెనొ తలపోసెద

గంధోద్దామ ధరా వహ్ హీ పాషాణ్
శిలాయేఁ పులకేఁ పల్లవిత్
అబ్ భీ ప్రియ గౌరీ కా శైశవ్
వర్ణన కరతే ఖగపిక ముఖరిత్,
దేవదారు కే ఊర్ధ్వ శిఖర్
వైసే హీ శంకర - సే సమాధి సిత్

అభీ ఉతరతా కూర్మ సాను పర్
పప్ర క్రీడా పరిణత గజఘన్
వాతాయన సే మంద స్తనిత కర్
దేతా కవి సందేశ ఆర్ద్రస్వన్
అబ్ భీ అలకేఁ ఉతా దేఖతీఁ
గ్రామవధూ ఉస్‌కో సరళ నయన్
శుభ్ర వలాకోం కే దళ్ నభ మేఁ
కలధ్వని భర్ కరతే అభివాదన్.

ఆజ్ జీవనోదధి కే తట పర్ ఖడా అవాంఛిత, క్షుబ్ధ, ఉపేక్షిత్
దేఖ్ రహా మైఁ క్షుద్ర అహం కే శిఖర లహరియోంకా రణ కుత్సిత్.
సోచ్ రహా, కిస్ కే గౌరవ సే, మేరా యహ అంతర జగ నిర్మిత్,
లగతా తబ్, హే ప్రియ హిమాద్రి, తుమ్ మేరే శిక్షక్ రహే అపరిచిత్.

ఔర్, పూఛతా మైఁ మన్ సే, క్యా యహ ధరతీ రహ్ సకతీ జీవిత్
జో తుమ్ స్వర్గిక గరిమా భూపర్ బరసాతే రహతే న అపరిమిత్
శిఖర శిఖర ఊపర్ ఉఠ్ తుమ్‌నే మానవ ఆత్మా కర్ దీ జ్యోతిత్
హై అసీమ ఆత్మానుభూతి మేఁ లీన, జ్యోతి శృంగోం కే భూ భృత్

ఘనీభూత అధ్యాత్మ తత్వ - సే జిస్ సే జ్యోతి సరిత శత నిఃసృత్
ప్రాణోం కే హరియాలీ సే స్మిత పృథ్వీ తుమ్ సే మహిమా మండిత్
స్ఫటిక సౌధ - సే శ్రీశోభా కే రశ్మి రేఖ శృంగోం సే కల్పిత్
స్వర్గ ఖండ తుమ్ ఇస్ వసుధా పర్, పుణ్య తీర్థ హై, దేవ ప్రతిష్ఠిత్

ఓ హిమశైలమ! నీవే నా
కు పరోక్షా చార్యుడవని భావించెద
స్వర్గగరిమ భూలోకము నందున
నీవే వర్షించనిచో ఈ ధర
ఇట్లు సజీవముగా నలరారునె
ఈఘన శిఖరోపరి శిఖరమ్ముల
పెరిగి మానవాత్మను తేజో
మయ - మొనరించెదవని భావించెద

అపరిమితాత్మానుభూతి లోపల
లీనమైన ఓ జ్యోతిశ్శృంగమ!
ఘనీభవించిన అధ్యాత్ముడవై
జ్యోతిస్స్రోతస్సుల ప్రసరింపుము
ప్రాణహరితిమతో హసియించెదు
ధరమహిమాన్విత మగు నీతో
శ్రీశోభారశ్మి శృంగయుతుడవు
విశ్వంభర పై స్వర్గ ఖండమవు

దేవతావళీసంప్రతిష్ఠిత
ప్రశాంత పుణ్యక్షేత్రమ వీవు.

అనువాదము: శ్రీ దుర్గానంద్

పరివరన్

కహాఁ ఆజ్ వహ్ పూర్ణ పురాతన, వహ్ సువర్ణ కా కాల్ ?
భూతియోం కా దిగంత ఛవి జాల్, జ్యోతి చుంబిత జగతీకా భాల్ ?
రాశిరాశి వికసిత వసుధా కా వహ్ యౌవన విస్తార్ ?
స్వర్గ కీ సుఖమా జబ్ సాభార్ ధరా పర్ కర్ తీ థీ అభిసార్.

ప్రసూనోం కే శాశ్వత శృంగార్, (స్వర్ణ భృంగోం కే గంధ విహార్)
గూంజ్ ఉఠ్ తే థే బారంబార్, సృష్టి కే ప్రథమోద్గార్,
నగ్న సుందరతా థీ సుకుమార్, బుద్ధి ఔ, సిద్ధి అపార్
ఆజ్ తో సౌరభ కా మధుమాస్ శిశిర మేఁ భరతా సూనీసాంస్.

వహీ మధుఋతు కీ గుంజిత డాల్ ఝుకీ థీ జో యౌవన కే భార్,
అకించనతా మేఁ నిజ తత్కాల్ సిహర ఉఠతీ, జీవన హై భార్.
ఆజ్ పావస్ నద కే ఉద్గార్ కాల కే బనతే చిహ్నకరాల్;
ప్రాత్ కా సోనే కా సంసార్ జలా దేతీ సంధ్యా కీ జ్వాల్.

ఆజ్ బచపన్ కా కోమల గాత్ జరా కా పీలా పాత్.
చార్ దిన్ సుఖద చాందనీ రాత్, ఔర్ ఫిర్ అంధకార్. అజ్ఞాత్
శిశిర సా ఝర్ నయనోం కా నీర్ ఝులస్ దేతా గాలోంకే ఫూల్.
ప్రణయ కా చుంబన్ ఛోడ్ అధీర్ అధర్ జాతే అధరోం కో భూల్.

మృదుల హోంఠోం కా హిమజల హాస్ ఉడా జాతా నిఃశ్వాస సమీర్,
సరళ భౌఁహోం కా శరదాకాశ్ ఘేర్ లేతే ఘన, ఘిర్ గంభీర్.
శూన్య సాంసోం కా విధుర వియోగ్ ఛుడాతా అధర మధుర సంయోగ్;
మిలన్ కే పల్ కేవల్ దో, చార్, విరహ్ కే కల్ప అపార్

పరివరన ★ ★

పూర్ణపురాతన సువర్ణకాలము
మనోజ్ఞమంజుల సుషమాజాలము
జ్యోతిశ్చుంబిత జగతీ పాలము
ఈనాడిచ్చట చూడగజాలము

స్వర్గసుషమ తన సమస్త సంపద
తో ధర పై నడయాడిన రోజులు
ప్రసూన శాశ్వత శృంగారమ్ములు
స్వర్ణ శృంగసురభిళ విహారములు

బుద్ధులు, సిద్ధులు, అపార బుద్ధులు
నేటి వసంత మనోహర శోభలు.

ఓ నిష్ఠుర పరివర్తనమా !
నీ భీషణ నర్తన మే యిది

ఓ సహస్ర ఫణావాసుకి ! నీవే
ఈ ఘోరమ్మున కెల్ల కారణము
విక్షత జగతీ వక్షః స్థలమున
నీ చరణమ్ముల చిహ్నము లవిగో !

అహే నిష్ఠుర పరివర్తన్ !! తుమ్హారా హీ తాండవ నర్తన్
విశ్వ కా కురూప వివర్తన్, తుమ్హారా హీ నయనోన్మీలన్,
నిఖిల ఉత్థాన, పతన్ అహే వాసుకి సహస్ర ఫన్

లక్ష అలక్షిత చరణ తుమ్హారే చిహ్ననిరంతర్
ఛోడ్ రహే హైఁ జగ కే విక్షత వక్షఃస్థల పర్.
శత శత ఫేనోచ్ఛ్వాస్, స్ఫీత ఫూత్కార భయంకర్
ఘుమా రహే హైఁ ఘనాకార జగతీ కా అంబర్.
మృత్యు తుమ్హారా గరళ దంత, కంచుక్ కల్పాంతర్,
అఖిల విశ్వ హీ వివర్

వక్ర కుండల్, దిక్ మండల్
హాయ్‌రీ దుర్బల భ్రాంతి ! కహాఁ నశ్వర్ జగతీ మేఁ శాంతి !
సృష్టి హీ కా తాత్పర్య అశాంతి, జగత్ అవిరత జీవన సంగ్రామ్
స్వప్న హై యహాఁ విరామ్

ఏక్ సౌ వర్ష్, ఉపవన్ నగర్, ఏక్ సౌ వర్ష్, విజన వన్,
యహీ తో హై అసార సంసార్, సృజన్, సించన్, సంహార్
ఆజ్ గర్వోన్నత హర్మ్య అపార్, రత్న దీపావళి, మంత్రోచ్చార్ ;
ఉలూ కోంకే కలభగ్న విహార్, ఝిల్లియోం కీ ఝన్‌కార్

దివస నిశికా యహ్ విశ్వవిశాల్, మేఘ మారుత్‌కా మాయాజాల్
అరే, దేఖో ఇస్ పార్, దివస కీ ఆభామేఁ సాకార్
దిగంబర, సహమ రహా సంసార్, హాయ్ ! జగ కే కర్‌తార్ !

ప్రాత హీ తో కహలాయీ మాత్, పయోధర్ బనే ఉరోజ ఉదార్
మధుర ఉర్ ఇచ్ఛా కో అజ్ఞాత ప్రథమ హీ మిలా మృదుల ఆకార్ :
ఛిన్ గయా హాయ్ ! గోద్ కా బాల్,
గడీ హై బినా బాల్ కీ నాల్.

ఘనాకార జగదంబరమును నీ
ఫూత్కారానిలమే నడిపించును
మృత్యువె నీ గరళాయిత దంతము
దిఙ్మండలమే వక్ర కుండలము

నూరేడుల కీనాటి పురోద్యానము
విజన వనమ్మై కనుపించును
ఇదే నేటి లోకపు తీరైనది
సృష్టియు స్థితియు లయమ్ములు తప్పవొ

నేటి స్వర్గ సౌధాంతరమున ఒక
నాటికి ఘూకము కేకలు వేయును
రాత్రిందివముల ఈ విశ్వంభర
గాలి మేడయై కనుపించినది

ప్రాంతస్సే మాతృత్వము బూనెను
ఉరోజమ్ములే పయస్సు నొసగెను
హృదయము లోపలి కోరిక చిన్నది
పసిపాపని రూపము ధరియించెను

ఇంతలోనె పసి పాపను లాగుక
పోతివా జనని ఒడినుండి యిటుల్

అభీ తో ముకుట బంధా థా మాథ్, హుయే కల్ హీ హల్దీ కే హాథ్
ఖులే భీ న థే లాజ్ కే బోల్, ఖిలే భీ చుంబన్ శూన్య కపోల్;
హాయ్! రుక్ గయా యహీ సంసార్ బనా సిందూర్ అంగార్;
వాత హత లతికా వహ్ సుకుమార్ పడీ హై ఛిన్నాధార్!
ఆహ్ భీషణ ఉద్గార్! నిత్య కా యహ్ అనిత్య నర్తన్,
వివర్తన జగ, జగ వ్యావర్తన్, అచిర మేఁ చిర కా అన్వేషణ్
విశ్వ కా తత్వ పూర్ణ దర్శన్. అతల సే ఏక్ అకూల ఉమంగ్,
సృష్టి కీ ఉఠతీ తరళ తరంగ్, ఉమడ్ శతశత బుద్బుద సంసార్
బూడ్ జాతే నిస్సార్ బనా సైకత కే తట అతివాత్
గిరా దేతీ అజ్ఞాత్ కామనావోం కే వివిధ ప్రహార్
ఛేడ్ జగతీ కే సర్ కే తార్, జగాతే జీవన కే ఝంకార్,
స్ఫూర్తి కరతే సంచార్, చూమ్ సుఖ దుఖ కే పులిన అపార్
ఛలకతీ జ్ఞానామృత కీ ధార్
పిఘల్ హోంఠోం కా హిలతా-హాస్, దృగోం కో దేతా జీవన దాన్,
వేదనా హీ మేఁ తపకర్ ప్రాణ్, దమక్, దిఖలాతే స్వర్ణ హులాస్
తరసతే హై హమ్ ఆఠోం యామ్, ఇసీ సే సుఖ అతిసరస, ప్రకామ్;
ఝేలతే నిశిదిన కా సంగ్రామ్
ఇసీ సే జయ అభిరామ్; అలభ హై ఇష్ట, అతః అనమోల్,
సాధనా హీ జీవన్ కా మోల్.
విశ్వమయ హై పరివర్తన్, అతల సే ఉమడ్ అకూల, అపార్,
మేఘ సే విపులాకార్; దిశావధి మేఁ పల్ వివిధ ప్రకార్
అతల్ మేఁ మిలతే తుమ్ అవికార్.
అహే అనిర్వచనీయ! రూప్ ధర్ భవ్య, భయంకర్,
ఇంద్రజాల - సా తుమ్ అనంత మేఁ రచతే సుందర్;
గరజ్ గరజ్, హఁస్, హఁస్ చఢ్ గిర్; ఛా, ఢా, భూ - అంబర్
కరతే జగతీ కో అజస్ర జీవన సే ఉర్వర్;

కాళ్లకున్న పారాణి ఆరనే లేదు
నవ వధూమణి కపోలములింతనె

చుంబన శూన్యములై పోయెను త
న్ముఖమున కుంకుమ తిలకము రాలెను
పరివర్తన మిది విశ్వరూప సమ
మతలనిర్గతము జలద విశాలము

దశ దిశలందున వ్యాప్తినందియును
మరల అతలమున లయించి పోవును
ఓ పరివర్తనమా ! నీకుటిల భ్రుకుటిని
లోకము సర్వము నిలచి యుండినది

మా భ్రమ, మా మిథ్యాహంకారము
నీ వ్యాపారము, నీ కల్పనయే
నిరాకారమును సాకారమ్మును
సర్వము నీలోనే కాకారము

ఓ జలరాశి ! భవద్వక్షము పై
నర్తించును సచరాచరలోకము
నీతుంగ తరంగములు శతాధిక
కల్పాంతముల సృజించును మ్రింగును

అఖిల విశ్వ కీ ఆశావోం కా ఇంద్ర చాప పర్
అరే తుమ్హారీ భీమ భ్రుకుటి పర్ అటకా నిర్భర్ ।

తుమ్హారా హీ అశేష వ్యాపార్, హమారా భ్రమ మిథ్యాహంకార్,
తుమ్ మేఁ నిరాకర సాకార్, మృత్యు జీవన సబ్ ఏకాకార్.

అహే మహాంబుధి ! లహరోం సే శతలోక, చరాచర్,
క్రీడా కరతే సతత తుమ్హారే స్ఫీత వక్షపర్;
తుంగ తరంగోం సే శతయుగ, శతశత కల్పాంతర్
ఉగల్, మహోదర్ మేఁ విలీన కరతే తుమ్ సత్వర్;

శత సహస్ర రవి శశి, అసంఖ్య యహ్ ఉపగ్రహ, ఉడుగణ్
జలతే, బుఝతే హైఁ స్ఫులింగ సే తుమ్ మేఁ తత్‌క్షణ్;
అచిర విశ్వ మేఁ అఖిల - దిశావధి, కర్మ, వచన, మన్
తుమ్హీఁ చిరంతన్ అహే వివర్తన హీన వివర్తన్।

శత సహస్ర రవి శశితారాతతి

స్ఫులింగమ్ములటు వెలుగును వెలియును

ఓసి వివర్తన రహిత వివర్తనమా !

నీవే శాశ్వతమవు జగతిని

కర్మ వచన మనసులు నీవే ఇల

నీవే చిరంతన స్వరూపమవు.

అనువాదము : శ్రీ దుర్గానంద్.

★ ★ సదానీరా

తుమ్హేఁ నహీ దీఖీ ?
బినా తీరోం కీ నదీ,
బినా స్రోత్ కీ
సదానీరా !

వేగ హీన, గతి హీన్,
చారోం ఓర్ బహతీ
నహీ దీఖీ తుమ్హేఁ
జల హీన్, తలహీన్
సదానీరా ?

ఆకాశ్ నదీ హై, సముద్ర నదీ,
ధరతీ పర్వత్ భీ
నదీ హైఁ,

ఆకాశ నీల తల్,
సముద్ర భఁవర్,
ధరతీ బుద్ బుద్, పర్వత్ తరంగ్ హైఁ
ఔర్ వాయు
అదృశ్య ఫన్

తుమ్ నహీఁ దేఖ్ పాయే,
ఛంద హీన, శబ్దహీన, స్వరహీన, భావహీన్,
స్ఫురణ, ఉన్మేష, ప్రేరణా,-
ఝర్ నా, లపట్
ఆంధీ.

నీచే, ఊపర్ సర్వత్ర్
బహతీ సదానీరా—
నహీఁ దీఖీ తుమ్హేఁ ?

సదా నీరా నది ★ ★

తీరములు లేని నది
నీరము లేని నది
కనపడగ లేదా
సదా నీరానది ?
గతి హీన
వేగ హీన
జల హీన
తల హీన
సదా నీర
నలువైపుల
ప్రవహించెడి
సదా నీర
కన రాదా ?
గగనమ్మే నది
సాగరము నది
భూమి నది
భూధరము నది

ఆకాశము నీలతలము
సముద్రమే సుడిగుండము
బుద్బుద మీ భూమి తలము
పర్వతాలు తరంగాలు
వాయువు అదృశ్య ఫేనము
ఛందో రహితము
శబ్ద విరహితము
స్వర హీనము,
భావ హీనము

తుఫానుతో చుట్టుకున్న
నిర్ఝరమును
కనలేవా ?
బహుదిక్కులతో
ప్రవహించెడి నది
కనపడ లేదా
సదా నీర నది,

అనువాదము: శ్రీ దండమూడి మహీధర్

★ ★

మధు ఛత్రి

ఓ మమాఖియో,
యహీ సోనేకా మధు
కహాఁ సే లాయీ ?
వే కిస్ పార్ కే బనే థే
సద్యః ఖిలే ఫూల్ ?

జిన్ కే పంఖుడియాఁ
అంజలియోం కీ తరహ్
అనంతదాన్ కేలియే
ఖులీ రహతీ హైఁ.

కితనే స్రష్టా
స్వప్న ద్రష్టా
చితవన్ తూలీ సే
ఉస్ కే రూపరంగ అంకిత్ కర్ లాయే.

ఫూలోం కే హార్
పుష్పోం కే స్తబక్ సంజోకర్
ఉన్హోఁ నే
కుమ్హలాయీ హోటే లగాయి !

రూప్ కే ప్యాసే నయన్
మధు నహీఁ చీన్హ సకే.
ఓ సోనే కీ మాఖీ
తుమ్ మర్మ హీ మేఁ పైఠ్ గయీ,

స్వర్గ మేఁ ప్రవేశ్ కర్
హిమాలయ-సే అచేత్

తేనె పట్టు ★ ★

తేనెటీగలారా ఇటు
తెచ్చితిరెటు నవమధువును
సుదూరాన సుమ మంజుల
సుందర వనములదా అది ?

సుమ దళాలు అంజలిగా
అనంత దానము లొసగెడు
వనలక్ష్మి కరాలనుండి
కొని తెచ్చితిరా ?

కళా స్రష్టలెందరో
స్వప్న ద్రష్ట లెందరో
మనస్సనెడు కుంచియతో
వినిర్మించిరో రూపం

ఎన్నో పూల మాలలను
ఎన్నో కుసుమ గుచ్ఛాలను
వాడి వత్తులైన వాని
బజారు లందీడ్చినారు !

సుందరతా తృష్ణాళువులైన
నయనములు గ్రోలని
నవ మధువును నీవు గ్రోలి
తన్మయమై సుఖస్వర్గ
ధామమ్మున ప్రవేశించి
హిమాలయము వంటి మౌన
సుమాంతముగ తొలగ ద్రోసి
గుంజితివే తేటీ !

శుభ్ర మౌన్ కో
గుంజిత్ కర్ గయీ !

ఉన్ మాణిక్ పుష్పరాగ్ కే
జల్‌తే కటోరోంమేఁ
కైసా పావక్ రహా,
హీరక్ రశ్మియోఁ భరా ?

జిసే దుహ్ కర్
తుమ్ ఘట్ భర్ లాయీ !
కౌన్ అరూప్ గంధ తుమ్హేఁ
కల్ కా సందేశ్ దే గయీ ?

ఓ గీత్ సఖీ !
యే బోల్‌తే పంఖ్ ముఝే భీ దో,
జో గాలే రహతే హైఁ—

ఔర్
వహ్ మధు కీ గహరీ పరఖ్,
మైఁ భీ
మధు పాయీ ఉడాన్ భరూంగా !

మానవతా కీ రచనా
తుమ్హారే ఛత్తేసీ హో,
జిస్ మేఁ స్వర్గ ఫూలోం కా మధు,
యువకోం కే స్వప్న,

మానవ హృదయ్ కీ
కరుణా మమతా,
మిట్టీ కీ సోధీ గంధభరా
ప్రేమ్ కా అమృత్,
ప్రాణోం కా రస్ హో.

మణులవంటి పుష్పమ్ముల
రాగ సంజ్వలిత పాత్రల
వజ్ర రశ్మి నొలుకు నట్టి
పావక మెట్టుల నిలిచెను ?

అందునుండి నవ మధువును
అతి నిపుణత నెట్లు పితికి
తెచ్చితివో ? ఏ విరూప
గంధము రేపటి నవ సందే
శము నీ కందించెను ?

ఝుమ్మని గానము చేసెడి
కమ్మని నీ పక్షమ్ములు
స్వాదు మధురసమ్ములను
పరీక్షించు పక్షమ్ములు
నాకొసగు మధుపాయీ !
నే నెగసెద నీ వలెనే

మానవత్వ నిర్మాణము
తేనెపట్టు వలె జరుగుత
నందనవన కుసుమ మధువు
నవయువకుల స్వల్పమధువు
కలగలిసిన తేనె పట్టు
వలె వెలయుత సుందరముగ !

మానవ హృదయము నందలి
కరుణయు మమతయు తియ్యని
మృత్స్నా గంధమ్ములతో
ప్రేమామలిత ధారలతో
మానవతా నిర్మాణపు
తేనెపట్టు వెలయుగాత !

అనువాదము : శ్రీ దండమూడి మహీధర్

(7 వ పేజీ తరువాయి)

పంత్ జీవిత పరిచయం.

ప్రొఫెసర్ శివాధార పాండేయగారు పంత్‌కు యెంతో ప్రోత్సాహ మిచ్చి ఇంగ్లీషు కావ్యాధ్యయనంలో మార్గదర్శకు లయ్యారు. సంస్కృత సాహిత్యరీతిలో కూడా అభినివేశం సంపాదించి కవిత్వ శక్తిని మరింత మెరుగు పెట్టి దినదిన ప్రవర్ధమానుడయ్యాడు. పంత్‌కు మైనపువత్తి వెలిగించు కుని చదివే అలవాటు ఉంది. ఈ అలవాటే అతని ప్రారంభిక కృతు లెన్నిటినో అగ్నిదగ్ధంచేసింది. "కలరవ్" "నీరవతార్" అనే రెండు వ్రాత ప్రతులు మైనపు వత్తికి ఆహుతి యైనాయి. అదృష్టవశాత్తూ పంత్ కొన్ని టిని మాత్రం తిరిగి స్మరణం చేసికొని వ్రాసుకున్నారు.

1921 లో గాంధీ నడపిన సహాయ నిరాకరణోద్యమానికి ప్రభావితుడై కాలేజీ వదలి పెట్టినారు. పంత్ ఉద్యమంలో క్రియాత్మకంగా పాలు పంచుకొన కుండా కవితా వ్యాసంగంలోనే సంపూర్ణంగా మునిగి పోయినారు. స్వతంత్రాధ్యయనం, ఏకాగ్రచింతన, వ్రాయడం యిలా ఆ రోజులు గడచి పోయినాయి. శివాధార పాండేయగారి నుండి కూడ సహాయం పొందుతూం డేవారు. ప్రాచీనుల్లో శ్రీధర్ పాఠక్‌గారు ఆయనను ఎక్కువ ప్రోత్సహించారు.

1922 లో "ఉచ్ఛ్వాస" మను కావ్యం ప్రచురింపబడినది. ఈ చిన్న కావ్యం అజ్మీర్ లో ముద్రింపబడినది. అక్కడే పంత్ పెద్దన్నగారు రాజ కుమారుల మేయో కాలేజీలో ప్రాధ్యాపకులుగా పనిచేస్తూ ఉండేవారు. 1923 లో "పల్లవ" కావ్యం ప్రసిద్ధిలోనికి వచ్చింది. ఒక్కొక్క సంవత్సరం తేడాలతోనే 'వీణ' 'గ్రంథి' కావ్యాలు కూడా ప్రచురింప బడ్డాయి. ఇవి రచనా కాలం దృష్ట్యా 'పల్లవ' కావ్యానికి ముందువి.

కవి పంత్, కవి రూపంలో ప్రసిద్ధినీ, విజయాన్నీ, సర్వజనాహ్లాదాన్నీ, సంపాదించినారు. కాని విధి చేతుల్లో ఆయన సాంసారిక సుఖం అదృశ్యమై పోయింది. అన్ని సౌకర్యాలతో సంపదలతో, నిండి కళకళలాడుతున్న పంత్ కుటుంబం కొద్ది రోజులలోనే ధనజన క్షీణమయింది. పెద్ద ఇల్లు 1926 లో అమ్మివేయవలసి వచ్చింది. 1927 లో మధ్యమ సోదరుడైన రఘు వర్ దత్ పంతుగారు మరణించారు, దాదాపు ఆ రోజులలోనే ఒక అక్క చనిపోయింది, ఒక సంవత్సరం లోపలే తన్ను అమితంగా ప్రేమించి, పెంచిన

తండ్రి మరణించారు. 1928 వరకూ దైవం యిలాగే యీ కుటుంబం మీద శీతకన్ను వేసివుంచింది.

అప్పటి కింకా పంత్ ప్రపంచంతో పోరాటం సాగించు కోవడానికి తన్నుతాను ఒడబర్చు కోలేదు. సాంసారికంగా తానింత నిరాశ్రయుడౌ తాడని కలలో కూడ ఊహించు కోలేదు. కాని అతనికి తెలియకుండా అతని మనస్సులో భావిసూచనగా ఒకమూల ఒదిగి ఉండి యుండవచ్చును. అందువల్లే ఆధ్యాత్మిక చింతనా బలంతో కవితావ్యాసంగం నుండి ఆయన ఎప్పుడూ జారిపోలేదు. ఆయన ఆదర్శాలు నిరుత్సాహజనకాలు కాలేదు. సత్యం, శివం, సుందరం మీద నున్న ఆయన అచంచల విశ్వాసం అంధకారావృతములైన, ఆ దుర్భర క్షణాల్లో కూడా ఆరిపోక మిణుకు మిణుకు మని వెలుగుతూనే ఉంది. అతని దృష్టి వికీర్యమాణం కాలేదు. 1926 లో పంత్‌కి మొట్ట మొదటిగా అక్షయ చైతన్యాలోకం దర్శనమిచ్చింది. పల్లవ కావ్యంలో సంగ్రహించిన 'పరివర్తన మనే కవిత, సౌందర్య, ఐశ్వర్యాలతో అనుప్రాణితమైన ఆయన కావ్యసృష్టిలో ఒక మజిలీని అంత మొందించి రెండవ మజిలీని ప్రారంభం చేస్తుంది.

1929 లో పంత్ చాలా అనారోగ్యంగా ఉన్నారు. స్వర్గీయులైన డాక్టర్ నీలాంబర జోషీగారు ఆయనకు చికిత్స చేశారు. ఇలా యిరువదవ శతాబ్దంలో మూడవ దశాబ్దము ఆయని సిద్ధీ, ప్రసిద్ధీ, రోగమూ, శోకమూ, మానసిక, శారీరక వికృతి, వికాసములతో కలసియున్నది. 1930 లో పంత్ అల్మోడాలో విశ్రాంతి తీసికొని క్రొత్త మజిలీని నిర్మించు కోడానికి ప్రయత్నం సాగించారు.

1931 నుంచి 1940 వరకు పంత్ యెక్కువ సమయం కాలా కాకంర్ (అవధ్) లో కువర్ సురేష్ సింహాతో పాటు ఉన్నారు. ప్రయాగ కూడా వస్తూ పోతూ ఉండేవారు. అప్పుడప్పుడు అల్మోడాను కూడా చూచి వస్తూ ఉండేవారు. నాల్గవ దశాబ్దము సామాజిక శాస్త్రము, జ్ఞాన విజ్ఞానము, వివిధ సాహిత్యాధ్యయనాలూ, లోక శ్రేయస్సుకు కావలసిన సిద్ధాంతాలు, అలాంటి ఆలోచనలలో గడచిపోయింది. ఈ దశాబ్దంలోనే పంత్ 'గుంజన్' 'జ్యోత్స్న' 'యుగాంత్' 'యుగవాణి' 'గ్రామ్య' లను రచించి ప్రచురించారు. ఇప్పుడు పంత్‌లోని ప్రాకృతిక సౌందర్య ప్రధానమైన భావదృష్టి మానవీకరణం గామా, సామాజికాన్వేషణ గామా మార్పు చెందింది. పద్మా ప్రభావోన్నతు

డైన రవీంద్రుని స్థానంలో సబర్మతీ సాధువు అడుగు బెట్టినట్లైంది. మార్క్సు వాదాన్ని అధ్యయనంచేసి దాని నుండిచోదక శక్తిని పొంది కవి పంత్, లోక జీవితాన్ని పరిమార్జనం చేయ ప్రయత్నించారు. కాని చరమ లక్ష్యం తుట్ట తుదకు గాంధీ వాదమే అయింది. నేడు మార్క్సు వాదాన్నుంచి సహాయాన్ని పొంది రేపు గాంధీవాదాన్ని స్థాపించ వలసి వచ్చునన్న సిద్ధాంతంలో ఆయ నకు నమ్మక మున్నది. నైసర్గిక సృష్టిలాగానే సంతులితమైన మానవ హృదయం, సమతా సౌందర్య సంపన్నం కావాలనీ, వికాస శీలుడైన వ్యక్తి వలె సమాజం కూడా వికాసం పొంది ఒక రకమైన సామంజస్యంలోకి రావాలని అప్పుడే పృథ్వి బాహ్యాంతరములందు సౌందర్య ప్రపూర్ణమై స్వర్గతుల్య మౌతుందనీ, ఆయన నమ్మిక. అదే ఆయన, సిద్ధాంతమూ, స్వప్నమున్నూ.

ఈ శతాబ్దపు ఐదవ దశాబ్దంలో ఒక క్రొత్త మజిలీ ఆరంభమైంది. అరవిందుని తాత్విక సిద్ధాంతం కవి పంత్ మీద ప్రభావం చూపింది. మానసిక, ఆర్థిక సంఘర్షణల మధ్య కూడా కవి పంత్‌లో అణగి ఉన్న విశ్వ శ్రేయోభిలాష కుంఠితమై పోలేదు. ఒక క్రొత్త వెలుతురు ఆయనను అభిభూతం చేసింది. వ్యక్తి, సమాజాన్ని పరివర్తితం చేయడానికి చాలా లోతుకు పోయి అన్వేషణ చేయడం అవసరమని ఆయన భావించారు. అతి మానస శక్తినీ, మూల ప్రజ్ఞను, యీ సమస్త ప్రపంచానికి ఆధారభూతంగా నిలిచివున్న శక్తిని జాగృతం చెయ్యకుండా పరివర్తనం చెయ్యాబూనడం అసంభవమని ఆయన వాదన. అరవిందుని తాత్విక సిద్ధాంతం పంతును ఒక క్రొత్త కావ్యమార్గంలోనికి ప్రవేశింప జేసింది. అందువల్లే 1945-46 లో 'స్వర్ణ కిర ణము' స్వర్ణధూళి' అనే కావ్యాలు వెలుగు లోనికి వచ్చినాయి. ఇలాగే కవిలో నవీన స్వర్ణచైతన్యం, ఉద్గమశక్తి వికాసం పొందుతూ వెలుగు నింపు కొన్నవి.

ఐదవ దశాబ్దంలోనే కవి పంత భారత దేశంలో చాలా ప్రదేశాలలో పర్యటన చేసి వచ్చారు. దక్షిణ భారతంలోనూ, పశ్చిమ భారతంలోనూ కొన్ని సంవత్సరా లున్నారు. 1947 లో ప్రయాగ వచ్చి 'లోకాయనాన్ని' స్థాపించడానికి తిరిగి ప్రయత్నం చేశారు, ఇలాంటి ప్రయత్నమే 1943 లో ఒకసారి జరిగింది. కాని విజయం పొందలేదు, 'లోకాయనం' ద్వారా కవి పంత్ నిర్మాణాత్మకములైన, సాంస్కృతికములైన కార్య కలాపములకు ఒక

కూడలి స్థలమును ఏర్పాటు చేయవలెనని సంకల్పించినారు. అది విద్యాసంస్థ గానూ, పరిశోధన సంస్థగాను, కూడా ఉండాలని ఆయన కోరిక. పంత్ కలలు గన్న యీ సంస్థ యింతవరకు రూపు రేఖలు దిద్దు కొనలేదు. దీని కొరకు ఆయన మనస్సులో తీవ్రమైన ఆకాంక్ష ప్రబలి ఉంది. ఈ శతాబ్దపు ఐదవ దశాబ్దంలో 'మధుజ్వాల' అనే కావ్యం వెలువడింది. ఈ కావ్యం 'ఉమర్ ఖయాం' రుబాయతులకు గేయ కృతులలో ఇచ్చిన అనువాదము. మూల ఫారసీ భాషనుంచి అనువాదం చేయబడింది. ఈ అనువాద కార్యంలో పంతుకు సహకరించిన వారు ప్రసిద్ధ ఉరుదూ కవులైన స్వర్గీయ హజరత్ అసగర్ గోండవీ గారు. ఈ అనువాదం మూడవ దశాబ్దంలో పూర్తి అయింది.

1948 లో 'ఖాదీపువ్వులు' లో అంతర్భూతంగానున్న "శ్రద్ధాపుష్పాల" నే భాగంకూడా వెలుగులోనికి వచ్చింది. 1949 లో "ఉత్తర" "యుగపథ్" అనే కావ్యాలు రచింపబడినాయి. పంత్ గద్యనాటకాలు కూడా వ్రాశారు. కాని అ వెక్కడో పోయినాయి.

1950 లో ఆకాశవాణితో పంతుకు సంబంధం ఏర్పడింది. ఇప్పుడు కూడా ఆయన ఆకాశవాణికి పరామర్శదాత, సాహిత్యంలో సలహా యిస్తూ ఉంటారు. ఈ రూపంలో కూడా పంతు స్వదేశ సాంస్కృతిక చైతన్యం కొరకు చాలా శ్రమించారు. ప్రస్తుత దశాబ్దం, అంటే 1960 సంవత్సరం కవి షష్టి పూర్తితో పరిపూర్ణమౌతుంది. ఇటీవల ఎన్నో పద్య రూపకాలను యీయన రచించారు. మూడు కావ్య రూపకాలు "శిల్పి" అనే పేరుతో సంగ్రహింపబడినాయి. అది 1953 లో వెలువడ్డది. ఇంతకు పూర్వం 1951 లో ఆరు రూపకాలు "రజత శిఖరం" అనే పేరుతో వెలువడినాయి. "అతిమ" "వాణి" "కళా-ముసలిచంద్రుడు" అనే కావ్య సంగ్రహాలు క్రమశః 1956–1957–1960 లో అచ్చుపడినాయి. 1959 లో 'చిదంబర' అనే పేరుతో ఒక సంచిత సంకలనం ప్రచురించబడింది. దానిలో ఇరువది సంవత్సరములకు పూర్వం అప్పటి వరకూ వచ్చిన 'పల్లవ్' కూడా వచ్చిరది. 'రశ్మిబంధ్' 'ఆధునిక కవి సుమిత్రానందన్ పంత్' అనే లఘు కావ్య సంగ్రాహాలు కూడా ప్రచురింపబడినాయి. ఒక పెద్ద నవలను వ్రాసి తద్వారా తన కవితా వ్యాసంగాన్ని మంగళాంతం చెయ్యాలని ఇప్పుడాయన కోరిక.

ఇరువదవ శతాబ్దపు యీ ఆరవ దశాబ్దము కవి రచనా కాలం దృష్ట్యా ఐదవ దశాబ్దం. మొదటి దశాబ్దంలో అంటే 1916 లో "వేర్" అనే నవల దానితోపాటు విడివిడిగా కొన్ని పద్యరచనలు కూడా వచ్చినాయి. కావ్య రచనలో ఆ దశాబ్దం కావ్యరచనా కౌతూహలాలతో ఆకాంక్షలతో నిండిన దశాబ్దం రెండవ దశాబ్ది ప్రచురణలు నైసర్గిక సౌందర్య తృష్ణలతో నిండి నిబిడీకృతమైన సమగ్రరచనలు. అప్పుడు కవి విశ్వవైభవ సమ్మోహితుడు నిసర్గ దృష్టి అత్యద్భుతాలతో కన్నులను మిరుమిట్లు గొలుపుతూ ఉండే రచనా కాలంలో ఆయన మూడవ దశాబ్దం గడచింది. మానవ హృదయంలో, మానవ జీవితంలో, మానవ సమాజంలోనూ సౌందర్యాన్ని నింపి ఒకరకమైన సామంజస్యాన్ని నెలకొల్పాలన్న తహతహ మనకు కనిపించుతుంది. నాల్గవ దశాబ్దంలో స్వప్న సదృశమైన అతిమానస మోహావస్థలో కవి హృదయం ప్రయాణం చేస్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ఐదు ఆరు దశాబ్దాలలో కవి సొంత జీవితమూ, మనస్సు, మానవుడూ, విశ్వమూ వీటన్నిటినీ పరివర్తనం చేయాలన్న సంకల్పంతో పని చేస్తున్నట్లు కనిపిస్తున్నారు.

[illegible] : శాంతిజోషి

నరేంద్ర శర్మ

కావలెను

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర, కార్యాలయములో పని చేయుటకు క్రింది యోగ్యతలుగల కార్యకర్తలు కావలెను.

యోగ్యతలు :—రాష్ట్రభాషా విశారద,

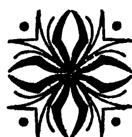
S. S. L. C.

హిందీ, ఇంగ్లీషు టైపురైటింగు, లెక్కల అనుభవంగల వారికి ప్రాధాన్య మొసగబడును,

యోగ్యతలు, అనుభవమునుబట్టి వేతనము ఒసగబడును.

దరఖాస్తుతో హిందీ, ఇంగ్లీషు వ్రాత నమునాలు, ప్రమాణ పత్రములకు నకళ్లు, నడవడికి సంబంధించిన రెండు ప్రమాణ పత్రములు పంపవలెను. దరఖాస్తు స్వదస్తూరీతో వ్రాసి శ్రీ కార్యదర్శి, దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర, హైదరాబాదు—4 కు ది. 30-6—1960 లోపుగా అందునట్లు పంపవలెను.

కార్యదర్శి,

Edited, Printed and Published by Ch. Lakshminarayana Sarma, Secreta
Dakshina Bharat Hindi Prachar Sabha-Andhra, 959, Khairatabad, Hyd
and Printed at Dakshina Bharat Press, Khairatabad, Hyderabad-4.